

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

LANDBOVIRKE

gennem hundrede år

1888-1988

LANDBOVIRKE
gennem hundrede år

Udgivet af
VIDEBÆKEGNENS LANDBOFORENING
i anledning af
100 års dagen den 18. februar 1988

Indholdsfortegnelse

Forord · *side 7*
En svunden tid:
Et erhverv i udvikling · *side 8*
Ørnhøjbanens betydning · *side 12*
Dansk landbrug i venteposition · *side 14*
En gammel forening i en ny tid · *side 18*
Nye udfordringer · *side 22*
Landboforeningsformænd gennem hundrede år · *side 26*
Landbrugets betydning for en vestjysk kommune · *side 30*
Historisk tilbageblik · *side 32*
Læplantning og lidt mere · *side 44*
En konsulents dagbog gennem 40 år i landbrugets tjeneste · *side 48*
Landhusmoderens hverdag i 1988 · *side 54*
Skole og landbrug · *side 58*
Kursusvirksomhed og efteruddannelse · *side 60*
Landboungdom · *side 62*
Det faglige arbejde:
Planteavl · *side 66*
Driftsøkonomi · *side 70*
Kvægbrug · *side 72*
Svineproduktion · *side 76*
Maskiner og bygninger · *side 80*
Afslutning · *side 82*

Forord

100 år er gået, siden landmændene her på egnen gik sammen om at oprette en landboforening, som fik navnet Vorgod-Brejning med omliggende Sogne - altså dækkende stort set samme område som den nuværende Videbækegnens Landboforening.

Det var et fantastisk gåpåmod, der for 100 år siden udfoldede sig i landbrugskredse over det ganske land. Bønderkarle og -piger tog på højskole og blev herigennem oplyst og inspireret til at deltage i dannelse af foreninger og andelsforetagender med mere.

Det er bemærkelsesværdigt, at selv om formentlig omkring halvdelen af det nuværende landbrugsareal stadig henlå som uopdyrket hede eller sumpet lavområde, og værdien af de producerede landbrugsvarer har været umådelig lille, formåede man i løbet af 1887/88 - ud over at danne landboforening - at oprette to andelsmejerier, som sammen med mange andre tiltag var med til at skabe et bedre eksistensgrundlag for befolkningen på egnen.
Der er derfor god grund til, at vi nuværende landmænd og andre med tilknytning til erhvervet standser op og lader tankerne gå tilbage til den tid, hvor grundpillerne blev støbt til det store eksporterhverv, som landbruget er i dag til gavn for hele det danske samfund.

Bestyrelsen er således enige om, at jubilæet skal fejres blandt andet med dette jubilæumsskrift, hvor hensigten er en beskrivelse af foreningens virke gennem 100 år, samt en beskrivelse af foreningens nuværende situation. Håber, mange vil finde det som interessant læsning både nu og om mange år.

På landboforeningens vegne vil jeg gerne takke alle, som har medvirket til, at dette jubilæumsskrift kunne blive en realitet.

Formand, gårdejer Folmer Tarpgaard.

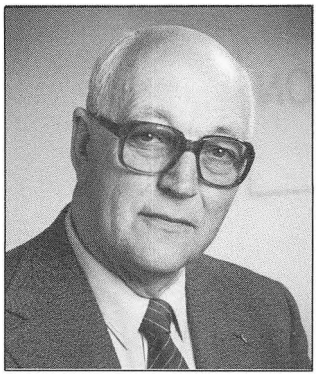

Et erhverv i udvikling

Af fhv. gårdejer Robert Thomsen, Spjald
Formand for Brejning-Hover-Nr. Omme
Landboforening 1969-73

Landbrugskrisen op igennem 1800-tallet dannede baggrund for en ændring i den hidtidige driftsform i dansk landbrug, der i store træk var baseret på korndyrkning, som var urentabel på grund af verdensmarkedets priser, der var faldet drastisk, fordi USA og Rusland oversvømmede verdensmarkedet.
Danske bønder ændrede deres bedrifter til husdyrhold. Bygninger og markdrift måtte ligeledes ændres dertil. Disse ændringer krævede langt mere viden om disse nye ting, blandt andet pasning af dyr og nye foderafgrøder, og ikke mindst større kapitalbehov. Ved disse ændringer opstod tanker om at oprette landboforeninger, der på forskellige måder kunne være bønderne til hjælp.
Disse tanker blev ganske naturligt først realiseret på den gode jord, hvor bønderne levede nærmere sammen og kravene til omlægning nok var større end i de jyske hedeegne.

Så tidligt som i 1858 var repræsentanter for de eksisterende landboforeninger samlet for at drøfte fælles opgaver af interesse.
Forsøgene på at få et samlet organ for landboforeninger i Jylland gik i stå i perioden op til krigen 1864, og først i 1872 oprettede man Foreningen af Jyske Landboforeninger.

Initiativet til at danne en landboforening her i området kom fra en af egnens dygtigste landmænd, August Fenger, Bilring, Spjald. August Fengers far var teolog og gjorde ikke meget ved landbruget. Af Bilrings 120 tdr. land var kun de 60 opdyrket, da August Fenger overtog Bilring omkring 1875. Allerede i 80'erne fik Bilring betegnelsen en stor, veldreven gård. Jorden var blevet opdyrket, drænet, tilført mergel og kunstgødning. Til kreaturerne anvendtes oliekager. Naboernes skepsis af Fengers landbrug blev afløst af en stor respekt, og de begyndte at efterligne ham.

En sønnesøn Vagn Fenger, Maribo, fortæller: Farfar var med til dannelse af en landboforening og blev valgt til dens formand. Det var usædvanligt for han var højremand. I provisorie-tiden talte man nødig med eller hilste på folk af en anden politisk anskuelse. Da Estrups soldater spurgte om vej til Bilring - de blev i øvrigt budt på kaffe - så hilste ingen på farfar ved kirken næste søndag. På grund af sin politiske holdning fik han ikke andre tillidshverv. August Fenger blev af regeringen opfordret til at være med til at udforme loven om akkord uden konkurs, da han hjalp mange med at få en ordentlig løsning i en vanskelig økonomisk situation, og han rejste landet rundt og holdt foredrag om emnet i landboforeningerne.

Landboforening stiftedes

Den 18. februar 1888 afholdtes stiftende generalforsamling i Videbæk om oprettelse af en landboforening. Den fik navnet Vorgod-Brejning med omliggende Sognes Landboforening.

Ved generalforsamlingen var der mødt 140 medlemmer. Følgende blev valgt til bestyrelsen: August Fenger (formand), P. K. Pedersen, Kr. Jørgensen, Niels Knudsen og Niels Birkmose.

Ved det første bestyrelsesmøde blev det vedtaget at afholde dyrskue, og der blev afsat 150 kr til præmier. De første år skrives der ikke om størrelse af dyrskuerne, men der afholdtes hvert år dyrskue, så der må have været tilstrækkelig med tilmeldte dyr. Ved dyrskuet i Videbæk i 1910 var der fremstillet følgende antal dyr:
3 familiegrupper af heste, 18 følhopper, 10 unge hopper, 49 stk. kvæg, 12 nr. af væddere og får samt 9 nr. af fjerkræ og 5 nr. af biprodukter.
Dyrskuerne fortsatte gennem årene kun afbrudt af krig og mund- og klovsyge.

I landboforeningens første år afholdtes konkurrence i dyrkning af jordlodder, og til bedømmelse af disse blev der valgt dommere samtidig med valg af dyrskuedommere. Resultatet af dise bedømmelser er nedskrevet i protokollen, men det synes at være en streng dommerkomite, da de fleste måtte nøjes med 3. eller 4. præmie.

I 1903 anlagdes også lokale markforsøg, der blev taget prøver og analyser af jord, mergel, tørvejord samt dyrkning af fremavl af korn og kartofler, og et udvalg i landboforeningen købte gødning hjem fra Dansk Andels Gødningsforretning. 1910 valgtes et planteavlsudvalg til at arbejde med disse ting. Det blev Søren Skak og A. Muldbjerg.

I 1903 blev August Fenger afløst som formand af P. C. Pedersen.

Ny landboforening oprettes

I 1915 arbejdedes på at danne en ny forening i en del af Vorgod-Brejning Landboforenings område. Et udvalg forsøgte at tegne medlemmer til en sådan forening, og i efteråret 1915 var der tilsagn fra ca. 400 i Brejning, Nr. Omme og Hover området. Der indkaldtes til stiftende generalforsamling på Spjald Afholdshotel. Ingen stemte imod. Der blev valgt en bestyrelse på 7 medlemmer. Valgt blev Kristian Snogdal, Karl Højgaard, Niels Agerbo, Jens P. Iversen, Ole Østergaard og Niels Kjærgaard. Endvidere valgtes et planteavlsudvalg på tre medlemmer: Martin Mortensen, Anders Andersen og Mikael Mikkelsen. Ole Østergaard blev valgt til formand for bestyrelsen og Martin Mortensen til formand for planteavlsudvalget.

Det første dyrskue blev afholdt i Spjald d. 30.6.1916. Indmeldelse og stadepriser var følgende: 1,50 kr. for heste og samling af kvæg. 1,00 kr. for voksent kvæg. 0,50 kr. for ungdyr og mindre dyr. 2 øre pr. kvadratmeter. Mindst 1,00 kr. til stadeplads.

Landboforeningens planteavlsudvalg indbød til konkurrence i pasning af hele markbrug, lodder og roemarker. Fremavl af korn og kartofler blev udlagt hos medlemmer.
Der nævnes flere gange om tildeling af såsæd. 10 kg pr landmand. Én blev tildelt 10 kg grå hedehavre, og det blev henstillet på generalforsamlingen, at landmænd anvendte al grå hedehavre til såsæd i stedet for opfodring. En enkelt blev tildelt 100 kg petkus rug.
Tildelingerne blev ført til protokols med navns nævnelse.

Skrivelse til regeringen

På generalforsamlingen d. 28.11.1917 afspejlede sig den vanskelige forsyningssituation, der var under krigen. Generalforsamlingen vedtog nemlig enstemmigt, at afsende følgende skrivelse til regeringen:

Medlemmer af Brejning-Hover-Nr. Omme Landboforening, som er samlet i dag til generalforsamling på Spjald Afholdshotel, henstiller hermed indtrængende til regeringen, at den søger at tilvejebringe den nødvendige kunstgødning, da der som følge af besætningsreduktion og fodring uden

oliekager, der både forringer og formindsker staldgødnings værdi. Kunstgødningen vil være dobbelt tiltrængt for at opnå tilfredsstillende avl i 1918. Og at kunstgødningen må komme forbrugerne i hænde i rette tid til en pris, der står i rimeligt forhold til markedspriser på korn. Under de nuværende forhold er landbruget langt mere end før det erhverv, hvoraf samfundets eksistens afhænger. Det er derfor vort håb, at der i regeringen gøres hvad gøres kan, for at avlen 1918 kan blive så stor, at både mennesker og dyr kan ernæres deraf.

Kresten Andersen
dirigent

Konsulenttjenesten er ikke beskrevet nærmere de første mange år.
Forskellige navne er nævnt, og det er nok væsentligt inden for planteavl.
1920 nævnes konsulent Johs. Ridder. Han blev ansat af Ulfborg Hind Herred, Ulfborg Omegn, Videbæk Landboforening og Brejning-Hover-Nr. Omme Landboforening.
I 1935 inddeltes amtet i tre konsulentområder Brejning-Hover-Nr. Omme sammen med Videbæk, Ulfborg Hind Herred og Bølling Nr. Herred i den sydlige kreds. Konsulent Karl Bank blev ansat som konsulent med bopæl i Ulfborg. I 1948 fratrådte Karl Bank og Videbæk og Brejning-Hover-Nr. Omme Landboforening ansatte sammen konsulent Hangaard Nielsen med bopæl i Videbæk.
1946 ansattes i amtet en bygningskonsulent, der senere fik maskiner med.

1946 ønskede Ole Østergaard at trække sig tilbage fra formandsposten.
Som ny formand valgtes Ole Kristensen, Muldbjerg.

Svend Astrup, »Hedager«, pløjer. Ca. 1935-36.

Brejninggaard blev efterskole

Også andre ting end det faglige optog bestyrelsen. Det fremgår af et bestyrelsesmøde i 1939, hvor Jens Agergaard kom med et forslag om at omdanne Brejninggård til en efterskole. Tanken vakte så stor interesse på egnen at Brejninggård Efterskole blev en realitet, og den modtog det første elevhold november 1942.

En ting, der fik stor betydning for egnen, var bygningen af Skjern-Videbæk og Ringkøbing-Ørnhøj banen. Transportforholdene lettedes betydeligt, særlig transport af mergel til opdyrkning af heden. I 1916 var disse mængder på Ringkøbing-Ørnhøj 11,150 tons. Desuden befordrede banen samme år 60.000 rejsende, og efterhånden som heden blev opdyrket, steg transporten af landbrugets varer og forsyninger til landbruget i form af gødning og oliekager.
Banen gav også anledning til, at der langs banestrækningen voksede landsbyer op.
På egnen her har dygtige landmænd opnået sølvmedalje for landboflid, hjemtaget første præmie og ærespræmier på landets største dyrskuer, opnået mælkeydelse blandt de højeste i landet og på mange måder vist godt landmandsskab.

Brejninggaard Efterskole.

Ørnhøjbanen fik landbrugsmæssigt stor betydning

Interview med Ole Kristensen, Muldbjerg
Formand for Brejning-Hover-Nr. Omme Landboforening 1946-61

Den nu 100 årige jubilerende "Videbækegnens Landboforening" har på sin måde områdemæssigt haft et forløb som måske ikke har været helt almindeligt, idet foreningen ved oprettelsen i 1888 dækkede et område fra Vorgod til Brejning med omliggende sogne, deraf foreningens første navn: "Vorgod-Brejning med omliggende Sognes Landboforening". Men i 1915, da Brejning-Hover-Nr. Omme Landboforening oprettedes, udskiltes medlemmerne i de tre nordlige sogne fra foreningen med det resultat, at nu var der to landboforeninger indenfor stort set samme geografiske område, for så igen at blive sammenlagt i én forening i 1975, og fik ved den lejlighed foreningens nuværende navn. Netop dette forhold viser hvordan udviklingen skifter karakter indenfor 100 år.

For landboforeningens yngre medlemskreds kan spørgsmålet ved 100 års jubilæet melde sig: Hvorfor udskilte medlemmerne i de tre sogne sig og oprettede den nye forening? For uanset om der i området var en eller to foreninger, måtte det også i tiden omkring 1915 have været de samme arbejdsopgaver, der skulle arbejdes med. Et andet spørgsmål kan også være: Var der uro blandt medlemmerne?

Til det sidste spørgsmål kan der svares benægtende, oplyser Ole Kristensen, Muldbjerg, der med sine 78 år er den ældste af nulevende tidligere formænd i Brejning-Hover-Nr. Omme Landboforening. Han var foreningens formand i årene 1946-1961.

Ole Kristensen oplyser blandt andet videre: Efter min opfattelse var årsagen til oprettelsen af en selvstændig forening i de tre sogne en naturlig udvikling på egnen, hvor Ørnhøjbanen kom i 1911. Både landbrugsmæssigt og kulturelt fik netop Ørnhøjbanen stor betydning, blandt andet opstod bysamfundene omkring banestrækningen på steder, hvor der tidligere kun havde været landsogne, og for landbrugets vedkommende fik banen betydning, dels med transport af blandt andet mergel, dels med personbefordring til foreningens møder med videre.
Men tiden viste også, at selv om der nu var blevet to landboforeninger, blev der med årene et udmærket og udbytterigt samarbejde mellem de to foreninger.

Ved Brejning-Hover-Nr. Omme Landboforenings 50 års jubilæum udgav foreningen et jubilæumsskrift, hvori blandt andet Ole Kristensen skrev en artikel under overskriften "Det halve sekel", som giver en interessant beskrivelse af foreningens virke. Det hedder blandt andet i artiklen:
Opgaverne var store og lå lige for: Et oplysnings- og opmuntringsarbejde. Vore tre i virkeligheden frugtbare sogne skulle bære en langt større og værdifuldere afgrøde end hidtil, og samtidig hermed skulle der oparbejdes et forædlet, værdifuldere og ydedygtigere husdyrbrug. Det er ikke et tilfælde, at der straks valgtes et planteavlsudvalg, men først i 1934 et husdyrbrugsudvalg, thi først måtte jorden kultiveres, så den kunne give rigere afgrøder.

Ole Kristensen slutter sin artikel med følgende:

- Mit ønske skal være, at den kommende tid må bringe bedre harmoni mellem landbruget og de øvrige erhverv. Samfundet skylder den danske bonde dette, også for samfundets skyld. Det gælder her som i et af vore nabolande.

"Men kastes bort din marv, din bondestand
det tab forvandt ej du, ej noget land.

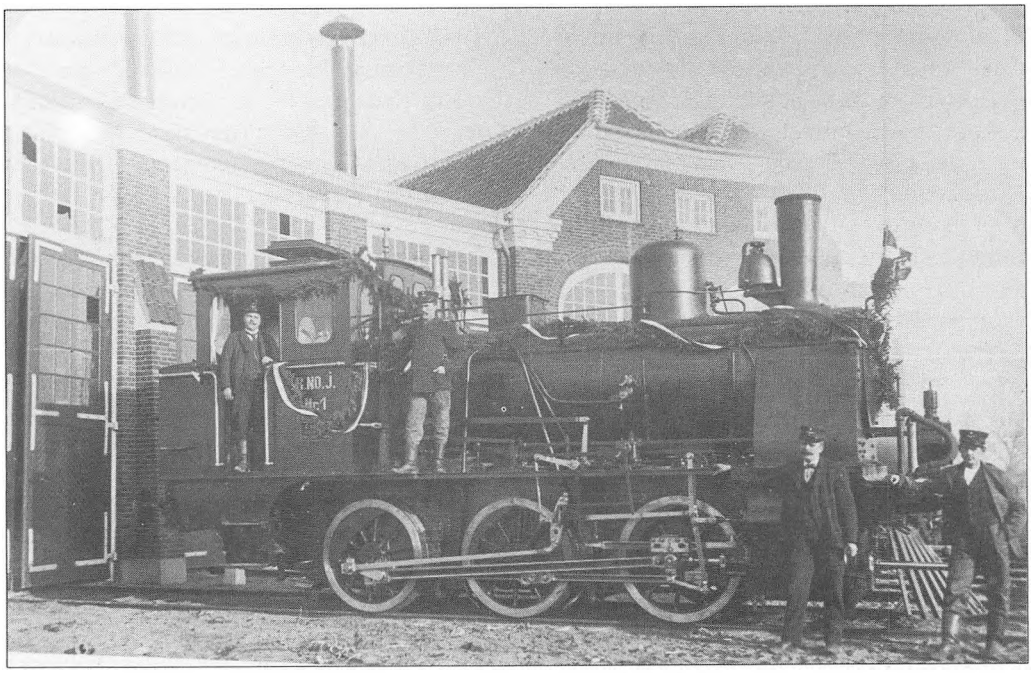

Det pyntede lokomotiv, der trak åbningstoget ved åbningen af Ringkøbing-Ørnhøj jernbanen 14. november 1911. I lokomotivets førerhus L. Hansen.

Dansk landbrug i ventestilling

Af fhv. gårdejer Peter C. Pedersen, Barde
Formand for Videbæk og Omegns Landboforening 1969-75

Landbruget 1960 til 1975 blev stærkt præget af den markedsopdeling, som fandt sted i Vesteuropa i disse år, ved at Fællesmarkedet blev oprettet i 1958, hvortil Danmark havde en stor landbrugseksport, navnlig til Vesttyskland, hvor landbrugseksporten nu blev mødt af Fællesmarkedets høje toldsatser og importafgifter. Det blev derfor meget dyrt for landbruget at stå udenfor fællesskabet.

Som et modstykke til Fællesmarkedet blev frihandelsområdet Efta oprettet, bestående af England, Schweiz, Østrig, Portugal og de tre skandinaviske lande.

Medlemskabet gav i visse henseender betydelige lettelser i samhandelen for englandseksportens vedkommende. Således toldfrihed for bacon og smør, således at afsætningsvilkårene for disse varer blev forbedret noget.

Men på grund af Englands særlige kontingenteringsbestemmelser overfor tredielande på disse produkter, har det dog til tider virket i modsat retning. Det var derfor disse problemer, landboforeningen og den enkelte landmand var meget optaget af i disse år, og ikke uden grund, da regnskaberne i disse år viste, at forrentningspocenten svingede omkring de nul.

For at afbøde de værste virkninger af de vanskelige afsætningsforhold gjorde landboforeningerne et meget stort stykke arbejde for at lette situationen. De fik således i Folketinget vedtaget flere landbrugsordninger, blandt andet hjemmemarkedsordningen, som i vid udstrækning fulgte prisudviklingen og derfor gav nogen dækning for omkostningsstigninger. Det var meget vanskelige forhold, landbruget arbejdede under, fordi landbrugets indtjening slet ikke kunne følge med indtjeningen i andre erhverv på grund af langt bedre bytteforhold med udlandet.

Stor afvandring fra landbruget

Af flere grunde var der en meget stor afvandring fra landbruget, først og fremmest på grund af den store mekanisering, som fandt sted, men også den dårlige økonomi og de usikre markedsforhold bevirkede, at landbruget havde meget svært ved at konkurrere med lønninger i andre erhverv. Det positive ved Efta var, at industrien havde fået bedre afsætningsvilkår og dermed var i stand til at give beskæftigelse til de, som forlod landbruget.

Der blev derfor stillet store forventninger til den 1.2.1973, da Danmark trådte ind i EF. Forventningerne blev da også indfriet. Det første år steg forrentningsprocenten til 4,5%. Det andet år faldt den til 2,5 %. Der var desværre også andre ting, som steg, blandt andet lønninger og renter steg voldsomt og dermed inflationen.

Det begyndte derfor allerede efter et par år at volde vanskeligheder med at få prisaftaler i EF på landbrugsvarer, som gav dækning for de stærkt stigende omkostninger.

Den stærke stigning i inflationen gav også store prisstigninger på landbrugsejendomme. Landbruget blev pålignet særskat, og

kapitalvindingsskat blev indført. Det gav store problemer for generationsskiftet i landbruget. I dag har vi set resultatet af disse problemer. Men historien viser, at dansk landbrug altid har haft evner og vilje til at tilpasse sig de skiftende forhold. Derfor har der altid været mange og store opgaver for landboforeningen at beskæftige sig med.

I 1963 stiftede nu afdøde L. H. Thomsen, Videbæk, et legat, som landboforeningens bestyrelse skulle administrere. Legatet skulle uddeles i foreningens område som en påskønnelse for vel udført landsmandsgerning.

Regnskabskreds oprettet

I 1964 opstod tanken om at oprette en regnskabskreds. De to foreninger, Brejning-Hover-Nr. Omme Landboforening og Videbæk og Omegns Landboforening, gik sammen om opgaven og startede i 1965 foreningens første regnskabskreds.
Det første regnskabsudvalg bestod af følgende: Svend Østergaard, Ole Kjærgaard, Mads Kr. Kaasgaard og Henry Risbjerg og med konsulent Bent Nielsen som regnskabsfører. Med stadigt stigende behov blandt medlemmer om at få ført regnskab blev det besluttet at bygge en kontorbygning.
Bygningen blev opført på Pallesvej i Videbæk og stod færdig i 1968.

Hermed kunne foreningens faglige rådgivning samles under ét tag. Den stigende specialisering, som skete i disse år, gav også øgede krav om rådgivning såsom bidragsregnskab, fodringsvejledning og sundhedstjeneste, så kontoret blev hurtigt for lille, og allerede i 1974 blev der bygget en fløj til kontoret. Der blev samtidig indrettet mødelokaler i kælderen, hvor der kunne afholdes bestyrelsesmøder og mindre kurser. Det var et stort fremskridt, som siden har virket til gavn for foreningen og dens medlemmer.

På mange andre områder skete der en udvikling, og nye aktiviteter blev startet. Blandt andet oprettedes Herning Landbo-auktion i 1960 i samarbejde med Hammerum Herreds Landboforening.
I 1969 oprettedes en husbondafløsningsordning med to ansatte vikarer.
Ordningen har siden fået et meget stort omfang og bliver benyttet af mange landmænd under ferie, men navnlig under sygdom er det en stor betryggelse at kunne få en kvalificeret afløser.
I 1970 var landboforeningen med til at star-

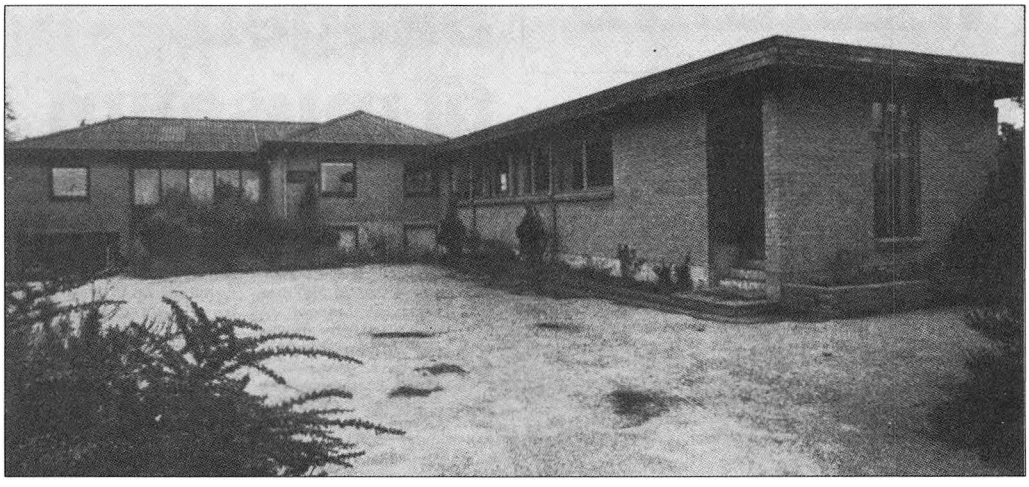

Landboforeningens gamle kontor.

te Landboorganisationernes Gylte- og Smågrisesalg i Skjern og Herning.

Der har også været tradition for afholdelse af dyrskuer igennem mange år. Det samlede mange mennesker fra både by og land, og det gav god kontakt og udveksling af synspunkter med andre befolkningsgrupper. Her blev ligeledes indgået et samarbejde med Brejning-Hover-Nr. Omme Landboforening om afholdelse af dyrskuer. Der blev afholdt dyrskue hvert andet år skiftevis i Spjald og Videbæk.

På grund af det store samarbejde de to foreninger imellem - både på det økonomiske og på de faglige områder - opstod tanken om sammenlægning af foreningerne for derved at skabe en større og mere bæredygtig forening samt for at tilpasse sig den organisatoriske og faglige struktur, som løbende finder sted.

På et fælles bestyrelsesmøde blev der nedsat et udvalg, som skulle udarbejde nye vedtægter. Og på bestyrelsesmødet 11. dec. 1974 blev forslaget om sammenlægning af de to foreninger enstemmigt vedtaget af de to landboforeningers bestyrelser. Forslaget kunne herefter fremlægges på den ordinære generalforsamling, og forslaget blev vedtaget på generalforsamlingen 24. febr. 1975.

De sammenlagte foreningers navn blev Videbækegnens Landboforening.

Dyrskue i Videbæk i 1974. Stående fra venstre: Peter Pedersen, Barde, Svend Østergaard, Opsund, Vagn Voigt, Finderup, Henry Risbjerg, Videbæk.

Nu lægges Sæden i Danmarks Jord
af Karle og sindige Heste,
snart følger der Grøde i Bondens Spor,
han kender sin Pligt mod sin Næste.

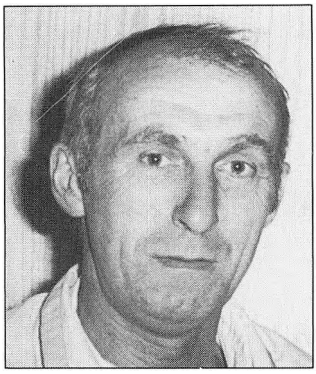

En gammel forening i en ny tid

Af gårdejer Frode Agergaard, Hover
Formand for Brejning-Hover-Nr. Omme Landboforening 1973-75, herefter formand for Videbækegnens Landboforening 1975-81

Beslutningen om sammenlægning af de to landboforeninger, Videbæk og Omegns Landboforening og Brejning-Hover-Nr. Omme Landboforening, var vel en af de vedtagelser, der var med til at gøre den nu 100-årige jubilerende forening til fortsat at være en aktiv og veludbygget forening, til gavn for dens medlemmer og stadig være til rådighed i spørgsmål på det faglige område. Der havde været tradition for et dygtigt vejledningsarbejde af vor konsulentstab.
Sammenlægningen af de to foreninger havde også det til sigte, at foreningen var placeret så nær medlemmerne som muligt, selv om landboforeningens geografiske område strækker sig fra Troldhede i sydøst til Ørnhøj og Hover i henholdsvis nord og vest.
Den ny forening fik en bestyrelse på 14 medlemmer valgt i de enkelte sogne i forhold til medlemsantal. Samtidig valgtes de forskellige udvalg inden for bestyrelsen. Det var økonomi-, planteavls-, husdyrbrugs- (kvæg og svin), landboungdoms- og læplantningsudvalg. Baggrunden for et godt organisatorisk arbejde var til stede efter sammenlægningen, til gavn for medlemmerne.

Siden kontorbyggeriet på Pallesvej var der opstået et stigende behov for faglig rådgivning for medlemmerne. Det var nok økonomiafdelingen, der i 1974 affødte en tilbygning til kontoret på grund af tvungen regnskabsføring for medlemmer med en grundværdi af en vis størrelse.

I perioden fra 1974 og frem til først i 1980'erne blev der også et øget behov for en udvidelse i vejledningsarbejdet indenfor planteavl og på husdyrbrugsområdet. En tiltagende specialisering hen mod større enheder og nye specialafgrøder var med til at øge behovet.
Bestyrelsen og konsulenterne drøftede på daværende tidspunkt hvilke muligheder, der var for at tilfredsstille det stigende behov. På kort sigt var der mulighed for ændringer af bestående bygninger på Pallesvej. Løsninger, der gav bedre muligheder på længere sigt, var samarbejde med evt. naboforeninger eller bygge helt nyt kontor og så afvikle det gamle kontor på Pallesvej.
Først på året i 1979 havde bestyrelsen sat hele dette væsentlige spørgsmål på dagsordenen til et bestyrelsesmøde. Her vedtog bestyrelsen at købe en ny grund til opførelse af ny kontorbygning. Her var bygnings- og maskinkontoret i Vildbjerg os en stor hjælp i hele dette projekt, - med udarbejdelse af tegninger, licitation og opførelse af den nye kontorbygning på Ørnevej. Byggeriet startede i efteråret 1979, og var færdig til indflytning foråret 1980.

Vejledningsarbejde indenfor fire fagområder

Med den nye kontorbygning var der nu etableret muligheder for vejledningsarbejde inden for fire fagområder. Det var som hidtil indenfor økonomi og planteavl, men herudover startedes en selvstændig kvæg-

brugsvejledning. Den havde hidtil fungeret godt i samarbejde med fællesledelsens konsulenter i Skjern. Med tildeling af en statstilskudsbevilling til en svineproduktionskonsulent lå mulighederne for at oprette en afdeling inden for svineproduktion, evt. sammen med naboforeninger. Der var på daværende tidspunkt et stort behov på dette område, og det har været støt stigende i de efterfølgende år.
I en strukturdebat i De danske Landboforeninger lagde man op til at etablere sig med konsulentkontorer, der var firestrenget (fire fagområder), og samtidig lå der deri muligheder for tværfaglig rådgivning til medlemmerne, når det gjaldt investeringer og finansieringer.

Udover de organisatoriske opgaver, der var at varetage i bestyrelsen, var der erhvervspolitiske opgaver at påvirke og løse efter bedste evne til gavn for det samlede landbrug og specielt for os i det vestjyske.

I 1976 og -77 havde vi et par tørkeår, hvor mange vandingsanlæg blev etableret, og vandingsmaskinerne blev kørt i stilling og startet. Et overordentlig sikkert hjælpemiddel til kvægbrugerne, der herved kunne styre græsmarksproduktionen på de vestjyske sandjorder. Men også til vanding af andre afgrøder var vandingsanlæggene en god forsikring at have. Skeptikere uden for landbruget manede til forsigtighed om ikke at tømme undergrunden og vandløbene for vand, men i skrivende stund synes disse formaninger fortsat at være gjort til skamme.
For de hårdest ramte, som følge af to på hinanden følgende tørkeår, var der mulighed for at søge tørkelån, men det var nok kun et plaster på såret. Et folketingsudvalg var på besøg i Vestjylland for ved selvsyn at se de hårdest ramte områder. Hvor gavnlige sådanne besøg kunne være kan illustreres med følgende: En landmand fortalte, at han til en kornmark brugte ca. 150 kg byg pr. ha i udsæd og i dette tørkeår kun havde høstet ca. 500 kg pr ha. Dertil skulle et medlem af "det høje ting" have sagt: Ja, men det er jo mere end en fordobling af det, der var sået !!!

Vandingsmaskine.

1977-betænkningen

I 1977 drøftedes på mange møder både lokalt, i amtet og ved landsmøder regeringsudvalgets betænkning om den fremtidige landbrugspolitik, også kaldet 1977-betænkningen.
Det væsentligste krav til landbruget i denne betænkning var en produktionsstigning på 3% pr. år. Landbruget påpegede det skæve forhold i landbrugspriserne i EF, der ikke gav dækning for de omkostningstigninger, vi havde her i landet på grund af en forfejlet økonomisk politik. Men i det store og hele levede landbruget op til denne produktionsstigning, for som altid når landbruget er blevet bedt om det, har det leveret fødevarer af høj kvalitet og endog til meget rimelige priser. I den daglige tale og i rådgivningsarbejdet opstod begrebet "den effektive landmand". Det er og har vel altid været det, en landmandsfamilie har måttet drive sin landbrugsbedrift udfra - at gøre det så godt som muligt. Men kravet om "den effektive landmand" opstod nu på godt og ondt.
Det gode i begrebet var vel først og fremmest til gavn for det øvrige samfund, for her kunne ses frem til en fortsat gunstigere udvikling i, at der kunne købes den samme mængde højtforædlede fødevarer med en kortere betalt arbejdstid. Det mindre gode i begrebet "den effektive landmand" var, at tempoet blev skruet yderligere en tak op for erhvervets udøvere. Der skulle med andre ord nåes mere på samme tid, og man fik knap nok økonomisk dækning for "ræset". Mange fik sikkert ikke fortsat tid til at fryde sig over det frie landmandsliv, - et arbejde vi fremfor så meget andet så godt kan li'.
At det hele endte med, at der allerede først i firserne blev lavet produktionsbegrænsninger og kvotesystemer på flere områder havde de færreste i tankerne dengang. Vel ikke mindst politikerne.

Mørke skyer trak op over erhvervet

Sidst i 1970'erne og først i 1980'erne trak nogle mørke skyer op over vort landbrugserhverv. Man skulle helt tilbage til først i trediverne for at finde noget at sammenligne det med.
Renten steg til et så højt niveau, at der taltes om ågerrenter. Fra forsommer 1979 til hen i 1980 steg renten med 5 til 10% - alt afhængig af hvilken pengeforretning eller virksomhed man havde sin henholdsvis penge- og produktionsomsætning med.

Landbruget havde i den situation som altid det fælles mål at hælpe hinanden til et godt og bedre økonomisk resultat. Men der var her som altid før flere meninger om, hvordan opgaverne skulle løses. Det begrænsede nok landbrugets muligheder for at få et godt resultat ud af det. Mange kræfter indadtil i organisationerne kunne være brugt til noget konstruktivt udadtil til gavn for hele erhvervet, men det er sikkert ofte de frie erhvervs begrænsninger. - Måske kan man her have den betænkelighed, at disse tendenser kan forstærkes i firsernes og halvfemsernes landbrugspolitik, så dansk landbrug ikke længere kan løfte i flok.

I december 1979 vedtog Folketinget et forslag fra den daværende socialdemokratiske regering om en 7 ‰ særskat på landbrugets jordværdier til opkrævning i tre rater i 1980. Bægeret var på daværende tidspunkt ved at flyde over i dansk landbrug. Den socialdemokratiske regering var nu gået på rovdrift hos en mindre del af sine nyttige samfundsborgere. Betænkeligheder fik man vist også inden denne tvangsinddrivelse af skattekroner til statskassen. Men her som så ofte før: har man først sagt a, siger man også b for ikke at tabe ansigt hos sine vælgere.Landbruget protesterede voldsomt mod denne form for skatteinddrivelse.

Måtte endnu flere i samfundet forstå landbrugets kår

Arbejdet i landboforeningernes bestyrelse var ikke alene forholdet omkring det landbrugsfaglige og erhvervspolitiske, selv om det nok har stået for mange som det væsentligste. Der var også ikke-faglige indslag

samt festdage. Herudover tid til kontakt til andre erhvervsdrivende i landboforeningsområdet, blandt andet dyrskuer, udstillinger med mere.
Dyrskuerne var en fremstilling af de forskellige husdyrracer i området, men det var også stedet hvor egnens landbrugsmaskinforhandlere flittigt mødte op med sidste nyt inden for deres branche. Dyrskuerne var også festdage, hvor land og by mødtes. Oplevelserne var ligeledes en væsentlig del af arbejdet i landboforeningen. Det var noget positivt "byboerne" og "landboerne" bidrog hinanden med i det fællesskab, som er så livsvigtigt.
Der var også møder med kommunalbestyrelsen og deres medarbejdere omkring forskellige spørgsmål. Det var udbytterige møder, hvor landbruget gav udtryk for ønsker, som kunne gavne helheden på egnen og specielt landbrugets udøvere. Men det var heller ikke hver gang, der var lige meget med "hjem" fra disse møder.

Landbrugets ønsker er ikke altid blevet indfriet. Vejret skifter mellem sol og regn, mørke og lyse dage, der er barskhed og alvor, der er skønne oplevelser og glæder. Landbofamilien er vokset op med planter og dyr - det der trives og gror. Landbofamilien ønsker at leve med det, for det - og af det. Måtte endnu flere i det danske samfund forstå landbrugets livsvilkår.

Dyrskue i Spjald 1980.

Nye udfordringer

Af gårdejer Eigil K. Nielsen, Brejning
Formand for Videbækegnens Landboforening
1981-85

Som følge af Danmarks indtræden i EF 1973 stod dansk landbrug og tilstødende industrier dengang over for store udfordringer. Nu gjaldt det om at være med til at producere så mange fødevarer som muligt til dette store marked. Investeringerne tog for alvor fart. På egnen her satsedes især på den animalske produktion, hvilket krævede store staldbygninger, men også mange forskellige landbrugsmaskiner.

Vandingsanlæg blev efterhånden ret almindelige og gav en vis sikkerhed for en stabil planteproduktion til de forholdsvis store besætninger på mindre gårde. Det viste sig senere, at en del af de landbrug, som havde for stort husdyrhold i forhold til arealstørrelsen, fik driftsmæssige problemer. Planterne kunne ganske enkelt ikke omsætte de store mængder husdyrgødning, som var til rådighed. Det bør også nævnes, at en stor del af stuehusene på landet blev forbedret væsentligt i denne periode, således at boligforholdene kom op på linie med boliger i byerne.

Landmænd tænker som bekendt rationelt. Derfor specialiseredes inden for en bestemt produktionsgren for at udnytte den tekniske udvikling bedst muligt, uden at man var tilstrækkelig opmærksom på de uheldige konsekvenser, det til tider også indebar, så som et anstrengt sædskifte med mindre udbytte til følge. Det kunne være sygdom i besætningen eller måske vigende afregningspriser over en længere periode.

Det var en spændende tid for både landmænd og håndværkere. Det at kunne realisere sine drømme, at kunne se virkeligheden inden for en overskuelig tid - som for få år tilbage kun var ønsketænkning. Det føltes næsten, som om intet kunne gå galt. Der var så godt som ingen arbejdsløshed. Der var høj inflation, og tilliden var overvældende stor, når der taltes landbrugserhverv. EF og regeringen tilskyndede stadig til større produktion gennem fastsættelse af mindstepriser på en lang række producerede varer og gennem tilskud til modernisering og udbygning af virksomheder.

Denne modernisering og udbygning af landbrugsbedrifterne var ret kostbar, men kreditværdigheden hos den enkelte landmand var tilsyneladende i orden og lånemulighederne næsten ubegrænsede.

Landbrugets samlede tinglyste restgæld voksede fra ca. 25 milliarder i 1974 til 84 milliarder i 1984, hvilket betød at landbrugets netto renteudgift på årsbasis nu var vokset i samme periode fra 1,7 milliarder til 8,5 milliarder. Dette beløb blev imidlertid en væsentlig årsag til, at landbruget løb ind i en dyb og langvarig krise, som skulle blive skæbnesvanger for mange landbofamilier.

Det skal tilføjes, at landbrugets hjælpestoffer, herunder energiforsyningen og indkøb af fodermidler, især proteiner, samtidig kom til at spille en væsentlig rolle på grund af stigende dollarkurs, samt at EF markedet var ved at være mættet med fødevarer. Der forelå således et stort arbejde og ansvar på landbrugets ledere for at finde løsninger herpå.

Arbejdet kom især til at omfatte tre faktorer.

For det første at få regering og folketing til at indse landbrugets vilkår og at forstå betydningen af at have en effektiv og stor landbrugsproduktion til gavn for både beskæftigelse og samhandel med udlandet.
For det andet at regeringen fortsat skulle arbejde for at få priserne på landbrugsprodukterne forhøjet i takt med omkostningsudviklingen.
Og for det tredie at effektivisere det faglige arbejde i landboforeningerne. Tilbud om mere rådgivning over for den enkelte landmand for derigennem at forbedre økonomien i den løbende produktion.

Regering og Folketing var stærkt interesseret i øget produktion af landbrugsprodukter til eksport, men gjorde ikke tilstrækkeligt for at skabe de økonomiske rammer og forudsætninger herfor.
En del af erhvervets egne ledere havde ligeledes opmuntret landmændene til at gå ind i en produktionsforøgelse, - derfor var det også en svær erkendelse at landbruget var på vej ind i en dyb og alvorlig krise med ikke bare økonomiske, men også med menneskelige tragedier til følge.

Tvangsauktionerne var på dette tidspunkt begyndt at udvikle sig alvorligt og en opgørelse over kundgjorte tvangsauktioner ser således ud: 1979 - 159; 1980 - 592; 1981 - 1607; 1982 - 1452; 1983 - 966.

Det giver en vis forståelse for den krisestemning, som hersker i landbruget og især blandt yngre landmænd.

Krisen skabte derved nye græsrødder som LR80-gruppen og tildels også Landsforeningen for danske Svineproducenter. På den anden side befandt sig planteavlerne med betydelig lavere renteudgifter, og som trivedes rimelig godt. Mellem de to befandt sig det store flertal af landmænd - flest husdyrbrugere - som havde så meget styr på økonomien, at de ikke følte sig direkte truet på deres eksistens. Bekymringen bredte sig imidlertid efterhånden til at omfatte hele erhvervet, idet fødevareproduktionen nu oversteg forbruget på en lang række varer med stigende lagre til følge.

Husdyrsygdomme

Mund- og klovsyge.
Den 18. marts 1982 kom en alarmerende meddelelse fra veterinærdirektoratet. En sygdom i en kvægbesætning på Fyn viste sig at være mund- og klovsyge, og besætningen blev straks slået ned og begravet på stedet.
Sygdomsudbruddet fik konsekvenser for afsætning af slagterivarer, idet landbrugets højprismarkeder, Japan og USA, lukkede for al import af danske slagterivarer omgående og lukkede først op igen for dansk svi-

Samsøtur 1984.

nekød et halvt år efter det sidste udbrud, og indtil da måtte produkterne afsættes andet steds.

Aujeszky syge.
Sanering af aujeszky syge berørte ligeledes foreningens medlemmer, idet alle Danmarks svineproducenter fra 1981 - 86 gennemførte en hård, men effektiv kamp for at udrydde denne tabgivende sygdom i svinebesætningerne. Det lykkedes at udrydde sygdommen, da producenter, organisationer, slagteribranchen og veterinærmyndighederne stod sammen herom, - hvilket har vakt beundring i andre lande.

IBR - IPV.
Denne kvægsygdom bredte sig i Danmark og ramte ligeledes kvægbesætninger på egnen. Sygdommen har ikke noget dansk navn, men betegnes som Canadisk influenza. I april 1984 blev der truffet beslutning om at iværksætte foranstaltninger til hindring af yderligere smittespredning, og i oktober 1984 startedes et systematisk saneringsprogram op med henblik på en total udryddelse af sygdommen.
Sygdommen kan ikke behandles, reagenter skal derfor slagtes og må stadig anvendes til menneskeføde.

Erfaringer viser, at Danmark vil kunne erklære sig fri for denne sygdom omkring indgangen til 1990.

Aktivitetsfremgang

Videbækegnens Landboforening og dens virke i første halvdel af 80'erne bar præg af en voldsom aktivitetsfremgang fordelt på alle fagområder.
Ikke mindst den elektroniske databehandling udviklede sig kolossalt i disse år. Med den enorme mængde materiale, som efterhånden behandledes, var det naturligt, at de langsomme postforsendelser blev afløst af dataskærme og printer på landboforeningens kontor. Det blev ikke kun økonomiafdelingen, som fik fornøjelsen heraf. LEC udviklede nye programmer, som anvendes i vid udstrækning i svine-, kvæg- og overfor den samlede bestyrelse og foreningen.

I 1982 blev nedsat et vedtægtsudvalg, som skulle revidere og modernisere foreningens vedtægter samt udarbejde forretningsorden for udvalgene for på den måde at få etableret faste rammer omkring bestyrelses- og vejledningsarbejdet.

Effektiviteten i landbruget voksede støt. Det fik pålagt flere opgaver fra offentlig side, og efterspørgsel om mere vejledning fra landmænd gjorde, at bestyrelsen var nødsaget til at tage problemet alvorligt.
Derfor besluttedes at bygge helt nyt kontorhus i 1979. I modsat fald måtte medlemmer henvises til at søge råd og vejledning andet sted, - en situation, som helt naturligt ville have udløst megen kritik. Grundlaget for landboforeningens eksistens ville hurtigt sive ud i andre foreninger, en udvikling som ingen kunne ønske.

Det er overordentlig vigtigt, at landboforeningen fortsat har sin egen profil og fremtoner som en samlet organisation og udøver en uvildig rådgivning til medlemmerne.

Som almindelige borgere og gode demokrater i dette land må vi fortsat tro på, at de veje, som fremsynede mænd og kvinder anviser, må føre til, at det enkelte menneske fortsat må have mulighed for at finde et ståsted i tilværelsen, hvor det kan leve et frit og naturligt liv og trives til fælles bedste.

Karakteristisk udvikling af landbrugsbygninger gennem 100 år

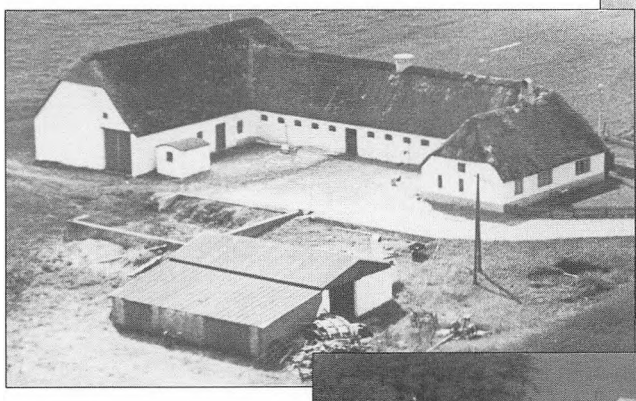

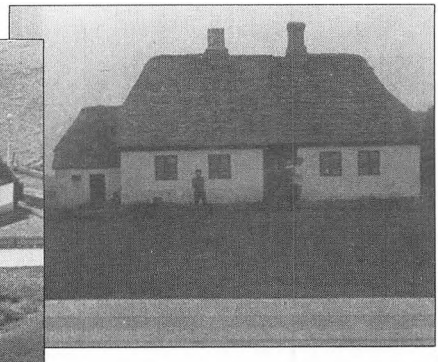

Formænd gennem 100 år

Vorgod-Brejning med omliggende Sognes Landboforening

1888-1903 August Fenger, Bilring.
1903-1906 P. C. Pedersen, Lille Ryesminde.
1906-1912 Niels Abildtrup, Trøstrup.
1912-1915 Chr. Christiansen, Vorgod

Videbæk og Omegns Landboforening

1915-1920 Jens P. Bækgaard, Vorgod.
1920-1923 Niels Birkmose, Herborg.
1923-1927 S. A. Skak, Trøstup.
1927-1931 Jens Jensen, Videbæk.
1931-1932 Bertel Frandsen, Videbæk.
1932-1938 Niels P. Bech, Barde.
1938-1946 Jens Birkmose, Herborg.
1946-1954 J. S. Birkmose, Herborg.
1954-1958 Gustav Kaasgaard, Herborg.
1958-1969 Henry Risbjerg, Videbæk.
1969-1975 Peter C. Pedersen, Barde.

Brejning-Hover-Nr. Omme Landboforening

1915-1946 Ole Østergaard, Nr.Omme.
1946-1961 Ole Kristensen, Hover.
1961-1969 Svend Østergaard, Opsund.
1969-1973 Robert Thomsen, Brejning.
1973-1975 Frode Agergaard, Hover.

Videbækegnens Landboforening

1975-1981 Frode Agergaard, Hover.
1981-1985 Eigil Nielsen, Brejning.
1985- Folmer Tarpgaard, Brejning.

August Fenger, Bilring

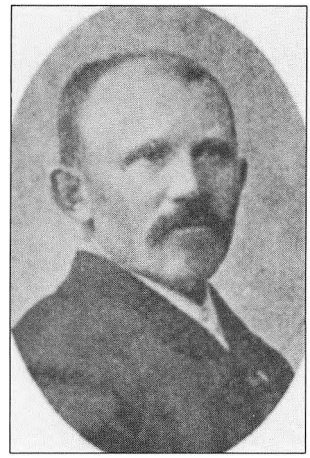

P.C. Pedersen, Ll. Ryesminde

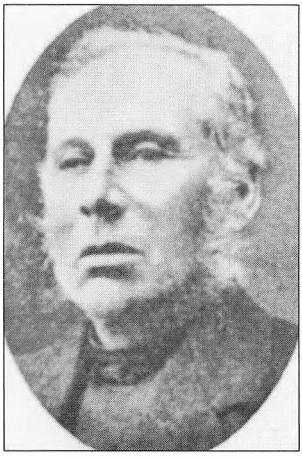

Niels Abiltrup, Trøstrup

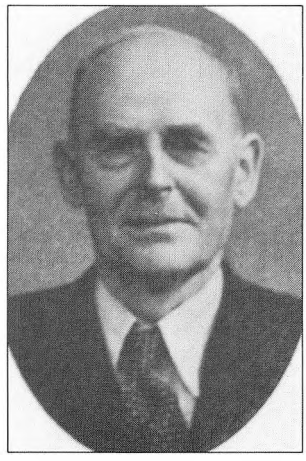

Chr. Christiansen, Vorgod

Jens P. Bækgaard, Vorgod

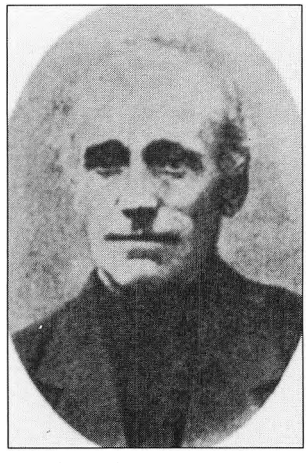

Niels Birkmose, Herborg

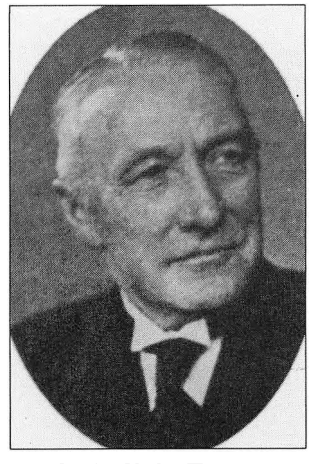

S. A. Skak, Trøstrup

Jens Jensen, Videbæk

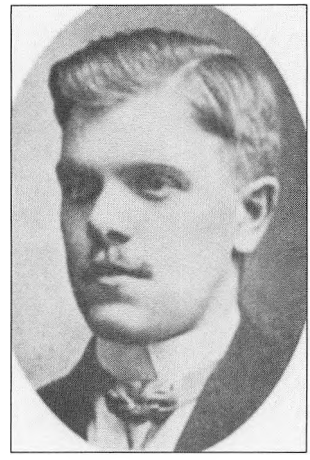

Bertel Frandsen, Videbæk

Niels P. Bech, Barde

Jens Birkmose, Herborg

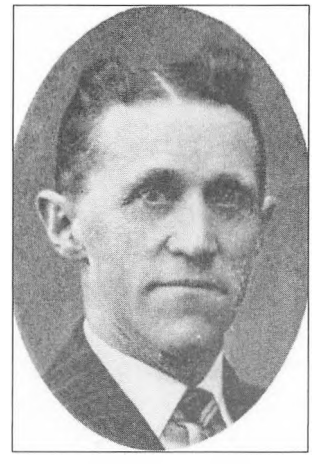

Jens S. Birkmose, Herborg

Gustav Kaasgaard, Herborg

Henry Riisbjerg, Videbæk

Peter C. Pedersen, Barde

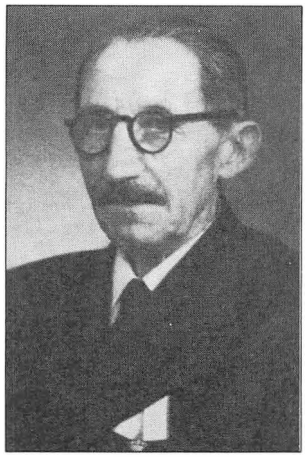

Ole Østergaard, Nr. Omme

Ole Kristensen, Hover

Svend Østergaard, Opsund

Robert Thomsen, Brejning

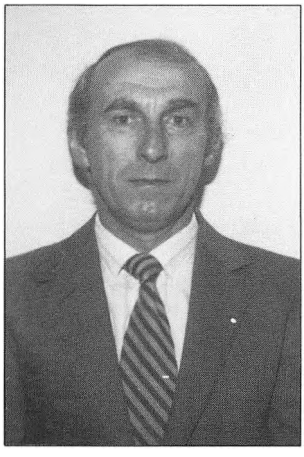

Frode Agergaard, Hover

Eigil Nielsen, Brejning

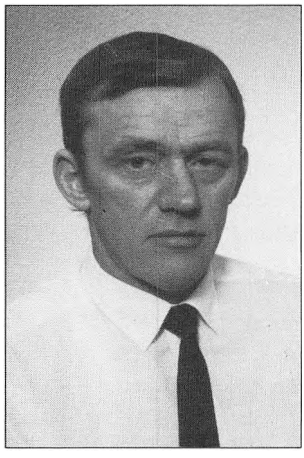

Folmer Tarpgaard, Brejning

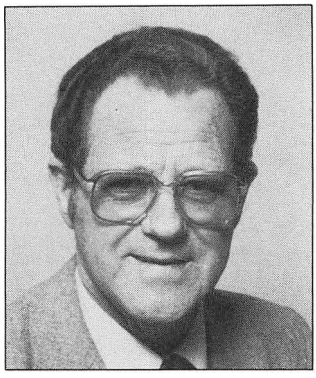

Landbrugets betydning for en vestjysk kommune

Af borgmester John Kristiansen, Spjald

Den aktive del af dansk landbrug er gennem de seneste år i høj grad blevet koncentreret i Vestjylland. Denne udvikling medfører, at landbruget direkte og måske i højere grad indirekte har stor betydning for den positive beskæftigelsessituation i området.
Videbæk er en af de større landbrugskommuner i Ringkøbing amt, hvor en stor del af husdyrholdene er samlet. I kommunen er der af de 4600 husstande stadig 950 landbrug, hvoraf 550 er husdyrbrug. Mange af kommunens borgere er således tilknyttet landbruget direkte. Det drejer sig om 20% af de beskæftigede; kun overgået af serviceerhverv og fremstillingsvirksomhederne med hver 25%.

Den indirekte udvikling fra landbruget på beskæftigelsen er stadig en væsentlig faktor ikke mindst på de to større beskæftigelsesområder, der for en stor del er afhængig af landbrugets køb af service og råvaretilførsel.

Store dele af de områder, der i dag udgør Videbæk kommune, har oprindelig tilhørt Brejninggård, der startede med opdyrkning af jordene med en god bonitet. Med nye opdyrkningsmetoder er der efterhånden indtaget en stor del af kommunens samlede areal til landbrugsformål, således at det opdyrkede areal i dag udgør 22.200 ha af kommunens samlede areal på 28.920 ha eller 77%. Selvom der med den nye marginaljordspolitik vil ske en reduktion af landbrugsarealerne med overgang til anden benyttelse, vil der i Videbæk kommune fortsat være store områder af velegnet landbrugsjord ikke mindst efter etablering af de mange vandingsanlæg. Landbrugets betydning for kommunen må derfor også i fremtiden have stor betydning for kommunens udvikling såvel direkte som indirekte gennem fremstillingsvirksomheder, håndværks-, handels- og serviceerhvervene.

Landbruget i Vestjylland har igennem de sidste 100 år haft en stor og direkte indflydelse på industrialiseringen af kommunen. Det startede med andelsbevægelsen, hvor opførelse af mejerier fik en væsentlig betydning for udviklingen i mange bysamfund. I det, der i dag er Videbæk kommune, blev der opført mejerier i Barde, Fjelstervang, Grønbjerg, Herborg, Nr. Vium, Rimmerhus, Spjald, Troldhede og Videbæk. Mange af disse mejerier har påvirket en fortsat udbygning inden for nydelses- og levnedsmiddelindustrien i kommunen, således at Videbæk i dag er Danmarks mejerikommune nr. 1. Også inden for andre virksomhedstyper er tidligere mejeribygninger blevet anvendt til opstart af nye produktioner.

Andre landbrugsorienterede virksomheder blev startet op i forbindelse med andelsbevægelsens start. Ikke mindst mange foderstofvirksomheder, der i dag har udviklet sig til store fabrikations- og servicevirksomheder.

Opførelsen af kartoffelmelfabrikken i Videbæk for 50 år siden har også været en væ-

sentlig årsag til en begyndende industrialisering i kommunen. Fabrikken beskæftigede i sæsonen mange medarbejdere, der om sommeren kunne arbejde for håndværkere. Derfor blev der også startet mange håndværksfirmaer, der fik arbejde inden for kommunen og på den måde gav udviklingen et ekstra skub fremad.
Mange handlende og serviceerhverv fik gavn og glæde af såvel landbruget som følgevirksomhedernes vækst og udviklede sig godt frem til i dag, fordi der fortsat har været et stort og aktivt landbrug og følgeerhverv.
En god udvikling inden for landbrugserhvervet er det ikke let direkte at måle betydning af for fremstillings- og serviceerhvervene, men det er klart, at når en landkommune som Videbæk i flere år var blandt de danske kommuner, der havde størst byggeaktivitet, og enkelte år var blandt de 10 kommuner, der øgede erhvervsbygningsmassen mest, så skyldes det ikke mindst landbruget og de landbrugsafhængige industrier. Det er let at konstatere en øget beskæftigelse, stor afsmitning og afkast til handlende, håndværkere og liberale erhverv ved en stor aktivitet inden for byggeriet.

I dag er landbrugets direkte betydning for kommunens udvikling sammenlignet med andre erhverv betydeligt mindre end tidligere. Det skyldes først og fremmest erhvervets dårligere betingelser for indtjening og investering i produktionsanlæggene. De dårligere forhold er især forårsaget af EF's prispolitik og kravene til landbruget i miljøhandlingsplanen og i mindre grad udviklingen inden for erhvervet og dets egen indsats.

Landbrugets nuværende situation medfører dårligere beskæftigelse og mindre skatteevne i modsætning til udviklingen i kommunen som helhed. Dette svækker landbrugets situation.
Den nødvendige omstilling og miljøinvesteringerne vil dog igen give afsmitning til håndværkere, industri- og serviceerhvervene.
Mulighederne for landbrugets betydning på kommunens udvikling vil måske nok fortsat være aftagende, men der vil være nye tiltag inden for erhvervet, der kan give erhvervet andre muligheder og fremover få betydning for kommunens udvikling.

Det må være i alles interesse at arbejde for en hurtig afklaring af landbrugets situation, således at der kan sættes ind med den rigtige produktion og forædling i følgeindustrierne til gavn for den nødvendige danske eksport. Det vil være en tilfredsstillelse for erhvervet og til gavn for hele kommunen.

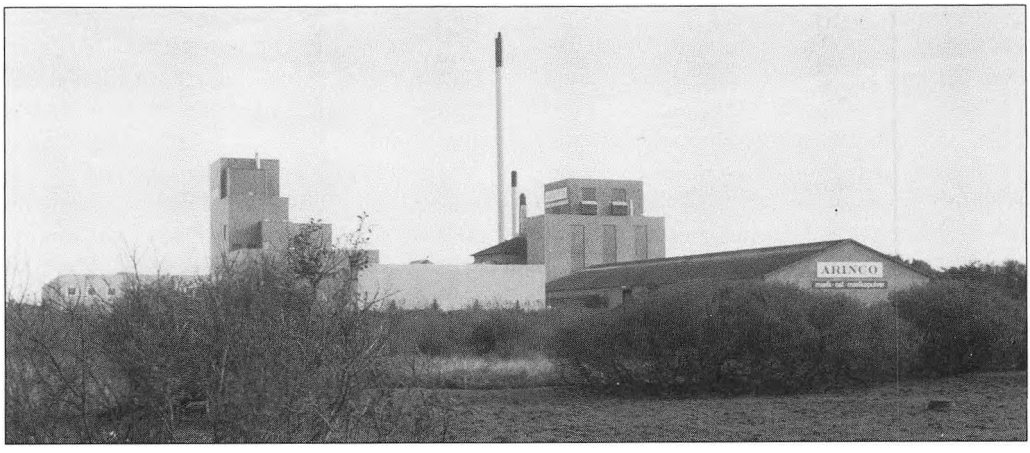

Arinco 1987.

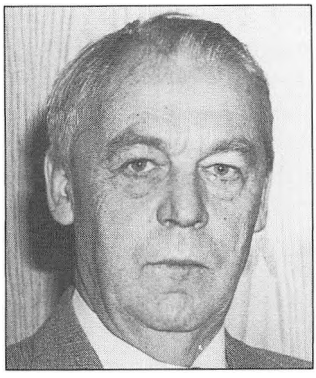

En fæstebondes kår i Nr. Omme i syttenhundredetallet

Af gårdejer, byrådsmedlem Hans B. Jensen, Videbæk

Gårdejer, byrådsmedlem Hans B. Jensen, Videbæk, der er meget historisk interesseret, har medvirket ved dette jubilæumsskrift ved at skrive forskellige artikler, der har historisk tilknytning til landboforeningens virkeområde.

Det var i de "gode gamle dage" i kong Chr. den Sjettes sidste leveår, og på bonden hvilede Stavnsbåndet som et centertungt åg. På den tid ejedes Grønbjerggård i Nr. Omme Sogn af herremand Søren Sterm på Viumgård i Sdr. Vium, og han havde gården i Nr. Omme udfæstet til Mourids Svendsen, som var gift med Karen Andersdatter. Så skete der det, specielt for Mourids Svendsen, så ulykkelige, at han blev syg og efter kort tids forløb afgik ved døden. Nu sad Karen så alene tilbage på fæstegården, og med meget usikre fremtidsudsigter.

For herremanden var det nu problemet på ny at få indsat en fæster på gården, men en sådan meldte sig ret hurtigt.

På gården "Bjerg" i samme sogn boede på den tid en fæstebonde, som hed Niels Frantsen, f. 1690 og d. 1778, som på dette tidspunkt havde en fireogtyvårig søn, f. 1720, som hed Poul Nielsen. Faderen og Poul blev nu enige om, at de skulle forsøge, om den unge mand kunne overtage fæstemålet efter Mourids Svendsen.

De kom i forhandling med Søren Sterm, og det gik helt godt med at blive enige om, hvor stor den årlige landgilde skulle være. Den fastsattes til syv rigsdaler, men forhandlingerne gik i dødvande, da Søren Sterm forlangte, at det af fæstekontrakten skulle fremgå, at Poul Nielsen også skulle overtage Mourids Svendsens enke Karen Andersdatter.

Faderen fik nu sønnen med udenfor, og her foreholdt han ham det fornuftige i at efterkomme herremandens krav, for vel havde Karen Andersdatter fejret mange fødselsdage, men en erfaren kvinde var vel ikke at foragte, og dette at få foden under eget bord og blive sin egen herre var ikke noget, som var opnåeligt for enhver.

Det var med mismod at Poul påhørte faderens argumenter. Han tænkte på den lyslokkede mø, som han havde kær, og som boede nede i Kodal. Men til sidst lod Poul sig overtale, og fæstekontrakten blev udfærdiget på de betingelser, som var krævet.

Den 7. juni 1745 blev Poul og Karen trolovede, og om høsten samme år stod Poul foran alteret i Nr. Omme kirke og lovede Karen huldskab og troskab, mens hans lønlige tanker gik til den lille jomfru, Inge, på Kodal. Efter brylluppet blev det atter hverdag, og den 26. januar 1749 fik de en datter døbt. Pastor Dorcheus' kone bar barnet, som kom til at hedde Anne Marie Poulsdatter.

Ved år 1750 trak pastor Dorcheus sig tilbage, og pastor Theodosius Blæhr overtog nu præstekaldet i Nr. Omme og annekssognet i Brejning. Det skulle vise sig at være en ulykkelig hændelse for Poul Nielsen, idet pastor Blæhr købte Grønbjerggård. Præsten kræver uretmæssigt en 30% forhøjelse af den årlige landgilde, hans egen timelige velfærd gik nok forud for, hvad der var ret og rimeligt. Men kravene om en højere ydelse blev nu tilføjet på fæstekontrakten.

Tilføjelsen til fæstekontrakten

Jeg underskrevne Poul Nielsen, Grønbjerg i Nr. Omme Sogn, tilstår herved, at som min hidtil værende husbonde Søren Sterm til Viumgård har besluttet at sælge til min sognepræst hr. Theodosius Blæhr, og jeg hidtil efter mit givne fæstebrev kun har svaret 7 rigsdaler årligt i landgilde, indvilliger jeg nu i en forhøjelse af denne. Dette for at min fremtidige husbond, den velærværdige pastor Blæhr, ej skal lide alt for stort et tab på sine udlagte penge, tilbyder jeg hermed "frivilligt" i fremtiden at betale ni rigsdaler og to mark i landgilde, og som ydes hvert år til Mortensdag og erlægges første gang i 1750. For denne erkjentlighed håber jeg så at være sikret at kunne forblive på mit boende sted. Uagtet det mig hidtil givne fæstebrev, som herudi ikke skal komme Hr. Blæhr eller hustru til nogen hinder, samt ej nægte ham i fald det forlanges årlig en rejse til Ringkjøbing eller Holstebro, og iøvrigt vise mod ham som min fremtidige husbond al sømmelig lydighed og ærbødighed.

Det fremgår af ovenstående, hvem der er den underdanige i denne sag.
Poul Nielsen skrev nedenunder at dette var en "frivillig" aftale og satte derefter sin underskrift. Derefter skrev pastoren, og med god grund, at han var velfornøjet med dette tillæg til den oprindelig fæstekontrakt.
Det var nok med en vis uvilje i sindet, at Poul Nielsen fremtidig afleverede sin fæsteydelse i præstegården i Nr. Omme.
Livet gik nu sin rolige gang derude mellem Omme Bakker, og den lille Anne Marie voksede op til en veludviklet pige.
De politiske omvæltninger i Kongens København gik på denne egn ret upåagtede hen, og henrettelsen af Struense i 1772 og kupmagerne, som nu gennem tolv år tiltog sig magten, gav nok ikke her anledning til mange overvejelser.

Poul Nielsen døde omkring 1787, men forinden havde han anet de nye tider, der var på vej gennem statskuppet i 1784, hvor kronprins Frederik med en skare af fremsynede folk overtog styret i Danmark, og som den 20. juni 1788 ophævede stavnsbåndet over danske bønder.
Anne Marie Poulsdatter blev i 1779 og tredive år gammel gift med Anders Jensen i Holmgaard i Nr. Omme.
Den nutidige fred og idyl ved denne gård var ikke i datiden det fremherskende, da det påståes at have været et yndet skjulested for smuglere og andet godtfolk. Anne Marie Poulsdatter og Anders Holmgård fik i 1788 en datter, som hed Inger Andersdatter. Hun blev i 1826 gift i Timring Kirke med Boye Pedersen. Hun døde i 1859 og var da 71 år gammel.
En meget talrig slægt kan i dag føre deres aner tilbage til den gamle fæstegård i Nr. Omme, som i 1745 beboedes af Karen Andersdatter og Poul Nielsen.

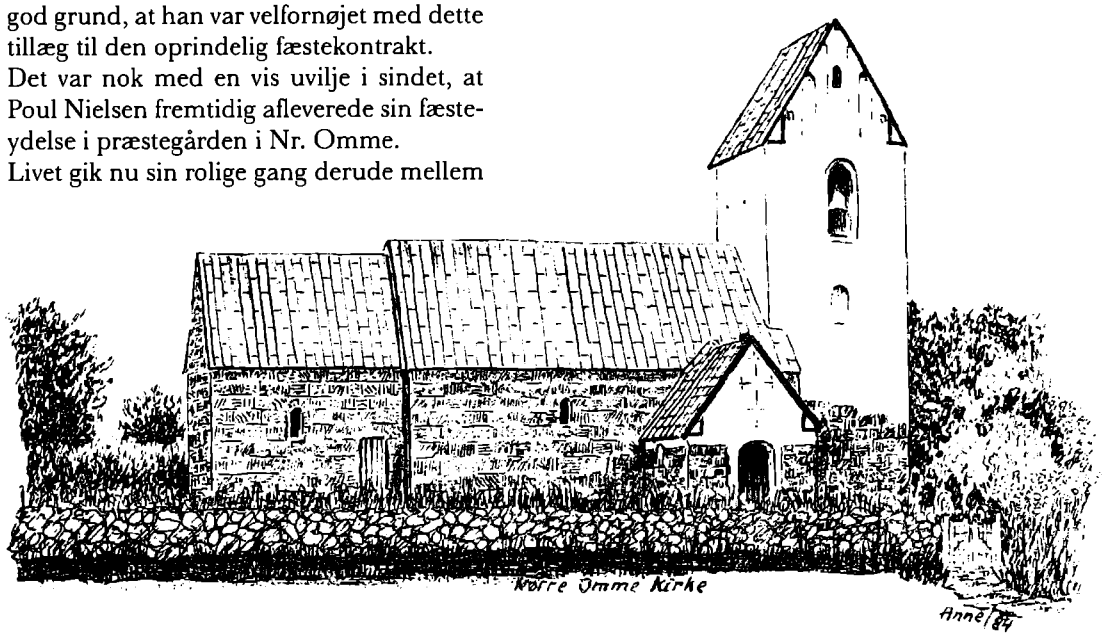

Fra hyrdedreng til jorddrot i Brejning

Af gårdejer, byrådsmedlem Hans B. Jensen, Videbæk

For godt hundrede år siden, i 1882, blev Brænderigården med et areal på tolvhundrede tønder land udskilt fra Brejninggård for derefter at blive solgt til Peder Smith, Nymølle, Lem, for 55.000 kr. Smith var født i Mejrup - samme år som Napoleon led det forsmædelige nederlag ved Waterloo. Han begyndte sin eventyrlige karriere som hjorddreng og fortsatte derefter som omvandrende uldkræmmer. Som 21-årig havde hans medfødte handelstalent gjort ham så velhavende, at han var i stand til at købe Nymølle ved Lem. Herfra drev han en omfattende virksomhed med fremstilling af kartoffelmel og papir.
Peder Smiths handelsvirksomhed førte ham vidt omkring, og helt fri for at have beskæftiget sig med smugleri ved Kongeåen kunne han vel næppe.
Han blev gift med datteren af Mads Rahbek på Dalagergård i Borris, men hun døde i 1848 og efterlod foruden sin mand tre små børn. På samme tid blev Mads Rahbek enkemand, og da han følte et dybt savn af en kvinde, bad han Peder Smith om, at denne, på hans vegne, skulle fri til den skønne jomfru Clausen i Lem præstegård. Peder Smith påtog sig den ansvarsfulde opgave og drog på frierfærd og fik audiens hos den udkårne.

Den flotte og statelige Peder Smith gjorde pigen svag i knæene, og hun fremhviskede sit ja-ord i den tro, at hendes fremtidige husbond var identisk med frieren. Med stort diplomatisk besvær reddede han sig ud af sit dilemma, og nølende indvilgede

Peder Smith, Brænderigården.

jomfru Clausen i at blive Mads Rahbeks hustru i lyst og nød. For denne bedrift tog Peder Smith sig rundelig betalt, idet han ægtede Mads Rahbeks 19-årige datter, Marie Rahbek, som var en søster til hans første kone, og med hende fik han ni børn.

Også på andre områder førte Peder Smith et virksomt liv. Han var med i direktionen for Den vest- og sønderjyske Kreditforening, fra den blev stiftet i 1860, samt i ledelsen for Ringkjøbing Bank, fra den blev op-

rettet i 1872 og i de næstfølgende femogtyve år.
Sammen med amtmand Bardenfleth var Peder Smith med til at stifte Løvstrup Plantage i 1873, og halvtreds år senere rejstes en mindesten ved Løvstrup for disse plantningens pionerer.
Som medlem af amtsrådet i en årrække blev Peder Smith en kendt mand i amtet. Man har påstået, at amtmanden sjældent tog en beslutning uden en forudgående drøftelse med ham.
Når der var marked i Ringkøbing, var Peder Smith altid til stede for at gøre en god handel. Men en dag var der en af hans karle, Kresten, som var lidt af en sinke, der forud for en markedsdag henvendte sig til sin husbond og sagde, at han gerne ville til marked. Peder Smith, som var en lun rad, satte nu det betænkelige udtryk frem i sit ansigt og svarede Kresten, at så ville han blive hjemme, for gården kunne ikke undværе begges fravær. Da Kresten hørte dette, erklærede han, at så skulle han nok blive hjemme, for husbond skulle ikke undværе at komme til marked. På Herborgbæk Marked var Peder Smith også en kendt markedsgæst, og da markedet i 1872 flyttede til pladsen ved Videbæk Kro, da var han også at finde blandt handelsmændene.
Brænderigårdens købsmandshandel, der hørte til Brænderigården, var den største forretning i miles omkreds, så der var livlig trafik af kørende og gående, som drog hertil på indkøb. Peder Smith var også kendt for at hjælpe de folk i vej, som havde været i hans tjeneste. For et symbolsk beløb afhændede han ofte hedejord til disse, som herved fik et meningsfyldt arbejde med hedeopdyrkning.

Ved juletid 1896 var Peder Smith på indkøb i Ringkøbing. Ved et uheld knustes forruden på hans kalechevogn, så han kom til at sidde i træk fra den kolde østenvind. Han pådrog sig herved en lungebetændelse, som medførte hans død den 18. januar 1897. Han begravedes ved Højmark kirke.
Ved hans død mistede slægten sit samlingspunkt, men mon ikke hans efterkommere ofte dvæler ved mindet om denne mand, som havde stor betydning for sin egn.

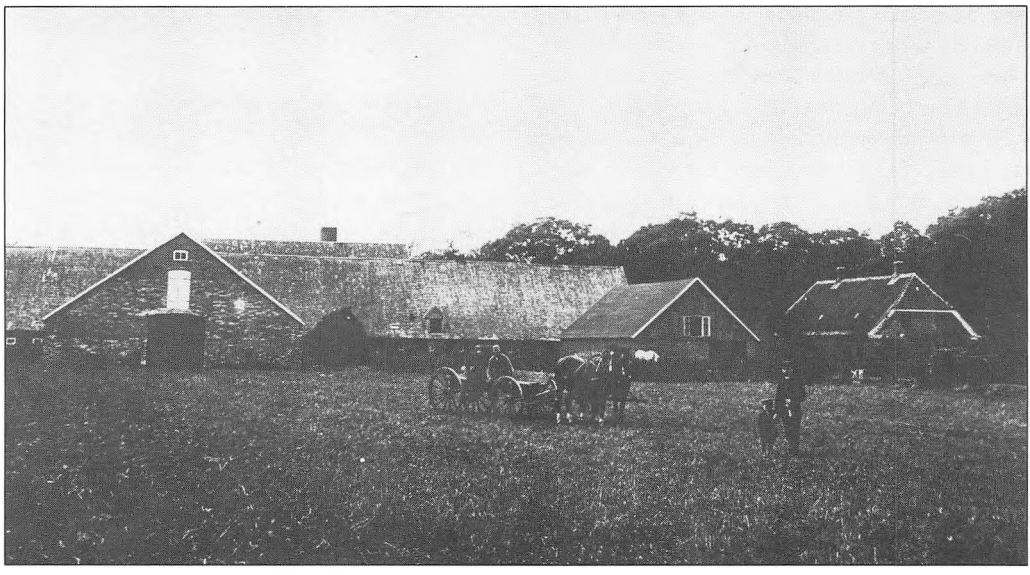

Brænderigården ca. 1905-10, Brejninggårdsvej 14.

En perle på heden

Af gårdejer, byrådsmedlem Hans B. Jensen, Videbæk

Under Chr. den Fjerde og efter initiativ af Ole Worms blev det pålagt præstestanden at foretage en vurdering af forholdene i deres sognekalds område og derefter udfærdige en indberetning til myndighederne i Kongens København.
Brejning og Nr. Omme sogne havde på det tidspunkt en præst, som hed Jens Lauridsen Handberg. Han nedskrev i 1638 følgende indberetning: - Jeg ser intet her i Brejning, som kan henregnes til stedets sir og pryd, undtagen her midt på heden, hvor den høje bygmester til alles forundring har ladet vælde frem i rigeligt mål og er blevet bygget en gård i gamle dage.

Da luften her på stedet er mild og jordbunden frugtbar, tilegnede bispen i Ribe sig den i de første århundreder - indtil endelig efter Evangeliets Forbedring i 1536 en adelsmand af gammel byrd udsprungen af Langernes berømte familie (Gunde Lange) nu salige Johannes Lange, der også følte sig fængslet af stedets natur - byggede sig en gård, kaldet "Brejninggård", der var så prægtig, at arkitektens tegninger og håndværkernes hænder synes at have kappedes med hinanden. Derefter begyndte han at pryde gården med nye forskansninger.

Først anlagde han en meget stærk vold og afledede vandet fra kilden, der ikke lå langt derfra til stor nytte for bønderne. Dernæst fordelte han vandet, der fra kilden var ledet hen i en dobbelt kanal således, at det kunne gøre nytte på forskellig måde. Engene blev vandede, derved blev gården og haven beskyttet, og ved de herlige grave, der var fyldte med rindende vand derved, blev uvedkommende forhindret adgang til gården.

Hvor berømmelig og prægtig Brejninggård end måtte have været efter den gode pastor Handbergs vurdering, er det vel tvivlsomt, om den for bonden har været til stor glæde.

Set med nutidens øjne må det antages, at den lykkeligste periode i gårdens historie oprandt, da en kreds af egnens befolkning oprettede en efterskole, hvor tidligere herremænd havde haft deres sæde.
Pastor Handberg har sikkert ikke haft sans for hedens skønhed, idet han gjorde gældende, at Brejninggård var den eneste pryd i hans pastorat.

Ak ja, hvor er livet foranderligt, nu 350 år senere er der velnærede grupper af folket, der begræder, at heden måtte vige i kampen for livets opretholdelse, og dermed viser manglende respekt for hedeopdyrkerens slidsomme indsats.

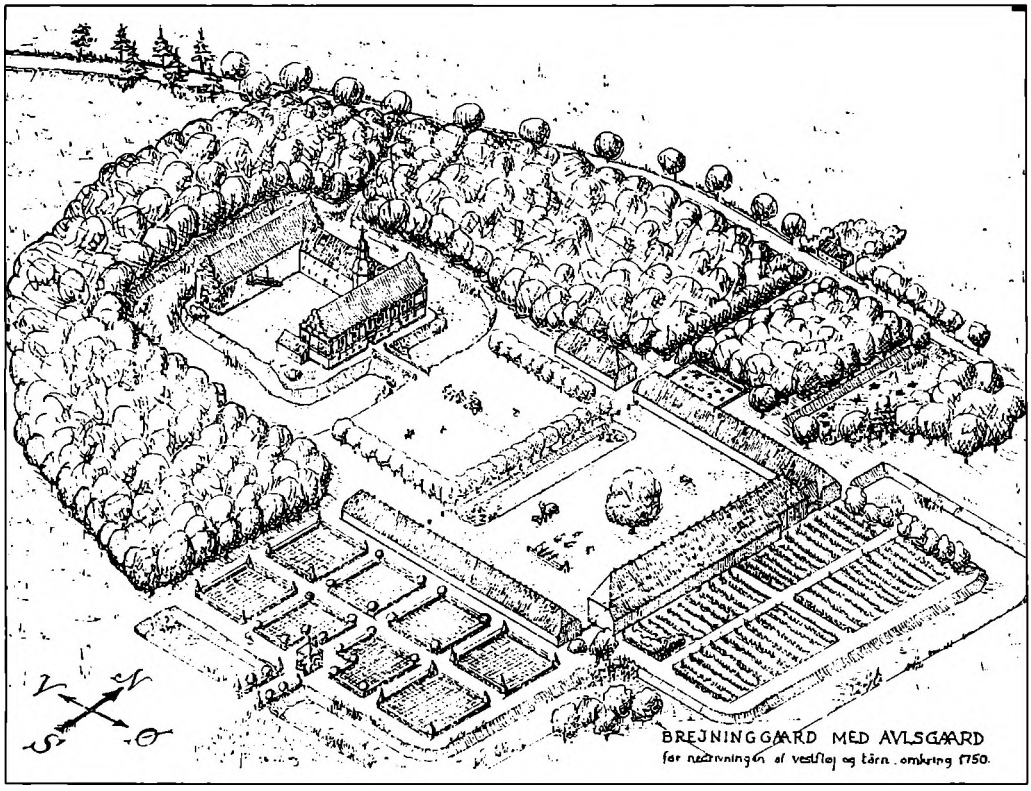

Høstarbejde med le.

En skelsættende dag i Videbæks historie

Af gårdejer, byrådsmedlem Hans B. Jensen, Videbæk

Efter flere hundrede års undertrykkelse af den danske bondestand vågnede der i den sidste halvdel af det attende århundrede en erkendelse frem hos den herskende klasse, at man af hensyn til landets udvikling, måtte skabe bedre vilkår for den danske bonde. En kgl. forordning i 1781 om udskiftning af jorden og bort fra fællesdriften var et af midlerne til en bedre driftsform.

Nu er det jo ofte hensigtsmæssigt at forholde sig afventende overfor nyt. Det foretrak man da også i Videbæk, og ved overgangen til det nittende århundrede gik man stadig her og hyggede sig i det århundredgamle fællesskab, men så i året 1800 begyndte der at ske noget.

Oldermanden, som boede i den sydligste gård i Videbæk, hed Poul Madsen, og han indkaldte nu til møde på bytinget. Her samledes han nu med de andre seks Videbæk-bønder, der satte sig på deres respektive pladser i en rundkreds, og de påhørte nu oldermandens planer om jordfordelingen i Videbæk.
Det blev besluttet at kontakte fru Albertin på Brejninggård, om hun kunne godkende en udskiftning af Videbæk jorder. Hun ejede nemlig fem af Videbæks syv gårde, de andre to var selvejer-gårde og tihørte Poul Madsen og Svend Pedersen. Fru Albertin var positiv overfor planen, og efter et forberedende møde med landinspektør Rosenvinge gik denne nu igang med et omfattende opmålingsarbejde, for de tusinde af tønder land skulle deles på retfærdig vis.

De syv gårde i Videbæk lå øst for bækken i en række fra syd til nord langs bygaden. De syv gårdes beboere var Poul Madsen, Poul Krænsen, Svend Pedersen, Poul Ibsen, Prindahl Ibsen, Chr. Ibsen og i den nordligste gård boede Niels Svendsen. Som det fremgår, var der tre, som hed Ibsen, de var sønner af Ib Poulsen, og de udgjorde en betydelig del af den daværende befolkning i Videbæk. Der var også en ottende familie i Videbæk, idet Poul Madsen havde solgt et jordløst hus vest for Videbæk bæk, beliggende ved Sandbækkens bred, som ejedes af Poul Frandsen, og han fik ved jordfordelingen et mindre areal.
Det blev af hensyn til en fornuftig jordfordeling bestemt, at de to gårde, som beboedes af Chr. Ibsen og Niels Svendsen, skulle flyttes ud på Videbæk østermark. Disse gårde er identisk med nutidens Østergård og Fruergård.
Der forestod nu et mægtigt arbejde med fordeling af agermark, eng, mose og hede, og sådan at alle kunne være tilfredse. Det blev ordnet sådan, at Poul Madsen fik sin jord fra den sydlige del og den vestlige del ind mod Brejning skel, og derefter fik de andre i nummerorden deres part.
Først Poul Krænsen, derefter Svend Pedersen og næstefter Poul Ibsen og Prindahl Ibsen og længst ude på Østermarken fik så Chr. Ibsen og Niels Svendsen deres jorde.

Den 28. februar 1801 indbød Rosenvinge til et afsluttende møde om jordfordelingen, som afholdtes i Poul Madsens rummelige storstue. Her blev man efter megen diskus-

sion enige om den endelige plan, som skulle tinglæses på Bølling Herredsting.
Tirsdag den 24. marts 1801 var man tidligt på færde i Videbæk, og kort efter solopgang kørte og red de Videbæk-bymænd af gårde for at mødes på herredstinget, hvor jordfordelingsplanen skulle gøres retgyldigt.
Herredsfoged Søren Bork oplæste nu indholdet af den vedtagne plan og gjorde vitterlig, at år 1801 den 24. marts mødtes selvejerne Poul Madsen, Poul Frandsen og Svend Pedersen, alle af Videbæk, samt fæsterne Poul Krænsen, Poul Ibsen, Prindahl Ibsen, Chr. Ibsen og Niels Svendsen, alle under Brejninggård og med fru Albertins godkendelse og med landinspektør Rosenvinges hjælp, haver udskiftet al fællesskab både i ager, eng og hede.
Efter denne redegørelse blev der dog foretaget nogle mindre ændringer, idet Poul Ibsen får tildelt en større hedelod, som hans brødre må afgive areal til.

De fem fæstere af Brejninggårds gods i Videbæk by erklærede nu med deres underskrift, at de var fornøjede med denne udskiftning, og på fru Albertins vegne godkendtes den af landinspektør Rosenvinge. De tre selvejere satte derefter deres underskrift på det vigtige dokument.
Efter endt tingmøde samledes de Videbæk-bymænd til en bid brød og en dram, og derefter drog de atter hjem til deres by og var måske uvidende om, at deres jords udskiftning var så hensigtmæssigt at den kunne danne forbillede for andre landsbyer, samt at man nu et par sekler senere stadig må beundre det opnåede resultat. Enhver grundejer i Videbæk kan på sit matrikelnummer se fra hvilken gård, grunden er udstykket.
Man må formode, at der har været en del diskussion, da de hjemvendte bymænd om aftenen samledes med deres respektive husstand ved nadvergrøden. Poul Ibsen, der havde gård nr. fire, "Brogård", havde overtaget fæstemålet efter sin svigerfader - den da syvogfirsårige Las Pedersen. Han var meget utilfreds og knurrede noget over al den udskiftningssnak, da det gennem hans lange liv havde fungeret udmærket med at drive jorden i fællesskab. Han døde året efter. Derefter begyndte en ny æra, som forvandlede egnen fra værdiløs hede til jord med livgivende afgrøder.

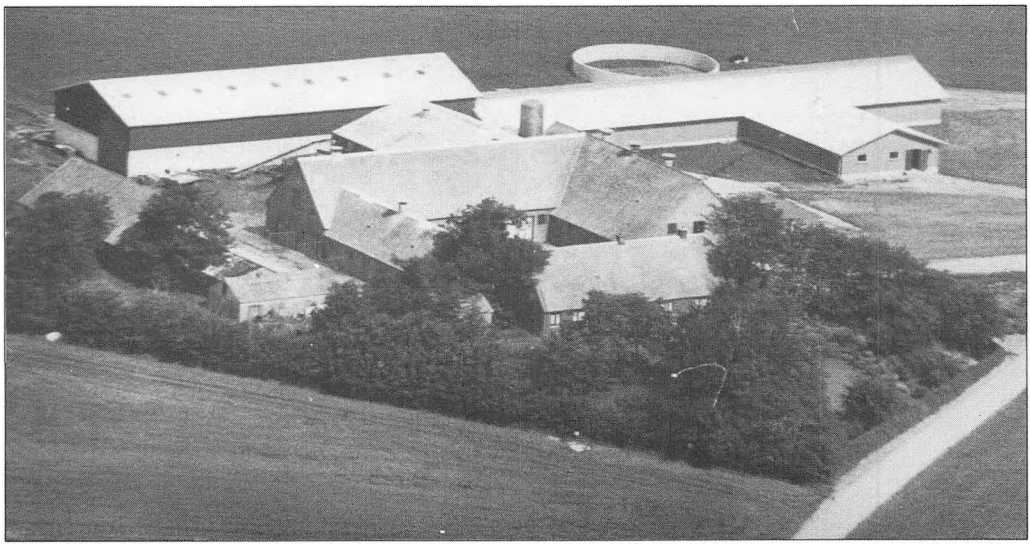

Udskiftning af Videbæk jorder omkring 1800. Fruergård 1980, ejes af gdr. Mads Videbæk Christensen.

En slægt på samme boplads i femhundrede år

Af gårdejer, byrådsmedlem Hans B. Jensen, Videbæk

I forbindelse med landboforeningens 100-års jubilæum vil det være naturligt med en kort omtale af "Abildtrupgård" i Vorgod sogn. Denne gård, som tidligere var egnens største, er nu udstykket i snesevis af ejendomme. Men den oprindelige gård fra år 1500 eller tidligere er stadig beboet af den femhundrede år gamle slægt og kan føre sine aner tilbage til den, tid hvor kong Hans styrede land og rige.

Det mest berømte medlem af denne slægt er uden tvivl Chr. Nielsen, som blev født i Baggesgård, en mils vej vest for Sdr. Omme. Som 14-årig stak han til søs, og gennem de følgende 15 år fik han en række eventyrlige oplevelser, der strakte sig blandt andet fra den norske skærgård til Afrikas kyster. Som en af sine sidste oplevelser som sømand kom han til at deltage i en heltemodig erobring af et skib i den engelske kanal, og for den indsats fik han tildelt en dusør på femtentusinde hollandske gylden samt en del andre æresbevisninger. Derefter fandt han tiden inde til at søge mod sin hjemstavn i Danmark.
Chr. Nielsens familie boede nu i Brande præstegård, hvor de var forpagtere. Der blev stor glæde i hjemmet, da han vendte hjem efter de mange års udlændighed.

Ved skæbnens lunefulde spil kom Chr. Nielsen på frierfærd i Abildtrup, idet en ungersvend fra Brande-egnen anmodede ham om på hans vegne at fri til jomfru Kirsten på "Abildtrupgård", men dette frieri fik ikke det forventede forløb. Det viste sig nemlig, at skønjomfruen foretrak den udsendte bejler, og da faderen var af samme mening, og måske påvirket af de mange blanke gylden, blev udfaldet, at man traf beslutning om trolovelse mellem Kirsten Christensdatter og Chr. Nielsen. Den 20. april 1798 i Vorgod Kirke blev Chr. Nielsen copuleret med Chr. Mortensens 15-årige datter - den skønne, fortryllende Kirsten.
Kirkens præst, den ærværdige pastor Lorens Hansen, forestod vielsen.
Efter giftemålet overtog de slægtsgården, og Chr. Nielsen fik en betydelig position i Vorgod sogn. Han var åben for nye driftsmetoder i landbruget, et fremsyn som måske skyldtes alt det, han havde set i fremmede lande. Amtmand Rosenørn var jævnligt på besøg hos Chr. Nielsen, og han elskede at høre om hans bedrifter fra de fjerne have.

År 1839 døde Chr. Nielsen, og han gravsattes på Vorgod kirkegård. Med hans død mistede sognet en markant skikkelse. En søn, Chr. Christensen, overtog gården, og en anden søn fik en gård i Gjellerup, hvor han nød stor anseelse.
I næste slægtled kommer en søn til "Trøstrupgård". Det var denne søn, Niels Abildtrup, der i 1904 startede Trøstrup Teglværk, som gennem 80 år fremstillede mursten.
Gennem 100 år levede Abildtrup-slægten på "Trøstrupgård". Slægten har haft sæde indenfor sognestyre, Vorgod-Nr. Vium Sparekasse og indenfor forretningslivet i Videbæk. Et slægtsmedlem, Anton Abild-

trup, var gennem en lang årrække en anset redaktør indenfor den radikale bladverden på Sjælland.
Fiskbæk Briketfabrik, som startede sin produktion i 1936, og som gennem mange år var kommunens største virksomhed, kan også henføres til Abildtrup-slægtens bedrifter.
Når man så i erindringen tænker tilbage på disse Abildtruppers virke, så vil man huske dem som kloge og høflige mennesker, som i al deres færd levede under hæderlighedens banner.

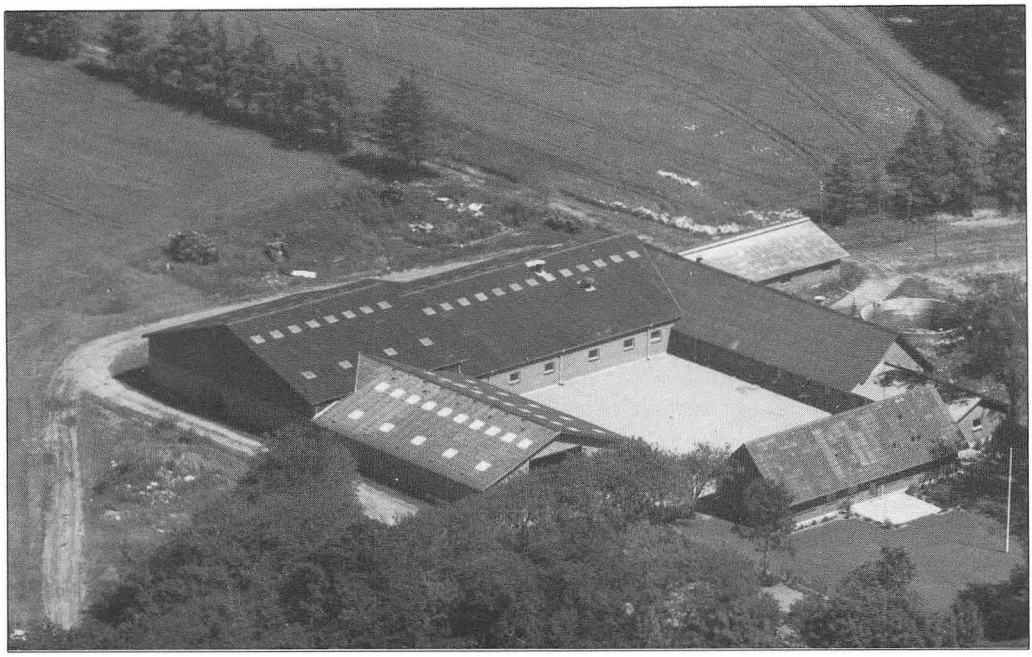

Abildtrup Nedergård 1986. Ejer: gdr. Svend Erik Abildtrup.

Om vandproblemer i Herborg

Af gårdejer, byrådsmedlem Hans B. Jensen, Videbæk

Det er nu en del år siden, at der i et lille hus ved Herborg kirkegård boede et ægtepar, Karen og Niels Krænsen, der uvist af hvilken årsag havde fået tilnavnet "Smut".

Så skete det en dag, at egnens afholdte doktor Ficher Simonsen, Videbæk, var på sygebesøg i det vestlige Herborg - han var derefter på vej hjem.
Han var en mand, der ivrigt fulgte med i egnens tildragelser og som havde en vågen sans for livets humoristiske sider. Da han nåede frem til kirken, besluttede han at aflægge et besøg hos familien "Smut". Da han kom indenfor, blev han bænket i deres lille stue. I den samtale, der fulgte, spurgte Karen nu doktoren, om der kunne tænkes at være en sammenhæng imellem den kendsgerning, at de boede så nær kirkegården, og at vandet fra deres brønd havde en aparte smag. Hertil svarede doktoren, at det kunne være svært at afgøre, men næste gang han kom til Herborg, ville han tage en prøve med fra vandforsyningen i Videbæk.
En uges tid senere var Ficher Simonsen atter på sygebesøg i Herborg, og da dette var overstået, tog han ind til "Smut"s med den lovede vandprøve. Han tog nu proppen af den medbragte flaske og opfordrede Niels til at smage på indholdet og dermed afgøre, om han syntes bedre om "varen" fra Videbæk.
Niels førte flasken op til munden og smagte forsigtigt på dråberne, men derefter tog han hurtigt et par ordentlige slurke, og med et polisk glimt i øjet, gav han flasken med det reducerede indhold tilbage til Ficher Simonsen samtidig med, at han erklærede, at det var noget helt andet end deres eget vand. Derefter var det Karens tur til at smage på indholdet. Hun havde bemærket med hvilket velbehag, manden havde drukket af flasken, så hun tog sig en ordentlig hivert.
Men det måtte have bekommet hende ilde, for hun gav sig til at hvæse og sprutte, mens hun råbte: "Fy dowtormand, det er jo ett vand, men det klareste brændevin, du er kommet med". De to mænd morede sig kosteligt, imens Karen fo'r ud i køkkenet for at få halsen skyllet fra egen vandforsyning.
Da Ficher Simonsen atter forlod Karen og Niels, var hun dog formildet.
Under hjemkørslen sad han og frydede sig, så han havde nær glemt at hilse på Laust Holm og Bertel Frandsen, som stod og diskuterede den politiske situation ved Bertel Fransens gård, "Varnelund" syd for Videbæk. Men snart var han hjemme hos sin hustru Minna og børnene Ellen og Birthe.
Niels Krænsen hjalp af og til Videbæk-egnens førende brøndgraver Anders Poulsen, der nedstammede fra Poul Madsen, "Bjergbogård", der under Napoleonstiden havde været Vorgod sogns myndige sognefoged.

Anders Poulsen, kendt under tilnavnet "huha", havde i sine yngre år været dronning Louises vagtmester, og han elskede da også at fortælle om dengang, han stod som garant for dronningens sikkerhed, og hvor han ofte fik en passiar med de kongelige.

På en ejendom i Herborg var der opstået problemer med vandforsyningen, og der var truffet aftale med Anders Poulsen og Niels Krænsen om at grave en ny brønd. De skulle komme en bestemt dag ved middagstid.
Nu skal det indskydes, at de to mænd der var hæderlige og agtværdige borgere, ikke brød sig om at blive tituleret med deres tilnavne. Derfor formanede konen på ejendommen hendes 5-årige datter om, at hun under ingen omstændigheder måtte sige hverken "huha" eller "Smut". Det lovede datteren.
Så skete der det, at Anders Poulsen og Niels Krænsen ankom til ejendommen tidligere på dagen end aftalt, og da de stod i køkkendøren, udbrød konen, der ikke var færdig med at tilberede middagsmaden, til datteren: "- Jamen, huha da, kan du ikke smutte ud og hente far".
Den lille pige så bebrejdende på moderen og sagde: "- Jamen moor da, no saae do sjel det do saae a ett mo sæj".
Der var ligesom en noget trykket stemning ved bordet, og det var først efter at Anders Poulsen og Niels Krænsen havde nedsvælget et par dramme, at stemningen lettede. Men udtrykkene "huha" og "Smut" blev ikke brugt mere denne dag.

Jeg vil hermed slutte mit ydmyge bidrag til landboforeningens jubilæumsskrift med følgende vers af Jeppe Aakjær, og hvis indhold taler for sig selv.

Hvad var vel i Verden det fattige Liv
med al dets fortærende Tant,
om ikke en Plet med en Dal og lidt Siv
vort Hjerte i Skælvingen bandt!
Om ikke vi drog fra det yderste Hav,
for bøjet og rynket at staa
og høre de Kluk,
de Mindernes Suk
fra Bækken vi kyssed som smaa!

Jeppe Aakjær år 1901

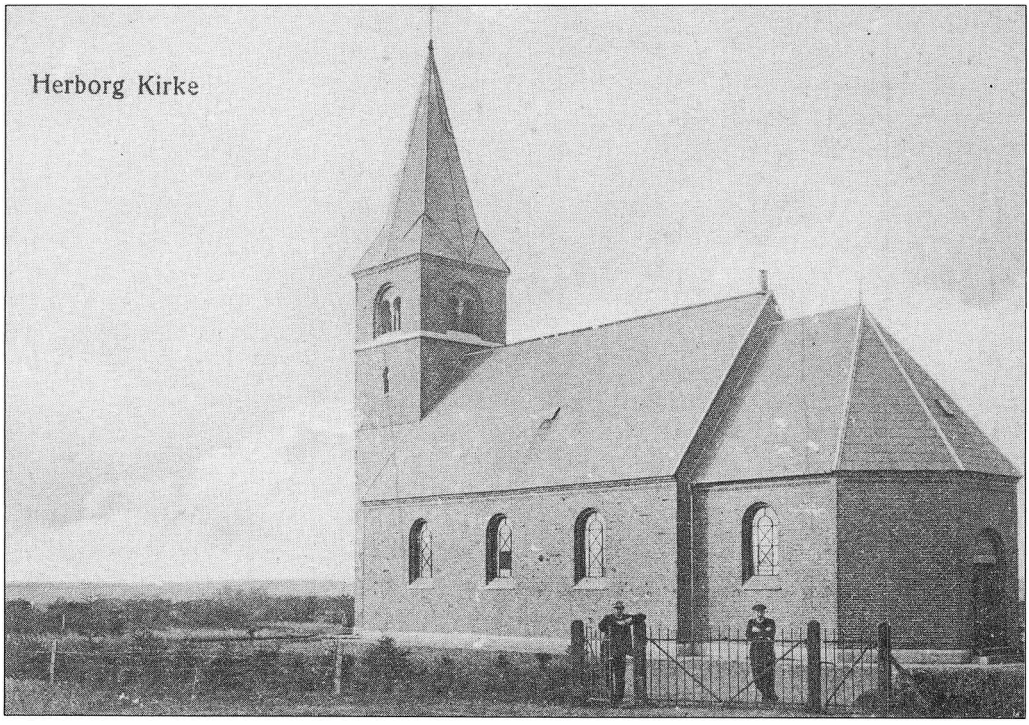

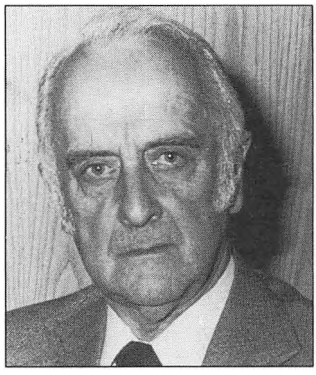

Læplantning - og lidt mere

Af gårdejer Peter Birkmose Clausen, Vorgod

Det midt- og vestjyske landskab har gennem 100 år ændret karakter fra en vind- og sandflugtshærget udmark til det relativt frodige kulturlandskab, vi i dag kender. Og en væsentlig faktor i denne forvandling er træplantningen. Sådan er det beskrevet i et af Hedeselskabets blade. Og mon ikke det kan siges, at det passer også på egnen her omkring Videbæk.

Det kunne nok være interessant at kigge lidt på Videbæk-egnen for 100 år tilbage eller mere, da landboforeningen blev stiftet i 1888, og vi har trods alt en del at se på fra den tid i form af fotos.
De ældste fotos vi kender er fra 1890 og fremefter, og der har vi mange af gårde og huse. På fotos af gamle gårde er der på nogle, og vel nok de fleste, en begyndende haveplantning, men på andre kun et dige eller ingenting, og den er endnu mindre ved de enlige huse, som der lå nogle af ude på heden, men de egentlige landskabsbilleder, hvor eventuelle læhegn og plantager kunne ses, mangler vi.

Så må vi ty til skriftlige kilder, og dem findes der også en del af, for eksempel Dalgas. Han giver en skildring af egnen i sine "Geografiske Billeder", der udkom i 1868, fra et besøg i Nr. Vium angående vandingskanalen. Ved samme lejlighed skulle han se den første begyndelse til Egeris plantage.

Han skriver: "Her på toppen af Egeris banke, der ligesom alle bakketoppe er prydet med kæmpehøje, have vi igen en storartet udsigt. Nærmest omkring os Ragheden, atter et til dels fortrinligt og næsten uberørt plantningsterrain på en 1000 tdr. land. I nord-nordvest og nordøst et udstrakt halvopdyrket bølgeformigt landskab med den store afbrændte og til dels sammenføgne Timringshede til baggrund, på hvis top Skovbjerghøjene ligger. I øst vore gamle bekiendte Momhøjene, Hjortsballehøjene og Bjørslevhøjene og i syd ser vi lige ind i Vorgoddalen til dens udløb i Fladen ved Borris, så langt øiet kan række, over den umådelige Sønderomme flade til det langt, langt borte skimter en række høider, som vi ved må være Hegnsvigknuden seks mile fra os i lige linie".
Så vidt Dalgas. Det lyder ikke af mange træer.

I 1828 var S. A. Fjelstrup, Sindinggård, på egnen. Han skriver i en ansøgning for mølleren i Egeris, "-at egnen er aldeles træløs." Helt uden træer og buskads har egnen dog næppe været, da der sikkert fandtes partier af eg, pil og bævreasp i moser og enge, men oppe i heden var der intet, der lignede træer, på nær et par steder.

Professor A. Opperman skriver ved århundredskiftet i sin bog om danske oldtidsskove, at der findes egekrat i Brejning, Abildtrup, Barde og Remmerhus. På et gammelt kort fra 1803 kan dog kun ses de to første, de to andre har nok været for små.

J. C. Hald: "Ringkøbing Amt 1833" skriver: "Omkring Brejninggård findes levnin-

ger af skov, enkelte ranke, velvoksne ege og almetræer er endnu skånede for resten kun unge træer og underskov. Sidstnævnte gård ejer på sin hede en egeskov, der indtager 20 tdr. land."

Og i en beskrivelse om gejstlige embeder i Ribe stift 1863 skriver Theodor Hertz om Vorgod præstegård, "- at haven bestod af tre grupper syrener og to piletræer." Der var ellers mange præster også i Vestjylland, der gik foran med plantning om gård og have, men det var åbenbart ikke tilfældet i Vorgod.
Sognepræsten i Vorgod, L. P. Hansen, skriver på samme tid som S. A. Fjelstrup, Sindinggård, i 1828 angående mølleren i Egeris: "At han bor i en afkrog af Ringkøbing Amt, hvor egnen er vidtbeliggende, jordbunden overmåde skarp. Beboernes kår i almindelighed trange. Opfindsomhed sjælden og lysten til gavnlige forbedringer svag ...."

Men præstens ord om egnen blev ikke ved at gælde.

Opfindsomheden blev større og lysten til gavnlige forbedringer ligeså.
Der kom efterhånden en grotid både åndelig og materielt, som vi i dag må beundre. Og blandt mange initiativer fra den tid er opdyrkningen af heden noget af det, der har sat sit største spor (præg) her på egnen. Og med hedens opdyrkning kom interessen og behovet for læplantningen også, såvel i marken som ved gård og have.
Naturen gjorde også sit, for i 1887 kom der nogle voldsomme sandstorme, som varede ved helt hen i juni, og det var nok med til at øge plantningsinteressen. I hvert fald blev egnens ældste plantningsforening stiftet i december 1887, nemlig Hammerum Herreds Plantningsforening, og den fik også repræsentanter her i sognet.
Senere kom der en plantningsforening for Videbæk-området, og disse foreninger var meget aktive og udleverede og gør det sta-

Sandflugt.

dig planter til selvplantning med statstilskud. Foreningen i Videbæk blev for nogle år siden nedlagt og sluttet sammen med Hammerum Herreds Plantningsforening. Det var mest hvidgran og bjergfyr, de sidste ofte på et skeldige eller havdige, der blev plantet i mange år. I dag er det nok mest løvtræer, der bliver udleveret.

Stor interesse for plantning

Og ganske som sandstormene i 1887 gav stor interesse for plantning, blev det samme tilfældet 50 år senere efter de igen særdeles voldsomme forårsstorme i 1938. Samfundet blev klar over at fornøden læplantning var mere, end menig landmand selv kunne klare. Og det gav stødet til det såkaldte "flyvende korps", hvor unge arbejdsløse blev sendt ud til at udføre læplantning ved økonomisk hjælp fra staten. Hedeselskabet blev igen leder. De kom også her på egnen, og det er fra den tid, vi har de mange læhegn med sitkagran, et ret hurtigtvoksende træ, men dens levetid er kun 40-50 år mod hvidgranens 70-80 år. Der blev også plantet en del løvtræer i disse år, mest som enkeltrækket, såsom tjørn, elm og seljerøn, men det var dog trods alt nåletræerne, man holdt fast ved i de 12-15 år, det stod på.

Så hen sidst i 60'erne indledtes beplantningen med de såkaldte trerækkede løvtræshegn - blandt andet på Grindsted-egnen. Det foregik på den måde, at man dannede kollektive læplantningslaug med et vis solidarisk ansvar, men dog også med støtte fra staten. Laugene skulle være på 30-40 km trerækkede hegn eller mere på samme egn, før læplantningen kunne indledes.
Landboforeningen tog initiativ til at forsøge noget lignende startet her. Den 18.9.1972 stiftedes Videbækegnens Læplantningslaug med Holger Jensen fra Hedeselskabet som leder. Der blev tegnet et passende antal km i Nr. Vium, Vorgod og Barde til at begynde plantningen, der skulle være trerækkede løvtræshegn, som skulle erstatte de gamle 70-80 årige hvidgranhegn, der mange steder var udgået og begyndt at vælte og i det hele taget så forfærdelig ud.

Ældre grantræshegn.

De nye hegn, som man regner med kan holde i måske 200 år eller mere, består af forskellige høje træer såsom eg, ahorn, ask, elm. Elmen var man dog noget betænkelig ved, da elmesygen havde holdt sit indtog her i landet.

Af buske eller lavere træer brugtes tjørn, syren, tørst, fjeldribs og forskellige pilearter med flere. Der blev også brugt ammetræer såsom el og pil. Holger Jensen plantede dog kun eg i midterste række blandet med tjørn, røn, skovfyr og i de to yderste birk blandet med forskellige buske. Begrundelsen for denne sammensætning var, at i disse hegn blev der næsten ingen udtynding i modsætning til dem med ammetræerne, der skulle fjernes efter nogle år for at give plads for de blivende træer.
Efter Holger Jensens afgang er Henning Laursen blevet leder af den kollektive læplantning, og herefter er man gået mere over til blandede hegn igen.

Sidst i halvfjerserne kom der en omorganisering af læplantningsarbejdet, og de interesserede landsdele blev inddelt i regioner med hver sin læplantningskonsulent. Her i amtet blev der fire regioner. Et udvalg prioriterer og fordeler de antal km læhegn, som der ved statsmidlernes hjælp er mulighed for at plante til en overkommelig pris, og lodsejernes andel udgør for tiden ca. 50-60% af udgifterne eller svarende til ca. 15 kr. pr. m.

I nogle år var der andre landboforeninger, der stod for tur. Men nu i de sidste år er der igen plantet læhegn i området, og inden udgangen af dette årti vil alle landmænd have fået tilbud om plantning.

Interessen for læplantning er stadig stor, og sandstormen den 19. april 1980, der nok var en af de voldsomste i flere år, var vel med til at holde interessen vedlige.
For tiden foregår der en livlig debat om marginaljorden. Om det vil føre til den helt store beplantning - eller hvad det vil - får stå hen til senere, men et landskab uden træer, som for 100 år siden, bliver det ikke, tværtimod.

Trerækket løvtræs-læhegn.

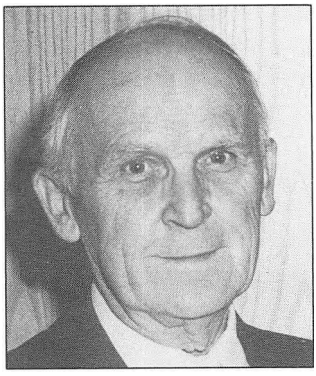

En konsulents dagbog

gennem omkring 40 år i landbrugets tjeneste

Af planteavlskonsulent
L. Hangaard Nielsen, Videbæk

Inden man går i gang med en sådan opgave, skylder man vel læserne en kort omtale af tiden, der gik forud.
Min tilstedeværelse begyndte d. 19. marts 1917 i Sundby på Mors, som den yngste ud af en søskendeflok på 5. Vi havde et godt hjem, et landbohjem på 56 tdr land god jord, som det meste af jorden jo er på Mors. Som ung havde jeg vel nok mest lyst til at blive lærer, men mine forældre holdt på, at jeg ligeså godt kunne blive landmand som mine søskende blev det. Og derved blev det.
Jeg prøvede dog at forme min uddannelse efter mine specielle ønsker.
Jeg tog på Uldum Højskole i 1937-38, var soldat i København i 1938, tog på Lyngby Landbrugsskole i 1941-42 med efterfølgende forberedelse til Landbohøjskolen, for så at blive dimmitteret fra skolen i 1946. Efter nogle korte assistentstillinger i Rødding og i Hjørring, blev konsulentstillingen for Brejning-Hover-Nr. Omme Landboforening og Videbæk og Omegns Landboforening opslået - jeg søgte stillingen. Vi var 17 ansøgere, og jeg blev den heldige.
Selvom det gik noget i stilhed med ansøgningen, havde jeg dog underrettet min pige, som jeg senere blev gift med, om begivenhederne.
Hun var ikke særlig varm på tanken om at skulle ned på heden, men med løftet om, at der behøver vi jo ikke at blive altid, gik det. Vi kom begge til at holde af Videbækegnen.
Der skulle begyndes på bar bund, idet det konsulentarbejde der var, kørte i samarbejde med Ulfborg og Omegns Landboforening, hvor daværende kons. Karl Bank havde bopæl.
Landboforeningen sørgede for et loftsværelse hos Laura Søndergård, Videbæk. Her var mit første kontor. Efter vi var blevet gift, fik vi fat i en lille loftslejlighed i Nørregade, hvor vi boede, indtil vi fik bygget hus i 1952.
Som befordringsmiddel havde jeg anskaffet mig en lille Jawa motorcykel, medens jeg var i Hjørring. Det var med stor møje og besvær at få fat i den. Der skulle indkøbstilladelse til, og jeg fik besked fra bevillingsmyndighederne om, at kunne jeg opspore en forhandler, der havde en motorcykel på lager, fik jeg tilladelsen.

Travlhed fra første dag

Som konsulent var der stor travlhed lige fra den første dag, der var øjensynlig opsamlet et behov for vejledning og råd, der var en pukkel, der straks skulle ryddes af vejen. Derfor var besøg hos medlemmerne straks et meget presserende arbejde, der måtte udføres. Jeg bemærker i den første beretning for 1948, at man har haft en mild vinter, så forårsarbejdet begyndte tidligt.
Der havde i tiden fra 1948 ikke været gjort særligt meget ud af forsøgsarbejdet, vel nok af tidsmæssige grunde, idet strækningen var lang fra Ulfborg til Troldhede.
Jeg har altid følt, at i forsøgsarbejdet havde man en glimrende anledning til at komme

i kontakt med medlemmerne, idet ikke alene forsøgsværterne var interesserede i dette arbejde, men også de nærmeste naboer. Selv om arbejdet i den første tid foregik under primitive forhold, havde det medlemmernes bevågenhed.
Kornforsøgene blev jo høstet med le, og tærskningen foregik på landmandens eget tærskeværk, der måtte jo ofte en større rengøring af maskinen til - der skulle strammes remme, tættes revner og sprækker, før man kunne gå i gang med opgaven. Det var vel ikke altid, resultatet var helt statistisk sikkert, men man fik et resultat ud af det, der var målt og vejet til forskel fra tidligere tid, hvor man ikke havde andre muligheder end at foretage en skønsmæssig vurdering, som jo da også havde værdi.

Forsøg og forskning hurtig omsat i praktik

Senere fik vi tærskearbejdet mekaniseret ved gennem landboforeningerne at få oprettet mejetærskelaug, således at forskellige naboforeninger fik stillet først hobetærskere - senere bugserede mejetærskere til rådighed gennem et fond til fremskaffelse af forsøgsudstyr.
Gennem dette fond, blev der også stillet vægte og sprøjteapparatur til konsulenternes rådighed i arbejdet.
Hermed blev sikkerheden og troværdigheden betydelig forbedret. Det er ejendommeligt at se 8 forsøg i vores foreningsområde i 1949 med Maja byg med et gennemsnitsudbytte på 34,1 hkg, og avlen var stor i 1949. 3 forsøg i samme område med sortsblanding i 1986 og et gennemsnitudbytte på 48,3 hkg. Udbyttet er steget med ca. 0,3 hkg årlig i dette tidsrum af 35 år på grund af bedre sorter, bedre gødskning og bedre dyrkningsteknik. Dette nævnes lige for at følge udviklingen for en enkelt afgrøde. Der kunne peges på samme og lige så stor udvikling indenfor andre områder, men det vil føre for vidt.
En enkelt afgrøde mere vil jeg nævne, og

Radrenserkursus.

det er bederoer. Det er en enestående udvikling, der her er sket gennem årene. De gamle bederoefrø, der bestod af en frønøgle med 4-5 frø i hver nøgle, havde den ulempe, at der kom 4-5 spirer eller planter fra hvert frø. Man fandt da på, at man kunne spalte frøhovederne, så der kun var 2-3 frø i spaltningsproduktet - alene det var et stort fremskridt. Senere fandt man på rent arveligt at gøre frøene enkimet (monogermt). Udviklingen gik videre, idet det stadig var en ulempe, at frøet i udseende stadig var en nøgle. Det udviklede sig videre til, at man lagde en pillemasse udenom frøene, så de blev ensartede og kuglerunde.
Dermed var vejen banet for enkornssåning på blivende afstand, som bruges i dag. Senere har man fundet ud af, at pillemassen kan tilsættes insektmidler, der modvirker forskellige skadedyr i roerne.
Også udviklingen indenfor ukrudtsbekæmpelsen skal nævnes, fra de spæde forsøg i 1948 med de bredtvirkende hormonmidler (MCPA-midlerne) til de specifikke midler, som Betanal mod ukrudt i bederoer og Roundup i kvikbekæmpelse, er kun et par eksempler af de mange for at understrege vigtigheden af forsknings- og forsøgsarbejdet. Disse midler mod ukrudt skal bruges med fornuft, men det kan landmændene nok selv administrere uden alt for megen indblanding fra myndighederne.

Jordbundsundersøgelser

Et vigtigt område i konsulentarbejdet, og som har beslaglagt en del tid, er jordbundsundersøgelser.
I min tid er der taget godt 40.000 prøver, ca. 1200 årlig. Disse prøver har alle været undersøgt for kalkindhold og ca. halvdelen for fosfor og kali. Derigennem har vi her på egnen fået et ganske godt indtryk af kalk- og gødningstilstanden. Senere er samtidig udregnet en fosfor- og kalibalance, hvor der også har været taget hensyn til den husdyrgødning, der har været til rådighed. Vi har på den måde gennem jordprøverne haft en rettesnor for at finde frem til den gødning, der skønnes nødvendig for at opnå optimal vækst, og helst hverken mere eller mindre. Det har man også i landbruget forstået, og derfor kan det undre, at man udenfor landbruget har så travlt med en eventuel afgift på kunstgødning og en reduktion af forbruget.
En stor udvikling er sket indenfor gødningsindustrien gennem årene.
Tidligere brugtes salpeter, superfosfat og

Roemark.

kaligødning som enkelt-gødninger. Nu anvendes næsten udelukkende NPK-gødninger bortset fra fl. ammoniak. Man kan i dag få en mængde kombinationer i sammensætning af de tre hovednæringsstoffer. Endvidere findes disse gødninger tilsat mikronæringsstoffer, hvor dette skønnes nødvendigt.

Gjort meget ud af udflugterne

Der har altid været gjort meget ud af udflugterne og tilrettelægningen af dem. Der er vist næsten ikke det sted, i hvert fald i Jylland, vi ikke har besøgt, og vi har da også taget afstikkere til øerne og Bornholm. Man samledes i nærheden af udflugtsområdet til morgenkaffe, og det var et af højdepunkterne, når forsamlingen istemte: "Se nu stiger solen af havets skød" - så var der lagt op til en god dag. Mange gode landbrug og industrivirksomheder har vi set, megen gæstfrihed har vi mødt, og tilslutningen har altid været god.

Enkelte gange har vi vovet os udenlands. Det gjaldt Hollandsturen i 1970, turen til Norge i 1971, landbrugsudstillingen i Berlin (Grüne Woche) i 1976 og Frankrigsturen i 1978. Vi, der var med, har mange gode oplevelser i erindring.

Enkelte episoder står stadig i bevistheden, jeg vil lige nævne et par stykker. Den ene var i Gustav Kaasgaards formandstid. Vi skulle have planlagt en udflugt til Samsø. Vi var fire med Gustav Kaasgaard i spidsen, der var sendt derover for at se på forholdene, så vi tog med den ordinære båd til Samsø, hvor vi fik en god tur planlagt sammen med den stedlige konsulent. For at nå hjem samme dag skulle vi med en lille postbåd, der gik til Hov. Vi skulle så køre med taxa til Århus, hvor min bil stod.

Taxachaufføren kørte som lyn og torden. Gustav Kaasgaard sad foran i bilen. Der var ingen, der sagde noget. Uden videre svang han med en flot håndbevægelse hatten om til os i bagsædet og sagde: "Vil I hilse Petrea, hvis I kommer hjem, og give hen-

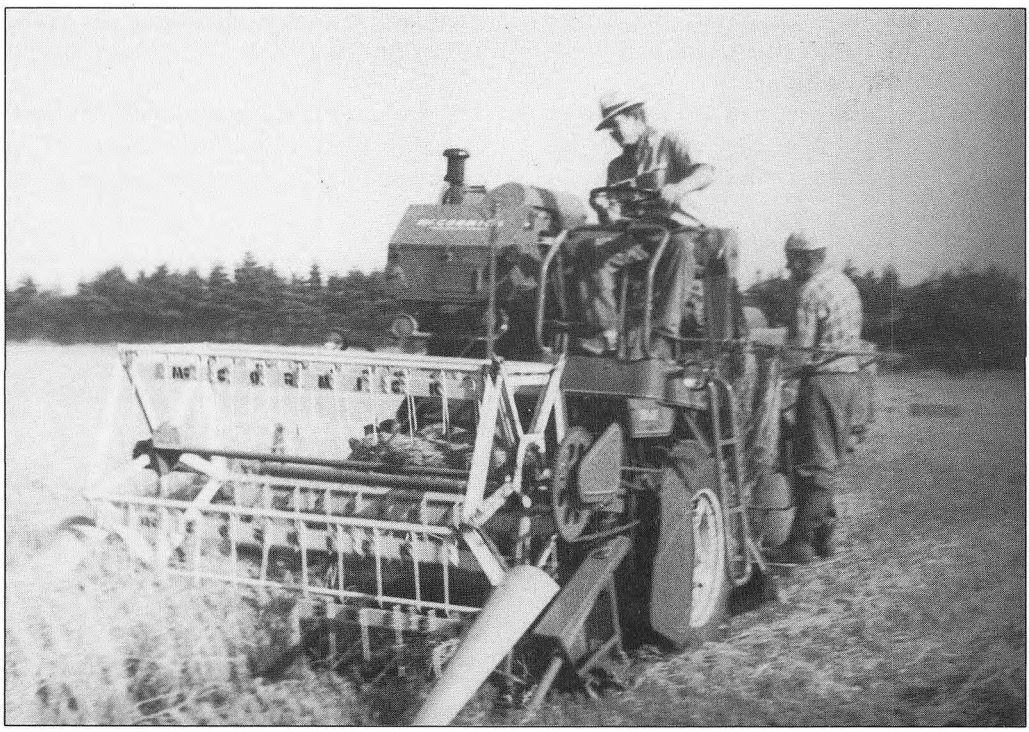

Forsøgs-mejetærskning.

de min hat". Det var ligesom underforstået, at Gustav Kaasgaard ikke mente, at han slap fra den køretur med livet i behold. Chaufføren forstod bemærkningen, og resten af turen foregik roligt og behersket.
Grüne Woche-turen havde også sin historie. Vi var vel ca. 200, der skulle til landbrugsudstillingen i Berlin. Landbrugets afsætningsudvalg stod som vært. Med charterfly kunne vi kun få lov til at lande på Schönefelt lufthavn, der ligger i Østberlin, vi skulle derfor gennem Berlinmuren og gennem toldgrænsen. Vi havde derfor fået strenge instruktioner om ikke at optræde provokerende overfor grænsemyndighederne, for at få det hele til at glide let og problemløst, så vi turde knap blinke med øjet. Det ville jo være slemt at efterlade et medlem i Østberlin. Heldigvis gik det, som det skulle, og jeg var glad, da vi var hjemme.

Kontrol og oplysning

Kartoffelkontrollen, som blev administreret af Statens plantetilsyn, var også en af de opgaver, der blev lagt på konsulenterne. Dette arbejde var ret omfattende i halvtredserne og først i tredserne.
Senere blev arbejdet centraliseret i større områder, efterhånden som interessen for kartoffeldyrkning mindskedes.

Markvandringerne var en af de sammenkomster, der var stor interesse for. Man samledes om eftermiddagen og besøgte i reglen to brug, hvor alt var i skønneste orden. Afgrøderne blev præsenteret og kommenteret. Efter markturen gik man gennem stalden, og der blev budt på en skænk i haven. Markvandringerne har altid været godt besøgt og er det stadig.

Også efterårsmøderne, hvor de stedlige konsulenter gav en orientering om de aktuelle problemer, havde og har stadig stor interesse.
Jeg nævner også dyrskuerne for fuldstændighedens skyld. De har været med til at holde på foreningsarbejdet på en særdeles god måde. Men det omtales andetsteds.

Vintermøderne med fremmede foredragsholdere er begivenheder, man tænker tilbage på med glæde. Ved disse møder er sat mange tanker i sving.
Mange af disse talere har talt landbrugets sag på en prisværdig måde, og mange landmænd er gået hjem fra disse møder med fornyet håb og tillid til, at det stadig kan nytte noget.

Der har været et samarbejde mellem landboforeningerne, husmandsforeningerne og brugsforeningerne om indkøb af frø. Dette

Bornholmerturen 1969.

samarbejde har været til gensidig tilfredshed.
Mellem foderstofforeningen og landboforeningen har der også været samarbejde med gødningsplanlægning. Dette samarbejde har nok forhindret, at gødningsfirmaerne ikke ansatte egne konsulenter, som kun har kunnet blive en fordyrende faktor, som landmanden måtte betale.

Meget har ændret sig gennem 40 år

Meget har ændret sig i de omkring 40 år, jeg har stået til rådighed som konsulent. Et besøg hos en landmand afvikledes ikke bare ved at haste ud i markerne og se på problemet, give landmanden det råd, man mente var rigtigt, og så væk igen. Nej, selv om man altid havde travlt, forventedes det, at der var lidt tid til også at drøfte andet end det rent faglige over en tår formiddagskaffe ved køkkenbordet. Der var en vis fortrolighed overfor hinanden. Det er der vel også i dag, men tid er penge, det har det altid været, men tid er blevet lidt for meget penge i dag. Det præger hele samfundet.

En ny tid forestår i EDB-alderen. Fremover vil for eksempel i beregning af gødningsforbruget på den enkelte ejendom kunne tages hensyn til husdyrgødningens indhold af plantenæringsstoffer beregnet på grundlag af husdyrenheder, tages hensyn til afgrødens forfrugt flere år bagud, tages hensyn til gødningsart, til gødningspriser m.m. Alt tastes ind på terminalen sammen med nogle standardværdier, og ud kommer en færdig plan, hvor alle problemer er taget i betragtning.
Det bliver en spændende tid, vi står over for, ikke mindst for landbruget.

Da jeg begyndte 1948, var der 210.000 landbrug. I dag er der 90.000 landbrug.
I 1948 var der 400.000 helårsarbejdere i form af familien i egen bedrift samt medhjælp. I dag er der ca. 150.000.
I 1948 udgjorde landbrugseksporten 50% af totaleksporten - i dag 25%.

Hvor går det hen? Ja, tilsyneladende går det nedad. Men vi producerer stadig mere.
I 1948 var eksporten af landbrugsvarer 6 milliarder, i dag 45 milliarder, så det er ikke fordi, vi producerer for lidt, men industrien har haft bedre vilkår og dermed bedre vind i sejlene.
Der vil nok ske en yderligere reduktion på landbrugssiden.

Landbruget lægges for had af andre

Det, der bekymrer mig mest, er, at det er som landbruget lægges for had fra flere befolkningsgrupper. Det føles uretfærdigt, idet landbruget gennem tiderne har været med til at højne levestandarden for os alle gennem billige levnedsmidler for hele samfundet.
Prøv at sammenligne hvor stor en procentdel, der blev brugt til fødevarer af en dagløn i 1948 og hvor meget i dag, så vil man opdage, at levnedsmidlerne her i landet er særdeles billige og udgør en stedse mindre omkostning af bruttoindtjeningen.
En anden ting, der bekymrer mig, er, at landbruget udsættes for en uretfærdig nedvurdering i visse miljøkredse.
Landbruget er vel det erhverv, der lever mest i kontakt med naturen, og vi vil som landbrugets udøvere værne om den ved at udvise god landmandsgerning, men så må man også give landmanden frie hænder. Det er uretfærdigt at lægge restriktioner, afgifter og krav på landbruget, så det tvinges helt i knæ.
Vi bygger rensningsanlæg, der koster millioner af kroner, for at rense havet omkring Danmark. Hvad gør man i landene omkring Østersøen? Jeg tror, der er brug for tænkning i lidt større sammenhænge.

Måtte 100 året bringe en fornuftig afklaring på nogle af disse spørgsmål, så vil der fortsat være et landbrugserhverv, der vil være med til at gøre vort land endnu bedre at leve i og hvor som Grundtvig skrev:

"og da har i rigdom vi drevet det vidt,
når få har for meget, og færre for lidt".

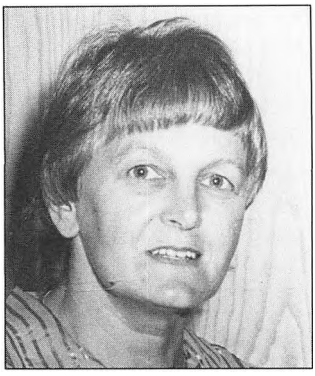

Landhusmoderens hverdag 1988

Af landhusmoder Ingrid Kirk, Grønbjerg

Ingen arbejdsplads har vel ændret sig mere end landhusmoderens de sidste 100 år. Fra at hver enkelt gård var et helt lille samfund, hvor næsten alt, hvad man havde brug for, blev produceret på stedet og tilvirket af husmoderen og hendes medhjælp(ere), står vi nu i en tid, hvor vi kan købe alt færdigt, hvis vi har lyst og behov for det. Varer, som er fremstillet i, - ja, kun fantasien sætter grænse, - på alverdens dåser og poser.

Blot indenfor de sidste 30 år - den tid jeg kan snakke med om - er der jo sket en kolossal udvikling på det tekniske område, til stor lettelse også for landhusmoderen. Det sorte komfur er forlængst skiftet ud med det hypermoderne elektriske. Måske med mikroovnen som en ekstra hjælper, plus alle de andre maskiner, som er blevet en naturlig del af vores hverdag.
Frivilligt eller ufrivilligt er der da også hermed sket en vældig strukturændring indenfor hjemmets fire vægge.

Mor det samlende midtpunkt

For skønt mor stadig er det naturligt samlende midtpunkt i hjemmet, er det da slet ikke sikkert, at hun er at træffe derhjemme i arbejdstiden.
Mangen landhusmor har - igen frivilligt eller ufrivilligt - arbejde udenfor hjemmet. Og har hun ikke det, er hun sikkert samarbejdende med sin mand i bedriften. Flere og flere landbrug bliver drevet som familiebrug, hvor far, mor og børn hjælper hinanden.

Men tit er det landhusmødre, der er ansat ved plejehjemmet, ved skolevæsenet, på systuen og på mange andre vidt forskellige arbejdspladser. De allerfleste piger får jo nu en uddannelse og vil selvfølgelig også gerne udnytte den, selvom de gifter sig med landmænd.
Har hun ingen, er det ikke uhørt, at landhusmoderen begynder at gå i skole igen, når hun har børnene lidt fra hånden, for at starte på den uddannelse, hun ikke fik som ung.

Hvordan kan det nu lade sig gøre, at hun får tid til udejob eller skolegang? Er der ikke - trods mekanisering - rigeligt at gøre derhjemme? Og er det ikke noget "sølle" noget, at mor ikke er derhjemme?

Desværre sidder mange unge familier hårdt i det økonomisk, så en ekstra indtægt er nødvendig. Så er det jo ofte mor, der må ud. - Synd når års flid og nøjsomhed må belønnes med tvangsauktion eller det, der er værre.
Andre tager et job, fordi de trives bedst med det, og indretter sig efter de nye forhold. Husarbejdet må så fordeles på familiens medlemmer. Noget arbejde bliver grebet mere praktisk an og andet helt sløjfet. For eksempel er hovedrengøringen, den hæsblæsende razzia, der førhen foregik et par gange årligt, en by i Sibirien for de fleste.
Dynen er jo ikke, hvad den har været, så den ryger ud i solen af og til, og så gør man ellers rent efter behov, og ikke efter, hvad

der var skik og brug. Hjemmeslagtningen, eller noget der ligner, og dyrkning af grøntsager er stadig in de fleste steder. Dybfryseren bliver flittigt benyttet til bær, grøntsager, kød, hjemmebag og ugens tilbud. Hvordan har man da engang kunnet undvære den? I det hele taget bliver der lagt stor vægt på den rigtige ernæring i landhusholdningen, så en god køkkenhave er også stadig et vældigt aktiv i landhusholdningen.

Med hjemmeboende unge og børn kan det tit være svært at få familien samlet til måltiderne. Middagen om aftenen bliver da ofte det store, sunde måltid både ernæringsmæssigt og socialt, hvor man vil forsøge at få en hyggelig samtalestund omkring dagens hændelser. Påvirkninger er familiens små og store børn jo udsat for dagen lang. Måske kunne man fra middagsbordet nå at få noget med af det, som hjemmet står for.

Prioriterer en sund og glad familie højt

Jo, landhusmoderen af 1988 prioriterer nok en sund og glad familie højere end blanke møbler. Men hun ved også, at først når hun har det godt med sig selv, kan hun til fulde være noget for andre. Så enten hun er udeeller hjemmearbejdende, er hun en kreativ pige. Det er hende, der dyrker idræt eller/og har en anden hobby. Hende, der deltager i kurser og møder og får en masse med sig hjem, kulturelt og fagligt, til gavn og glæde ikke blot for sig selv. Det er hende, der tager del i sognets liv, ve og vel. Handler lokalt, for hun vil nødig have nærbutikken nedlagt. Hun er også at finde i skole/hjem-samarbejde og i menighedens råd. Er med til at værne om sognets ofte ældste kulturhus, - fascineret af, at her er sognets folk kommet i lyst og nød i mange hundrede år. Helt bogstaveligt kan vi vel ikke - vi som har vort daglige virke herude mellem vore gamle kirker, gravhøjene og de andre fortidsminder - undgå ligesom at fornemme historiens vingesus.

Jo, hun er både her og der, landhusmoderen, men først og fremmest er det jo hende, der hygger om familien i hverdag og fest. Og drøfter bedriftens anliggender med husbond. Og på landet er det, trods al snak om ligestillingen, oftest konen, der tager sig af madlavningen og familiens tøj m.m.

Med husbondafløserordningen er det blevet muligt for landbofamilien at holde ferie. Så man skal ikke undre sig, om man træffer den danske landbofamilie syd for Alperne. Men mindre kan selvfølgelig også gøre det og være til afveksling og inspiration i det daglige arbejde. Som nu for eksempel udflugten med landboforeningen. Nogle landbohjem har bondegårdsferiegæster. Også en kilde til inspiration og forståelse, nok mere end til økonomisk gevinst. At mødes med højskolekammerater, naboer og familie er stadig en god skik på landet og noget, man gerne sætter tid af til. Ved sådanne lejligheder bliver højskolesangbogen stadig godt luftet, samtidig med, at man da har ørerne åbne for nye toner. Livet på landet er ikke kun arbejde, men en livsstil, som byder på mange små og store glæder.

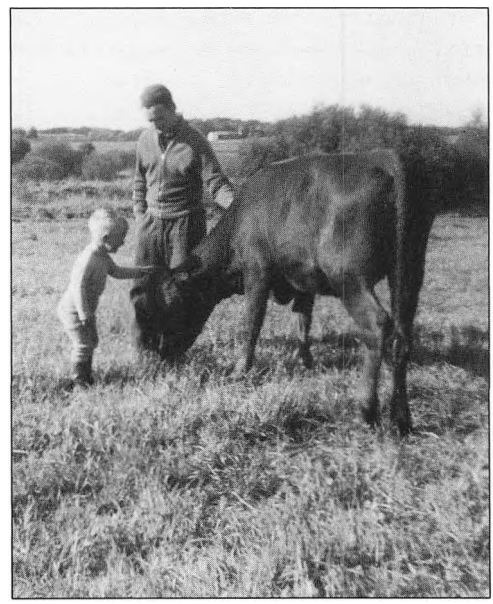

Børns tillidsforhold til dyr.

Børnene

Hvordan har de det med, at mor går på arbejde, og far også har travlt med sit. De er jo dog det vigtigste og bedste, vi er betroet. De, der skal starte som unge i et nyt årtusind. De kan i alt fald gøre krav på en tryg opvækst.
Jeg tror, landbobørn stort set har det godt. Unge forældre er deres opgave bevidst og hjælpes ad med den. Jeg fryder mig tit over at se vore unge fædre pusle familiens spæde. Og de kan jo sagtens bade og pusle småbørn, fædrene. Det har de bevist nu, hvor de endelig er blevet det betroet. Noget der ikke var så almindeligt for bare en generation siden.
Dagplejemor bor måske lige i nabolaget og er klar til at tage sig af de små. Mange landhusmødre har valgt dette job og kan oftest betegnes som velkvalificerede, har gode muligheder for at give dagplejehjemmet gode rammer og indhold. Man kan li' det eller ej, men det er nu altså en kendsgerning, at flere og flere børn også fra landbohjem bliver passet ude nogle timer dagligt. Børns største behov er jo legekammerater og forældrenes omsorg/kærlighed, så mon ikke en passende kombination af begge dele bare vil være et gode. Af vore seks børnebørn bliver de tre passet af dagplejemødre, mens de andre tre hjælper til derhjemme hos mor og far. Så vidt jeg kan se, udvikler de sig alle til glade og harmoniske små mennesker. Når jeg tænker på, hvor generte vi andre var ved skolestart, kan jeg kun se den ballast, som det er for dem at komme ud og øve sig i at begå sig, som et gode. Masser af udfordringer venter jo de kære unger senere.

Lovprisning af livet på landet

Skulle jeg svare på, hvordan netop jeg har det med at være landhusmoder, så ville det nok blive med én stor lovprisning af livet på landet. En priviligeret - en fri tilværelse. Vel er der da noget, som skal gøres til tiden i vores fælles arbejdsplads - stalden. Og vel er der da travlt, som nu ved høst, når vejret er der.
Hvor sjovt kan det ikke også være at være samlet i familien om det at få lofterne fyldt med halm - i alle ansigters sved. Og med hvilken fryd sætter man ikke låget på den fyldte tank med gule kerner til et års forbrug - efter en måned med travlhed og spænding. Når det er sagt, har jeg en masse tid, jeg selv kan råde over.

En tid, som ikke skal bruges til husarbejde alene. Jeg vil bruge en del af den til at sysle med ting, jeg også kan lide at beskæftige mig med. Af og til tage kikkerten med og gå en tur ud i naturen og følge årets gang der. Vi har så mange skønne naturområder på vor egn. Det er bare med at komme ud, mens tid er, og ikke når man har tid. Bare det at liste forbi et af vore unge, moderne læhegn vil give en god naturoplevelse året rundt. Jo, det er stadig det herligste tidsfordriv at agte på dyrenes færden og liv, og at finde vilde bær til krukke og glas gør husmor glad og veltilpas. - Få eller flere efter hvor gavmild året nu var. I øvrigt er der grund til at kippe med flaget for Hedeselskabet for de mange skønne læhegn, der lige nu er i færd med at give landskabet et venligere udseende, til afløsning af de mere dystre graner.
Hver gang en landmand planter et stykke urentabel jord til eller graver en dam eller lignende, sender jeg en varm tanke. Så kan der blive endnu et fristed for fuglene og de andre dyr, til glæde for både dem og os.
På en sådan tur har jeg megen glæde af at have de små med. Vi kan lære meget af hinanden og sammen opleve, hvor rige vi er her i verdens bedste land.

Vi må hjælpe hinanden med at skabe et renere miljø

Skønt formålet med turen egentlig var at studere fuglene i mosen og måske finde en "ny", så kan vi måske samtidig få aflagt det daglige besøg hos kvierne i engen. Og af og til fange en plasticpose eller et andet flydende objekt og derved føle, at man også har gjort lidt nytte. Ja, en hel sæk affald i grøftekanten kan man såmænd også blive udsat for at rende op. Hvem der har afleve-

ret den er ikke godt at vide, men det kan da meget vel være de samme, som beskylder landboerne for at være miljøsvin.

Nå, vi skal ikke skændes om, hvem der er værst.

Jeg vil blot ønske, at vi alle må hjælpe hinanden med at skabe et renere miljø, så vi kan aflevere en lidt pænere verden til dem, der kommer efter. Mon ikke vi har fået en fornuftig miljøordning, som vi kan lære at leve med. Man kan kun glæde sig over de mange nydelige møddinger, der allerede er skabt rundt omkring.

Inden for husholdningsområdet kunne vi nok trænge til at vide noget mere om, hvilke rengøringsmidler m.m. vi kan forsvare at bruge. Vi kan nok blive enige om, at vi vil være de første til at beskytte naturen. Men vi skulle også gerne beholde vore opnåede bekvemmeligheder.

Jeg er vist kommet lidt vidt omkring, men jeg mener, at det at være landhusmoder i en tid, hvor kvinder er med på alle vigtige poster, ikke kun foregår hjemme i køkkenet, men er så inderligt knyttet sammen med hele bedriften, med det samfund vi lever i, og den natur vi er en del af, at det ikke er muligt at skrive om, hvordan det er at være husmor på landet i 1988, uden også at komme ind på mange emner og områder.

Fremtiden

Intet er jo så svært at spå om som den, siges der. Men en fremtid for landbruget er det umuligt ikke at tro på. Fødevarer vil der til stadighed være brug for. Og skønt antallet af landbrug skønnes at ville gå meget ned i løbet af nogle år, så vil der nok stadig bo mennesker rundt omkring på de nedlagte brug. Som skal være så velkomne til at udgøre en del af fællesskabet på landet.
Godt nok en vældig ændring af hele strukturen i samfundet, som kan være svær at overskue. På de tilbageblivende brug må der så blive god brug for de dygtige landmænd, der stadig vil være nogle af.
Her til slut falder min tanke på vort barnebarn på 6 år. Allerede en ivrig lille bonde med egne små marker og redskaber. Da han var 4, sagde han en dag til sin far: "Når a blywwer stoer far, så vil a vær landmand lissom dej, - men hvordan trowwer du, a finder en koen, far?" Den lille fyr er allerede klar over, at det er pokkers rart at være to om det.
Nå, - den tid, den sorg. Der bliver nu nok også en kone til Folmer. For der vil altid være piger, som vil foretrække en ansvarsfuld og spændende tilværelse som landhusmoder. På hel- eller deltid.

Lad dette være min hilsen, på konernes vegne, til Videbækegnens Landboforening i anledning af de 100 år. - Tillykke.

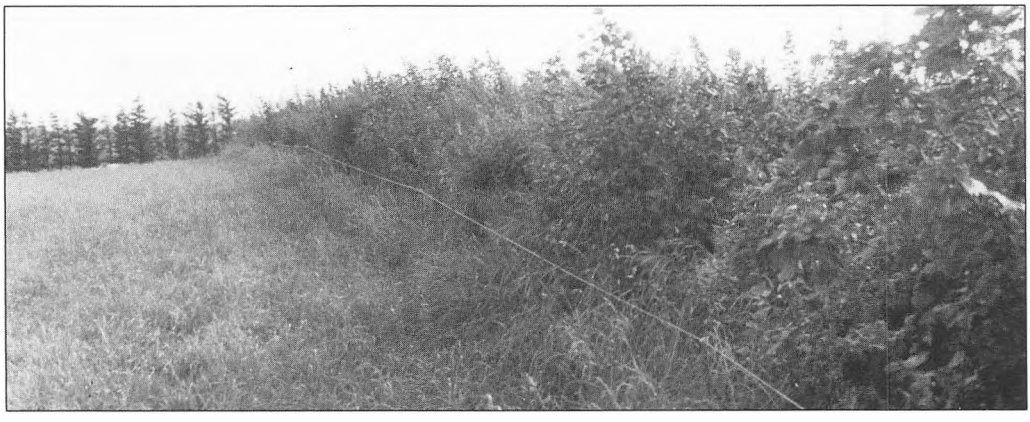

Treraekkede læhegn.

Skole og landbrug

Af gårdejer Frede Vistisen, Nr. Vium

Siden det første seminarium blev bygget i 1792 er megen afvandring fra landbruget sket ved, at landbobørn har taget en læreruddannelse. I historien findes også mange eksempler på, hvordan lærerne har formidlet ny viden såvel om nye dyrkningsmetoder som om nye landboreformer. Når den faglige rådgivning på den måde formidledes gennem lærerne, skyldtes det, at mange landmænd nok har kunnet læse den trykte tekst i katekismus og bibel, men ikke de håndskrevne direktiver fra myndighederne.
Sådan er det ikke længere nu er landmændenes læsefærdighed fuldt på højde med lærernes.
Lærerne virker heller ikke mere som rådgivere for landmændene, men er sammen med den øvrige befolkning med til at stille spørgsmåltegn ved såvel vore produktionsmetoder i stalden som det miljømæssigt forsvarlige ved benyttelsen af jorden.

Spørgsmål som stilles, fordi vi som landmænd er blevet en minoritetsgruppe. Ved stavnsbåndets ophævelse i 1788 var 95% af Danmarks befolkning landbrugere, 200 år senere er det 5%.

Blandt andet derfor har vi fra landboforeningen startet en målrettet kontakt og information til vore skoler. Hvert år i november er 6-7 landmænd inde som gæstelærere, hvor vi med alle niende klasser på kommunens skoler bruger en undervisningsdag på at spille et landbrugsspil. Eleverne driver gruppevis en gård i et afgrænset tidsrum på et år med alle de overraskelser, der nu sker i et landbrug, og med priser på varerne, som er relevante.

Endvidere har vi fra 1987 været inde i alle tiende klasser med et samfundsspil, som kører på skolens EDB-udstyr. I samfundsspillet er det landbrugets betydning såvel økonomisk som beskæftigelsesmæssigt i en kommune som vores, der orienteres om.

Også til de mindre klasser laves der fra Landbrugsrådet meget undervisningsmateriale, som for eksempel "regn med koen" eller "regn med grisen", der tilbydes alle skolerne. De meldinger, jeg har fået fra lærerne, som bruger det, går på, at det virkelig er pædagogisk godt.

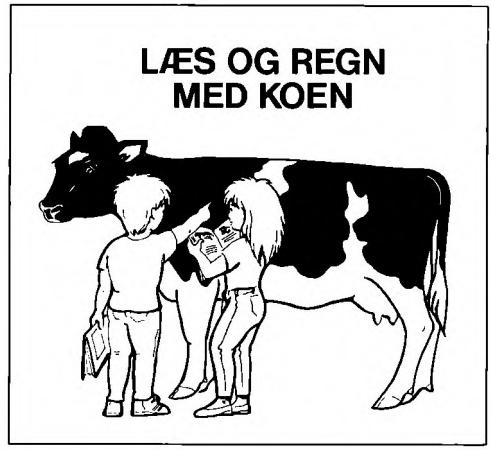

Der er også stående tilbud til vore skoleklasser om at komme på besøg på en gård, hvad også mange benytter sig af. I den forbindelse tages landbruget med ind i undervisningen, men det er ikke kun os som landmænd, der giver noget ved at fortælle andre om vort erhverv. Det er også et friskt pust udefra at få besøg af videbegærlige unge mennesker.

Det, der gør os interessante for andre befolkningsgrupper, er, at vi som landmænd har en ældgammel kulturarv. Vi arbejder med dyr, vi forvalter naturen, vi producerer fødevarer, altsammen noget befolkningen møder dagligt.

I 1986 havde landboforeningen besøg af en klasse fra Søborg ved København. Klassen var her en skoleuge med det ene formål, at de skulle bo og arbejde på en gård for at få indsigt i landmandens hverdag.
Reaktioner, vi siden har fået fra klassen, går ud på, at de har fået en oplevelse for livet, og hvad bedre er: hører og ser børnene noget i medierne, som er ufordelagtigt for landbruget, forsvarer de os.
Besøget er fortsat i 1987, og der er mulighed for at gøre Videbækegnens Landboforening til Søborg Skoles besøgsområde fremover.

Hvordan samarbejde skole og landbrug vil udvikle sig kan kun fremtiden vise, men her er startet noget, som kan bygges videre på.

Siden jeg gik i skole for ca. 35 år siden, har skole og landbrug udviklet sig meget forskelligt. Dengang var der en lærer for ca. 40 elever, og da kunne en landmandsfamilie leve af 12 køer, nu er der en lærer for ca. 12 elever, medens en landmandsfamilie helst skal have mindst 40 køer. - Vi har dog stadig brug for hinanden.

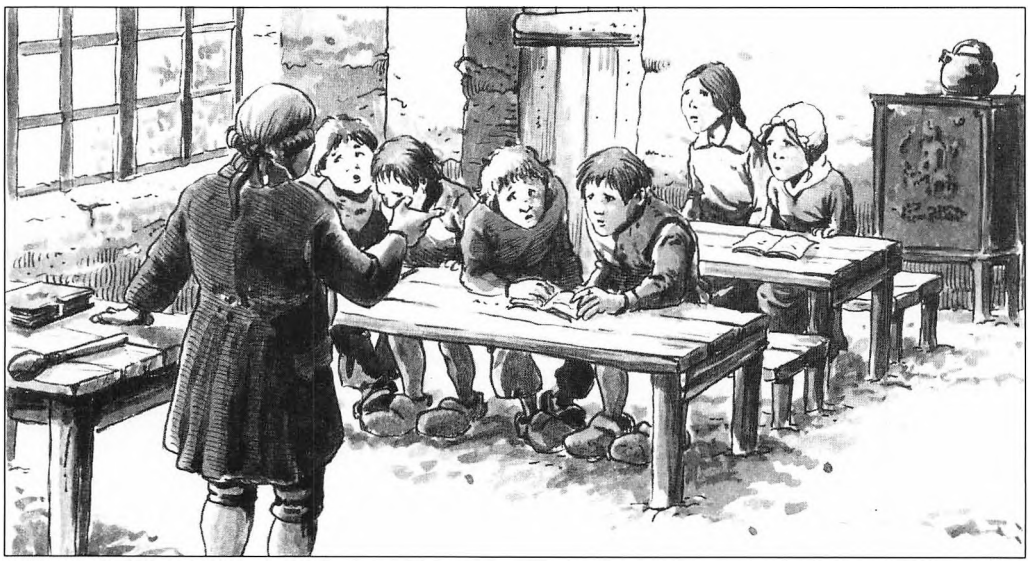

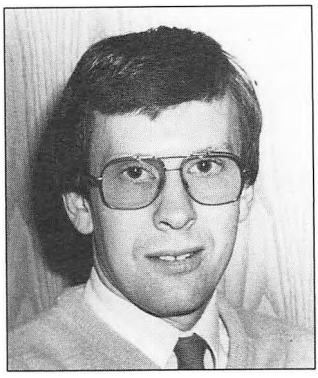

Kursusvirksomhed og efteruddannelse

Af gårdejer Gravers Kjærgaard, Grønbjerg

Lige fra tidernes morgen har det altid været menneskers natur at vide noget mere og finde ud af at gøre ting lettere og få det samme eller mere ud af arbejdet. Landbruget som erhverv har bestemt ikke været nogen undtagelse fra dette, det har nærmere været kendetegnende. Det hedder blandt andet i landboforeningens formålsparagraf, at man skal virke til landbrugets fremme gennem fagligt oplysningsarbejde.

Før i tiden foregik megen erfaringsudveksling ved markskel og stalddør, det er tiden på en eller anden måde løbet fra, men behovet for at udveksle erfaringer og dermed lære nyt er bestemt ikke blevet mindre, det foregår derimod på en anden måde i dag.

For år tilbage var det almindeligt, at det vi i dag kalder møde og kursusvirksomhed bestod i, at en udefra kommende eller foreningens egen konsulent holdt et foredrag eller to i forsamlingshuset i vinterens løb. Dette har udviklet sig til i dag at omfatte en bred vifte af forskellige tilbud, men formålet er stadig det samme: at lære og vide noget mere. I dag kender vi møde, kursus, kongres, seminar, erfa-grupper, 5-mandsgrupper m.m. og så egentlig efteruddannelse bestående af en uge på landbrugsskole.

I et vinterprogram fra landboforeningen tilbydes ca. 20-25 møder/kurser.

Et eksempel på et mødeemne i dag kunne være "aktuelt nyt vedrørende planteavl ved foreningens egne konsulenter". Det er et arrangement, som stadig en aften hver vinter kan fylde et forsamlingshus til bristepunktet.
Et kursus bliver typisk afholdt i landboforeningens mødelokale, og her deltager 15-30 medlemmer, hvor man går dybere ind i et specielt emne.
Speciel for denne form er nok også, at der stilles mange spørgsmål undervejs fra kursusdeltagerne. Et ekspempel på denne kursusform kunne være "økonomikursus for landbokoner". Kurser kan have kortere eller længere varighed fra et par timer til tre eftermiddage over tre uger.

Erfa-grupper er grupper på typisk 8-10 medlemmer, der regelmæssigt mødes for at udveksle ERFAringer, heraf navnet. Gruppen afgør selv, hvor ofte man vil mødes, og om man evt. vil invitere en fagmand til at belyse et specielt emne. Gruppen vil normalt have samme driftsform.
På planteavlsområdet har man i forgangne vækstsæson lanceret noget, som ligger tæt op ad erfa-grupperne, nemlig femmandsgrupper. Man mødes fem gange på de fem mænds landbrug gennem vækstsæsonen. Her deltager planteavlskonsulenten hver gang, hvor han/hun besvarer spørgsmål, rådgiver og udsender referat.
Andre ting som kongres, seminar, symposium m.m. vil jeg ikke nærmere omtale her, da det for det meste afholdes i større sammenhæng, f.eks. på amts- eller landsplan.

Egentlig organiseret efteruddannelse har først de sidste fem år rigtig udviklet sig. I 1982 blev gennemført lov om tilskud til efteruddannelse. Denne lov har sammen med vikarforeningens støtte til afløsning under efteruddannelse gjort det praktisk og økonomisk muligt for enhver landmand at forøge sin viden en uge på landbrugsskole. Årligt har der det sidste par år deltaget ca. 4000 landmænd og ægtefæller med det formål at ruste sig til en krævende fremtid. Efteruddannelseskurserne er mangeartede, men kan nogenlunde sammenfattes i driftsledelse, økonomi og produktionsstyring.

Nogle vil påstå, at vi danskere er besat af kursusdillen, det skal jeg ikke tage stilling til her, men det er sikkert, at efterhånden som driftsformerne og produktionerne bliver mere specielle og krævende, vokser også behovet for, at kursustilbuddene rammer præcis de enkeltes behov, så praksis og teoretisk viden bliver nøje afstemt.

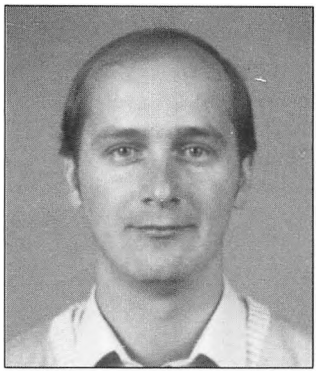

Videbækegnens Landboungdom

Af gårdejer Jens Merrild Jensen, Herborg

Videbækegnens Landboungdom er en forening af unge medhjælpere og nyetablerede landmænd. Foreningens formål er at dygtiggøre og indføre de unge i foreningslivet. På landsplan er der 103 lokalforeninger, der er samlet i 14 amter. Amterne er igen samlet i et repræsentantskab og en ledelse.

Videbækegnens Landboungdom holdt stiftende generalforsamling i marts 1978. I de sidste to år inden da blev der udgivet sommerprogrammer på lokalt plan med tilskud fra pengeinstitutterne i Videbæk. I disse år fungerede landboungdommen som et udvalg under landboforeningen.

En af landboungdommens opgaver er at skabe mulighed for uddannelse gennem kurser. Der har hvert år været afholdt blandt andet malke- og pløjekursus med efterfølgende konkurrence. Landboungdommens kurser i svinets og kvægets pasning er også meget populære. Endvidere er der plantedyrkningskurser og kursus i værkstedsfærdigheder for dem, der arbejder i markbruget. Kurserne henvender sig til unge mellem grundskoleophold og den afsluttende driftslederskole og tages sammen med praktikophold hos landmanden. Der føres således notater over den del af bedriften, som kurset vedrører. I forbindelse med notatføringen aflægger landboungdomskonsulenten besøg hos deltageren.

Opgaverne afsluttes med en prøve arrangeret af Danmarks Landboungdom.

De unge, der gennemfører opgaven, herunder prøven med tilfredsstillende resultat, får et bevis.

Ved siden af kurserne har landboungdomsforeningen her i området 10 - 12 arrangementer hvert halve år, som bliver annonceret sammen med syv andre landboungdomsforeninger i amtet. Der bliver lagt vægt på et alsidigt program med bedriftsbesøg til alle typer landbrug. Mest traditionelle brug, men også herunder brug med en såkaldt nicheproduktion for eksempel hjorteavl, ål eller mink. Af andre driftsbesøg kan nævnes landbrugets forædlingsvirksomheder og andre virksomheder i området.

Besøgstallet varierer en del, men er som oftest 20 - 30 unge landmænd. Bedste besøg er ved egentlige gårdbesøg.

Aftenerne med landboungdommen giver et godt sammenhold for egnens unge landmænd. Noget, der også bidrager hertil, er amtsturneringen i fodbold de otte foreninger imellem. Her bliver drøftet meget, især i 3. halvleg, lige fra kg smørfedt til gram daglig tilvækst. Den største publikumstræffer til et arrangement har vi netop haft i 1987, nemlig ved traktortræk på festpladsen i Videbæk, hvor 700 tilskuere så det årlige traktortræk. Det er andet år, vi afholder traktortræk og det ser ud til ikke bare her, at det er noget, som kan tiltrække folk, også fra byen. Det med publikumssøgningen har ellers ikke været for stabilt det sidste par år.

Der har været en vis mangel på medhjælpere i landbruget, og det smitter jo også af i landboungdommen. Årsagen til at de unge er betænkelige ved erhvervet er kendte. Er-

hvervets usikre fremtid, arbejde i weekenden og det noget ensomme liv på landet. Landmændene er selv lidt skyld i det.
Der må sørges for ordnede arbejdsforhold, ellers beder man selv om mangel på medhjælpere. Det med det ensomme liv på landet kan eventuelt afhjælpes noget ved, at for eksempel 3 - 4 landmænd har medhjælpere boende i samme hus.

Nødvendigt at tænke i nye baner

Hvad vil fremtiden bringe den unge landmand? Hvis man ser på det antal elever, som går på landbrugsskole, og det antal landbrug, som findes i dag, kan man hurtigt regne ud, at der om få år kommer til at mangle en del unge landmænd til generationsskiftet. Der vil jo sikkert ske det, at væsentlig færre kommer til at leve direkte af landbruget. Flere familier vil flytte på landet og bruge gården til beboelse og drive ejendommen uden husdyr. Eventuelt vil mange sikkert forpagte jorden ud.
På denne måde vil landsognene stadig være befolket som i dag, ikke bare af landmænd, men også af folk udenfor erhvervet. Og det synes jeg kun vi skal være glade for. På den måde får vi jo en vis alsidighed på landet. En anden vigtig ting er, at mange uden tilknytning til landbruget bedre vil kunne forstå landbrugets problemer, blandt andet om miljødebatten. Med heltidslandbrugere vil der blive samme forskellighed mellem ejendommene, som der er i dag, men dog med en større procentdel landbrug med en eller flere medhjælpere. Dette er en følge af de tekniske hjælpemidlers udvikling, som bedst udnyttes på lidt større enheder. På disse ejendomme vil man lettere kunne tilgodese kravet til fritid og ordnet arbejdstid. På den anden side vil det kræve meget af driftslederen.
Generationsskiftet på disse større ejendomme kan blive problematisk.
Det vil være nødvendigt at tænke i nye baner. Flere må starte som forpagtere eller delkøb af ejendom. En eller anden form for

Landboungdoms pløjekonkurrence med vendeplov 1987.

selskaber i landbruget vil sikkert se dagens lys, og endelig vil nogle finde en eller flere at arbejde sammen med på en ejendom. Altså variation i de fremtidige ejerforhold.
Vi har for tiden en vis overskudsproduktion af korn og fødevarer i den vestlige verden, så det er vel ikke uden grund, at man kan høre den unge landmand spørge: Er der mon brug for mig i landbrugserhvervet? Helt let er svaret vist ikke. Men vi ved jo dog alle, at der altid vil være brug for fødevarer. De unge, som har uddannelsen i orden, herunder ikke mindst den praktiske del, vil også kunne klare sig fremover. Jeg mener, det er særlig vigtigt med gode praktikpladser for den unge landmand, så han/hun kan bevise for sig selv, at han/hun kan styre den produktion, der startes med. Det vil være en god idé for nogle at starte som forpagter af en ejendom. På den måde kan man lettere springe fra landbruget, hvis det viser sig, man er kommet på den forkerte gren.
Den bedste del af landmændene klarer sig pænt i dag. Det med overskudsproduktionen er efterhånden en bekostelig affære, så hvis det går som landbrugsministrene i EF og USA har planer om, nemlig at fjerne landbrugsstøtten, vil priserne på landbrugsvarer falde drastisk. Priserne på ejendomme vil også falde. Alt dette vil være hårdest for de etablerede landmænd med stor gæld, men godt for den unge, som står foran etablering.

Fra Englandsturen 1982.

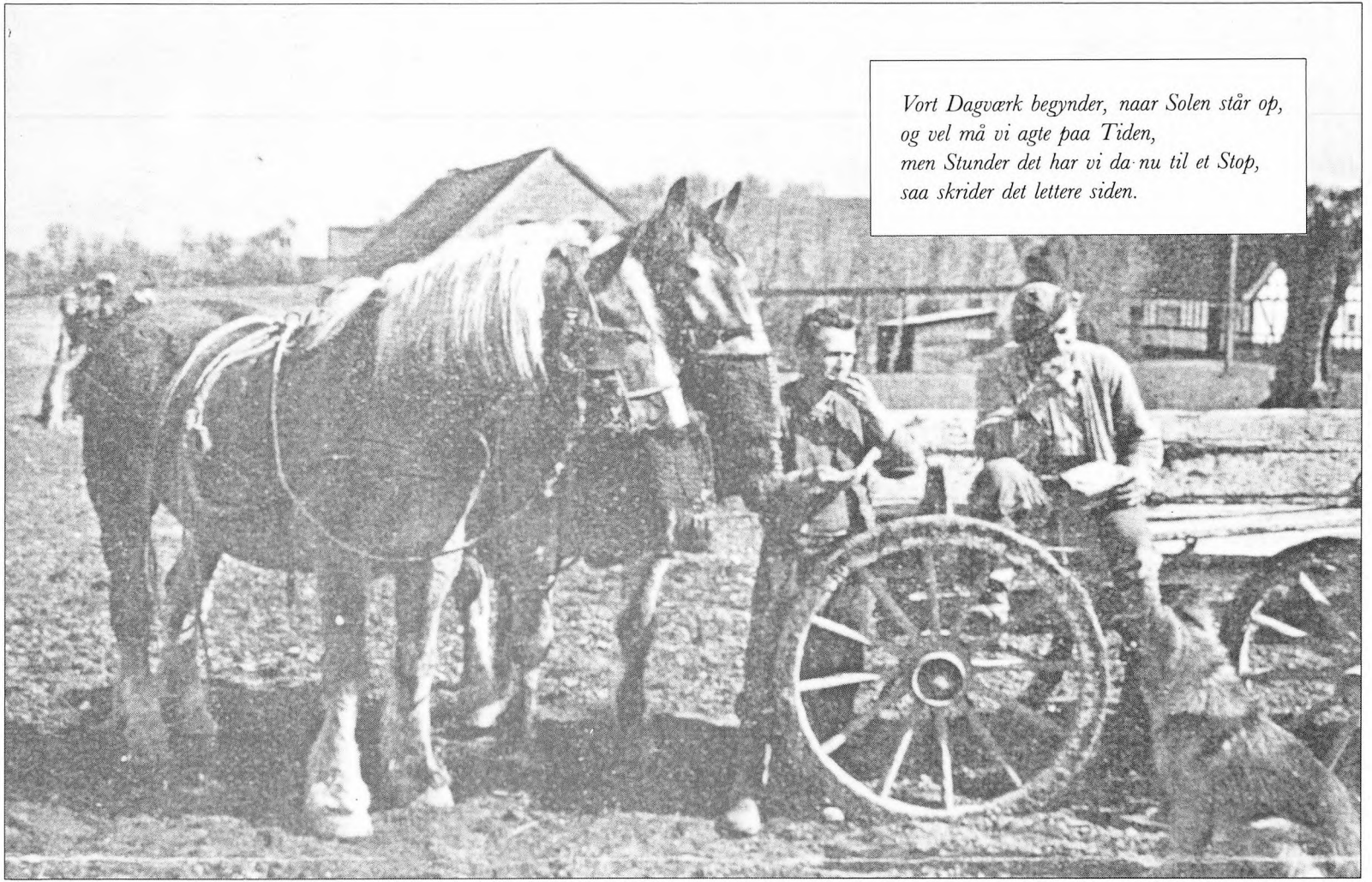

Vort Dagværk begynder, naar Solen står op,
og vel må vi agte paa Tiden,
men Stunder det har vi da nu til et Stop,
saa skrider det lettere siden.

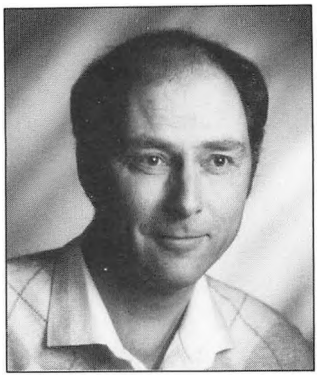

Planteavlen i firserne

Af planteavlskonsulent Leif Tange

For at kunne forstå den udvikling, der er foregået i de seneste år, er det nødvendigt, at vi også betragter årtiet, der ligger forud. Halvfjerserne var præget af Danmarks indtræden i EF. Det var en indtræden i et marked, hvor der endnu var plads til de traditionelle landbrugsvarer. Det var en tid, hvor der blev lavet perspektivplaner, hvori målet var, at landbruget skulle øge sin produktion med tre procent om året. Det var en periode, hvor der var optimisme, og hvor det gjaldt om at producere løs.

Afgrødevalget blev der ikke ændret ret meget ved, dog skete der en udspaltning ved, at de alsidige brug blev mere specialiserede til enten at have kvæg eller svin. De gode sædskifter på de alsidige brug blev for disse svinebrugeres vedkommende til ensidig bygdyrkning.
På kvægbrugene blev der fortsat dyrket roer og græs som de væsentligste grovfoderemner. Grønhavre, som gav en våd og dårlig ensilage, blev efterhånden udskiftet med byg til helsæd, og på grund af tørkeårene midt i halvfjerdserne dukkede ammoniakbehandlet halm op som et supplement til de sparsomme grovfoderbeholdninger.

Stigningen i udbytterne kom gennem øgning af jordens dyrkningsværdi og en voldsom udvidelse i både antallet og størrelsen af vandingsanlæg.
Jordens dyrkningsværdi blev øget ved dybere pløjning, kalkning og gødskning. Den dybere pløjning kom af, at traktorerne blev udskiftet med større modeller, som var forsynede med større plove, der for at kunne udføre et pænt pløjearbejde skulle gå dybere. Foretog man ikke denne oppløjning af rå jord gradvis og fulgte op med øget kalkning og fosfortilførsel, kunne der godt komme et par magre år. Der blev kalket flittigt, men på trods heraf faldt reaktionstallet alligevel.

Ser vi på resultatet af de jordprøver, der er taget i foreningens område, var der i 1968 30 procent af prøverne med et reaktionstal over 6. Dette var i 1974 faldet til 20 procent. Det var helt tydeligt, at faldet i reaktionstallene fulgte den dybere pløjning. Siden er jordenes kalktilstand øget støt, således at 50 procent af prøverne i dag viser et reaktionstal over 6. Antallet af de helt lave reaktionstal er også faldet fra godt 25 procent til under 10 procent. Landbruget har altså ikke været medvirkende til en forsuring af miljøet - tværtimod.
Årsagen til den flittige kalkning var, at i en velkalket jord kan afgrøderne meget bedre udvikle et stort rodsystem og derved bedre optage og udnytte de fleste af næringsstofferne, der er i jorden.
Enkelte næringsstoffer, som for eksempel mangan, bliver dog utilgængelig for rødderne og må da tilføres via bladene ved en udsprøjtning på disse.
Den øgede dyrkningsværdi forårsaget af gødskningen skyldes især en bevidst opgødskning af jordenes fosforindhold. Trods denne bevidste tilførsel af rigelige mængder fosfor først i halvfjerserne udviste fosfor-

syretallene en meget tydelig træghed i stigningstakten, så længe pløjedybden blev øget. Først da denne blev stabiliseret, kom stigningen i tallene. I 1968 havde 60 procent af prøverne for lave fosforsyretal.
Dette var reduceret til 30 procent i 1980 og er i dag halveret nok engang. Samtidig er der sket en stigning i antallet af prøver, hvor fosforsyretallene ligger over det nødvendige niveau. I 1968 var denne gruppe under 5 procent. Nu er den vokset til 20 procent. Det er typisk de store svineproducenter, vi finder i denne gruppe, og det til trods for, at disse i de sidste mange år ikke har tilført jorden fosfor gennem handelsgødning. Naturgødningen fra svin indeholder så store mængder fosfor, at stabilisering i denne gruppe kun kan opnåes, hvis jordtilliggendet afpasses efter besætningsstørrelsen. Det er der da også nu lovgivet om.

Op igennem tredserne var der etableret vandingsanlæg, men antallet var ret begrænset, og de var ret så arbejdskrævende. Midt i halvfjerserne kom der 2-3 år med kraftig tørke. Det satte gang i etableringen af vandingsanlæg og i udviklingen af vandingsmaskiner, så arbejdskraftbehovet dog blev til at leve med.
Landmændene her på egnen stod derfor ved indgangen til firserne med velkalkede jorder i god gødningskraft og med vandingsanlæg dækkende en stor del af arealerne. En gunstig udgangsposition for dyrkning af store afgrøder af enhver art kun begrænset af, hvad jordbund og klima tillader. Der blev også behov for denne gunstige position for at tage brodden af den krise, der begyndte sidst i halvfjerserne.
Fra at være i en periode, hvor der var plads til at producere løs, kom man over i en helt ny tid med overproduktion af de traditionelle landbrugsvarer. Kornet blev en overskudsvare, som man forsøgte at holde produktionen nede af ved at trykke prisen samtidig med, at man gav tilskud til dyrkning af andre afgrøder som raps og ærter.

Landmændene reagerede hurtigt på disse ændrede forhold, og raps og ærter blev

Gruppevejledning, 1987. Stående fra venstre: Aksel Knudsen, Opsund, Villy Østergaard, Hover, Frank Mortensen, Hover, Anders J. Føhns, Spjald, konsulent Poul Hillerup.

snart almindelige afgrøder hos de rene planteavlere og hos svinebrugerne. Disse vekselafgrøder, der i sig selv var økonomisk attraktive, gav også en stigning i bygudbytterne pr ha i forhold til den ensidige bygdyrkning. Desuden gav de bedre muligheder for dyrkning af vinterhvede, som kræver en god forfrugt. Den ensidige bygdyrkning blev i løbet af få år ændret til en alsidig planteproduktion, hvor sædskiftet typisk nu er raps - hvede - byg - ærter - hvede - byg.
Afhængig af jordtypen kan der i stedet for hvede dyrkes rug. Det er et sædskifte med 1/3 vekselafgrøde, 1/3 vintersæd og 1/3 vårsæd. Et sædskifte, der udnytter forfrugtvirkningen optimalt og reducerer sygdoms-, skadedyrs- og ukrudtsproblemerne til et minimum, hvilket er til gavn for både økonomien og miljøet.
Vintersæden blev taget med, da den har muligheden for at give et virkeligt højt udbytte, såfremt den overvintrer godt. Med 1/3 af hver er det en økonomisk meget stabil plan.
En afgrøde som frøgræs er også kommet til inden for de seneste år, efter at det har vist sig, at der i Vestjylland kan avles lige så meget i rajgræsfrø som på den bedre jord. Arealet udvides stille og roligt i takt med afsætningsmulighederne.

Kvægbrugerne har ikke ændret så meget i deres afgrødevalg. Det er fortsat roer, græs og helsæd, der er det væsentlige i deres markdrift.
Græsmarkerne, der tidligere ofte bestod af 2-3 årige marker, har skiftet karakter til nu overvejende at bestå af højtydende et-årige marker.
Andre grovfoderafgrøder som majs er forsøgt dyrket gennem flere år, men vi må erkende, at vore klimaforhold er for ugunstige for majs. Avlen af majs slår alt for ofte fejl til, at den kan komme ind som en betydende afgrøde. Nedskæringen af antallet af køer på grund af mælkekvoter, og muligheden for indkøb af foder til rimelige priser, har frigjort noget af grovfoderarealet til anden benyttelse, og her prøver flere kvægbrugere at være med i ærtedyrkningen.

Rådgivningsarbejde

Rådgivningsarbejdet her i landet er meget nøje kædet sammen med landmandens problemer. Når jeg tænker tilbage på årene efter 1968, da jeg blev ansat i foreningen, ja, så var det kalktrang og fosformangel, der i 2/3 af tilfældene var årsagen til, at afgrøderne stod dårligt. Arbejdet bestod da i at få disse mangler erkendt gennem udtagning af jordprøver og dernæst få rådgivet om, hvordan manglerne kunne afhjælpes. Forsøgsarbejdet var stort og koncentrerede sig om afprøvning af nye sorter, nye gødninger og nye dyrkningsmetoder inden for de traditionelle afgrøder. Resultaterne heraf blev så lagt til grund for udarbejdelsen af udsæds- og gødningsplaner.
Med den stigende koncentration af husdyr på den enkelte ejendom steg behovet for beregning af fosfor- og kaliumbalancer. Den viste ofte, at husdyrgødning gav mere end rigelig dækning af fosforbehovet i marken.

Fra sidst i halvfjerserne begyndte afgrøderne raps, ærter, frøgræs og vintersæd at indfinde sig. Det var nye afgrøder, der medførte et behov for dyrkningsvejledninger, som nøje beskrev de særlige forhold, der skulle tages i betragtning ved dyrkning af disse afgrøder.
Kemikalieudbuddet steg. Jo flere afgrøder man tog ind i dyrkningen, jo flere kemikalier skulle der holdes rede på. Det øgede behovet for rådgivning. Dette behov blev efterkommet ved, at der blev etableret telefonaviser med varslinger af enhver slags, og der blev tilbudt udvidet vejledning til den enkelte landmand. Dette har på det sidste udviklet sig til også at omfatte gruppevejledning i 5-mandsgrupper.
Herved øges kontakthyppigheden landmand-konsulent betydeligt samtidig med, at det også skaber kontakt landmænd imellem.

Rådgivningen i vækstsæsonen ændrede karakter. Fra at være en vejledning om, hvad der kunne gøres, når skaden var sket, er det blevet til en rådgivning, der ved hjælp af

kendskab til mange forskellige forhold prøver at forudsige, hvad der kan gøres for at forebygge sygdomme, skadedyrsangreb og mangler. En væsentlig opgave består også i at forudsige, når der ikke er behov for at gøre noget. Altså en betydelig mere aktiv og udadvendt rådgivning end tidligere.

Rådgivningsarbejdet udføres af to agronomer og en landbrugstekniker, der til deres rådighed har gode kontorfaciliteter og moderne teknik.
Rapportskrivningen under den udvidede vejledning er således blevet muliggjort ved anvendelse af diktafoner, som rapporten indtales til i marken for derefter at blive renskrevet på kontoret. I gødningsplanlægningen anvendes edb, der muliggør en tilbundsgående gennemregning af forholdene på den enkeltes bedrift, således at indkøbet af gødning med mere nøje kan afstemmes efter behovet.

Fremtiden

Danske landmænd har bevist, at de er hurtige til at omstille sig efter nye forhold og hurtige til at gå i gang med dyrkningen af nye afgrøder.

Det er en evne, der vil blive rig lejlighed til at udnytte nu, hvor der tales meget om at starte nicheproduktioner. I ordet ligger, at det er mindre produktioner, som alle ikke kan være med i. Landmænd bliver altså konkurrenter. Måtte disse produktioner blive oparbejdet, så de bliver nicheproduktioner i verdensperspektiv, da kan danske landmænd stadig være samarbejdspartnere i fællesskaber, hvis styrke beroer på sammenhold.

Landbruget i firserne kan ikke omtales uden også at berøre miljødebatten, hvor landbrugets dyrkningsforhold er et centralt emne.
Der er ingen tvivl om, at langt størstedelen af landmændene ønsker at beskytte miljøet og gør det. Man accepterer, at der skal være harmoni mellem husdyrhold og jordtilliggende, og at der skal være en passende lagerkapacitet for husdyrgødning. Man accepterer det, fordi man kan se, at det vil gavne miljøet, men det er lige så forståeligt, at man reagerer, når der stilles krav, som blot bunder i politisk overbud.

Skårlægning af raps, 1987.

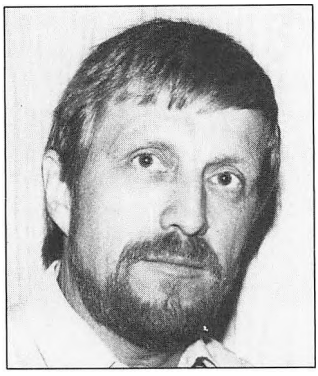

Driftsøkonomi

Af økonomikonsulent Olav Vind Ebbesen

Afdeling for driftsøkonomi og regnskabsføring blev etableret i 1965. På det tidspunkt opstod behovet for driftsøkonomisk rådgivning hos en bredere kreds af landboforeningernes medlemmer. Med indførelse af momsen i 1967 og de skærpede krav til regnskabsføring, som fulgte efter den 14. og 15. alm. offentlige vurdering i henholdsvis 1969 og 1973, blev der bogførings- og regnskabspligt for hovedparten af landbrugsbedrifterne.
Antallet af rengkabsførende medlemmer har udviklet sig således:
Antal regnskaber

1966	1969	1972	1975	1978	1981	1984	1987
140	250	390	480	490	507	484	470

Driftsøkonomisk rådgivning

Arbejdsopgaverne bestod oprindelig i grundregistrering og bogføring som grundlag for momsindberetning til toldvæsenet og udarbejdelse af skatte- og driftsregnskaber. Dertil kommer rådgivning i forbindelse med ejendomsoverdragelse samt rådgivning i øvrigt i landboretslige spørgsmål.
Senere opstod behovet for rådgivning i forbindelse med investering og finansiering, og i slutningen af 70'erne begyndte landmændene at efterspørge rådgivning i egentlige budgetteringsopgaver. Samtidig med specialiseringen på landbrugsbedrifterne blev der stillet krav om en bedriftsorienteret rådgivning på tværs af faggrupperne. Deraf fulgte en specialisering på driftsøkonomiafdelingen i retning af uddannelse og arbejdsopgaver, således at nogle varetager rådgivningen på det skattemæssige område, andre varetager den driftsøkonomiske rådgivning overfor de specialiserede svineproduktionsbedrifter, henholdsvis kvægbrugsbedrifter, og denne rådgivning sker i samarbejde med de enkelte fagkonsulenter.

Udover den egentlige driftsøkonomiske rådgivning ydes erhvervs- og samfundsmæssig vejledning. Især i årene 1980-83 var der store og vanskelige opgaver af denne karakter. Der blev i disse år udfærdiget 110 ansøgninger om gældssaneringslån, hvoraf det for halvdelens vedkommende må antages, at deres fremtid som landmænd var betinget af disse lån. I samme periode måtte 21 af landboforeningens regnskabsførende medlemmer se deres ejendom solgt på tvangsauktion.
De seneste års diskussion om produktionsstyring, mælkekvotering, miljø, marginaljordproblematikken og så videre medfører nye arbejdsopgaver til driftsøkonomiafdelingen, og det er kendetegnende, at kravet om rådgivning overfor den enkelte landmand stiger i takt med faldet i antal landbrugsbedrifter.

Personaleforhold

Personalet ved driftsøkonomiafdelingen omfatter 16 personer, der fordeler sig med tre agronomer, tre teknikere og ti kontorassistenter.
Der er en meget lille udskiftning i personalet. Således har syv personer været ansat i

mere end ti år, og den gennemsnitlige ansættelsestid for det nuværende personale er 8,5 år.

Hjælpemidlerne bestod oprindelig af papir og blyant samt en mekanisk, håndDreven regnemaskine. Ret hurtigt efter kom elektriske regnemaskiner.

I begyndelsen af 70'erne blev EDB taget i anvendelse, og data til brug for afslutning af regnskaberne blev registreret og behandlet på A/S Regnecentralen. I 1980 blev driftsøkonomiafdelingen tilsluttet Landbrugets EDB-Center med direkte kontakt via skærmterminaler. Denne EDB-udvikling fortsatte, og i dag opdateres en lang række data direkte fra LEC's øvrige datalagre og fra udenfor stående tilsluttede datacentre. Personlige computere med tekstbehandling, der er tilsluttet centrale EDB-centre, vil meget snart være at finde på de enkelte skriveborde, og hvem ved, måske vil papir og blyant ad åre blive helt overflødige.

Fremtiden

Den udvikling, der har fundet sted de sidste 25 år, må vi formode vil fortsætte og accellerere i de kommende år. Hvert år bliver vedtaget nye, indviklede love, som for eksempel avancebeskatningsloven, personskatteloven, virksomhedsskatteloven, renteafgiftsloven tillige med love indenfor social- og pensionsområde, og endelig finansierings- og realkreditlovgivning samt miljø- og landbrugslovene.

Alle disse forhold indvirker på hverdagen på driftsøkonomiafdelingen.

Det stiller skærpede krav til uddannelse og den viden, den enkelte ansatte må besidde, og det gælder på hele området fra udnyttelse og anvendelse af avanceret EDB udstyr til rådgivning ved løsning af de mest komplekse opgaver, landmanden må blive stillet over for.

Det skal derfor være mit ønske, at arbejdspladsen må tilføre den enkelte ansatte de udfordringer, hver enkelt søger, således at de forventninger og ønsker, vi hver især har til arbejdspladsen, også fortsat må blive tilgodeset. Et godt arbejdsmiljø er den væsentligste forudsætning for, at hverdagen kan fungere tilfredsstillende, således at opgaverne kan løses til gavn og glæde for landboforeningens medlemmer.

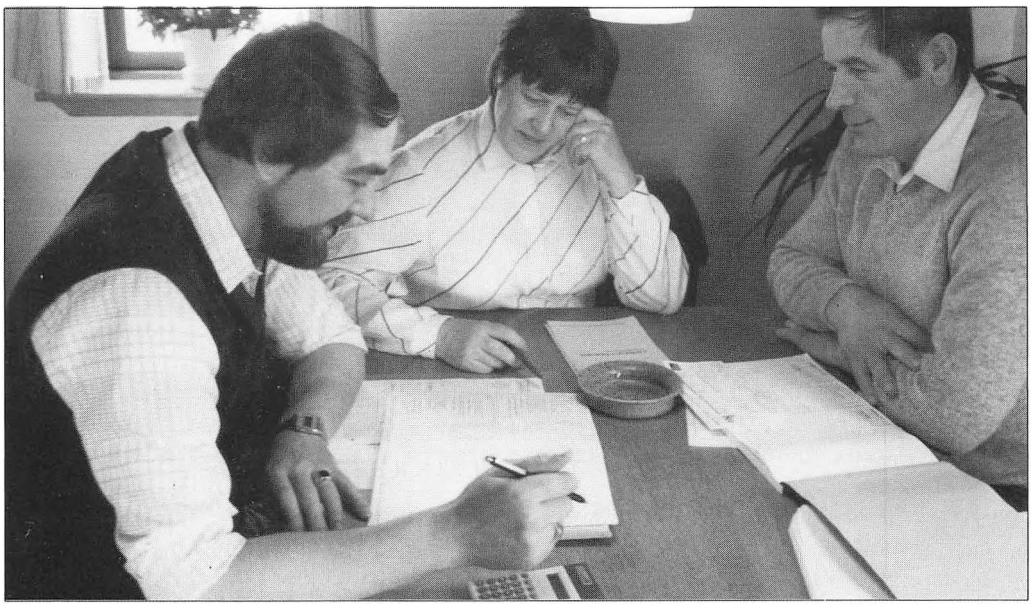

Regnskabstekniker Ole Nielsen gennemgår regnskabet hos gdr. Jenny og Edvard Fuglsang, Videbæk, 1987.

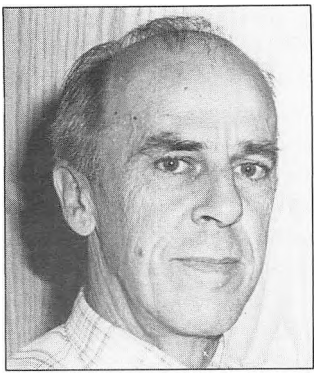

Kvægbrug

- mælke- og/eller kødproduktion

Af kvægbrugskonsulent Bennet E. Nielsen

Kvægbrugsafdelingen startede sin virksomhed med ansættelse af en konsulent i 1980. Formålet var og er naturligvis en rådgivning med henblik på, at kvægbrugerne kan opnå størst muligt udbytte af deres arbejde og kapital.

Stigende produktion pr. ko

I den mellemliggende periode har der været en stærkt stigende mælkeydelse pr. ko. Faktisk er ydelsen steget med 1000 kg pr. ko i løbet af den seneste femårsperiode, og der er ingen grund til at tro, at stigningstakten bliver mindre foreløbig.

Når produktionen pr. ko er steget så stærkt i de senere år, er der flere grunde hertil: For det først er de moderne avlsplaner, der blev igangsat i 70'erne, nu for alvor begyndt at virke.

For det andet har den almindelige udvikling medført større enheder overalt og således også indenfor kvægbrug. Færre og større besætninger har medført flere køer pr. mand. Denne koncentration har imidlertid forudsat mekanisering og arbejdslettelser, som igen har medført investeringer og dermed større faste omkostninger. Samtidig er indkøbt foder blevet billigt.

Begge dele gør det helt naturligt at udnytte produktionsapparatet mere intensivt, altså producere mere pr. ko.

For det tredie er der i 80'erne sket meget store fremskridt med hensyn til ensilering og ensileringsteknik. Indtil omkring 1980 var græsensilagens foderværdi så lav, at der i gennemsnit medgik 1,5 - 1,6 kg tørstof til en foderenhed. Fortørring var om ikke ukendt, så ikke meget brugt. I løbet af 80'erne er ensilagekvaliteten forbedret, så der i de senere år er medgået 1,3-1,35 kg ensilagetørstof til en foderenhed, og langt den største del af ensilagen fortørres mere eller mindre. Dette har medført, at køerne kan optage betydelig flere foderenheder i ensilage.

Samtidig har nyere undersøgelser vist, at god græsensilage ikke kan erstattes af kraftfoder, og der er således ingen tvivl om, at fremskridtene i ensileringsteknikken, det gælder slættidspunkt, fortørring, snitning, sammenpresning og dækning, har været stærkt medvirkende til den større produktion pr. ko.

Mælkekvoter - Mindre kødproduktion

Med indførelsen af mælkekvoter er der imidlertid lagt låg over produktionen. For den enkelte kvægbruger såvel som for kvægbruget som helhed er det en ubehagelig situation.

Når den samlede mælkeproduktion nedsættes, og produktionen pr. ko stiger, må antallet af malkekøer naturligvis falde drastisk. Antallet er da også allerede faldet med ca. 15% efter indførelsen af mælkekvoter og er i øjeblikket ca. 850.000 stk. Det tilsvarende fald i kødproduktionen er ikke for alvor slået igennem endnu, men på lidt længere sigt vil der blive et betydeligt mindre udbud af oksekød fra malkekvæghold-det. Om denne produktion så bliver overta-

get af danske kødkvægholdere afhænger i høj grad af prisrelationer.

Overtages kødproduktionen af danske kødkvægholdere?

Antallet af ammekøer har i en årrække været nogenlunde konstant omkring 60.000 stk. Hvis faldet i kødproduktionen på malkekøer skal opvejes af en tilsvarende stigning i produktionen på ammekøer, skal vi i løbet af en kortere årrække have en stigning i antallet af ammekøer til det 2-3 dobbelte. Dette vil stille nye krav til rådgivningen, som i tidernes løb er tilpasset malkekvægholdets behov, hvilket er meget naturligt.
Men naturligvis vil rådgivningen tilpasse sig den nye situation.
Ændringerne sker jo løbende efterhånden som behovene ændres.

EDB - EFK - PFK

Indtil omkring 1970 foregik foderplanlægningen ved hjælp af papir og blyant i henhold til Lars Frederiksens normer. I begyndelsen af 70'erne fik vi en egentlig foderberegning og fodertildeling ved hjælp af edb via LEC. Dette var begyndelsen til edb-maskinens indtog i fodringsvejledningen.
I midten af 70'erne begyndte man enkelte steder at kontrollere foderforbruget i hele besætninger, éndagsfoderkontrol (EFK). Snart blev det nogle steder udvidet til periodefoderkontrol (PFK).

I PFK bliver der hvert kvartal udarbejdet en økonomisk opgørelse. Det indebærer således en kontrol på den økonomiske udvikling i bedriften.
Afvigelser fra budgettet kan derved konstateres noget tidligere end ved det sædvanlige årsregnskab. Imidlertid forudsætter systemet også en status i forbindelse med kvartalsopgørelsen med den usikkerhed, som enhver status er forbundet med, - en usikkerhed, der er relativ større, jo kortere periode det drejer sig om.
Fordelen ved denne metode er, at man hvert kvartal får en kontrol på økonomien i besætningen, nok ikke så sikker som den opgørelse, økonomiafdelingen leverer efter årsafslutningen. Men alligevel, hvis nota-

Sortbrogede køer på græs, 1987.

terne og arbejdet i øvrigt er udført med omhu, fåes et godt grundlag for at vurdere økonomien. Ulempen ved metoden er, at den kræver et betydeligt arbejde.

EFK er som navnet siger en kontrol på en enkelt dags foderforbrug.
Dette foderforbrug vurderes i forhold til besætningens mælkeydelse og foderbehovet i øvrigt. EFK er enkel, og hvis man vil have en vis kontrol med foderforbruget, kan det næppe være mindre.

Her i foreningen har PFK ikke hidtil vundet indpas. De fleste medlemmer af fodringskredsen får foretaget EFK et nærmere aftalt antal gange i løbet af året. I forbindelse med EFK aflægges besøg i besætningen, og alle spørgsmål i forbindelse med kvægbedriften diskuteres, der udarbejdes foderbudgetter og foderplaner, og der udtages foderprøver til analyser.

Tværfagligt samarbejde

Den mest intensive kontrol og vejledning udføres i K-brugene, hvoraf nogle deltager i den tværfaglige rådgivning. I disse bedrifter foretages EFK mindst seks gange årligt. Ud fra disse opgørelser beregnes det totale forbrug af de enkelte foderemner med særlig vægt på hjemmeavlet foder (grovfoder). Når det drejer sig om indkøbte fodermidler, vil det altid fremgå af kasseregnskabet hvor stort et beløb, der er købt for, og det er også relativt let at finde hvor store kvanta, der er købt. Grovfoderet derimod indgår kun i den interne omsætning, og der er sjældent sat en handelspris på det. Ikke desto mindre er det meget store værdier, der på denne måde omsættes indenfor bedrifterne. Det drejer sig ofte om 200.000-400.000 foderenheder, som giver anledning til et forbrug af for eksempel gødning, maskiner og så videre. På indtægtssiden giver de til gengæld anledning til salg af mælk og kød. Det er meget vigtigt at holde styr på denne store interne omsætning, hvis der skal være mulighed for at afsløre og rette eventuelle svagheder. For kvægbrugsafdelingen er det en meget væsentlig opgave at medvirke til dette, og det tværfaglige samarbejde giver de bedste muligheder i den henseende.

Rådgivning efter behov

Udover foderkontrol, fodervejledning og udtagning af analyser rådgiver afdelingen naturligvis medlemmerne i andre spørgsmål vedrørende kvægbrug, når der er behov herfor - f.eks. vedrørende sundhed/sygdom, reproduktion, erstatningssager etc.
Kvægbrugsafdelingens arbejde vil naturligvis afspejle kvægbrugernes problemer. I det daglige er det de daglige problemer, der diskuteres: Holder foderbudgettet? Er ydelsen som forventet? Gav roerne det forventede udbytte? Hvordan gik det med foderværdien i græsset? Kunne noget med fordel gøres anderledes? Eller var det bare vejret, der var helt umuligt?

700.000 malkekøer i 1990

Det store problem i øjeblikket er dog den lidt for store fødevareproduktion i den vestlige verden. Selvom overskuddet vel ikke er voldsom stort, vil landbrugets salgspriser være under et vist pres, så længe overskuddet eksisterer. Hertil kommer så miljølovens krav om større opbevaringskapacitet for staldgødning. Begge dele vil stille større krav til effektiviteten i den enkelte kvægbedrift. Der er heller ingen tvivl om, at en del kvægbrugere vil indstille mælkeproduktionen i de nærmeste år. Dette vil imidlertid også være nødvendigt, hvis der skal være plads til en vis produktivitetsstigning samtidig med, at den samlede produktion nedsættes.
Der er således ingen tvivl om, at antallet af malkekøer vil falde yderligere, og i 1990 vil antallet sandsynligvis nærme sig 700.000. Man kan så stille det spørgsmål, om udviklingen vil forme sig ens over hele landet, eller der vil være forskel mellem landsdele/regioner. I de sidste mange år er køerne populært sagt vandret mod vest, sådan at der efterhånden kun er få malkekøer på Øerne

og i Østjylland, medens bestanden i det vestlige Jylland først er begyndt af falde efter indførelsen af mælkekvoter. Der er næppe tvivl om, at denne tendens vil fortsætte, så vi efterhånden får næsten hele Danmarks malkekvægbestand samlet i Nord-, Vest- og Sønderjylland.

Fremtiden

Er kvægbrugsrådgivningen så rustet til denne udvikling? Og hvad med kvægbrugeren? Er han dygtig nok?
Der vil uden tvivl blive større behov for efterudannelse af landmænd.
Kurserne "En uge på landbrugsskole" har absolut været en styrkelse af landmandens uddannelse og givet mange en øget forståelse for tingenes sammenhæng og kompleksitet. Dette system vil uden tvivl blive videreført og udbygget. Men også på lokalt/regionalt plan vil der blive behov for efterudannelse, og netop nu gøres der en indsats for at udbygge og koordinere arbejdet i regionerne.
Også rådgiveren har naturligvis behov for efterudannelse for at følge med udviklingen på såvel det biologiske som det tekniske område. Som tidligere nævnt vil køernes ydelseskapacitet stige kraftigt, og det vil stille øgede krav til fodringen. Et nyt proteinvurderingssystem er undervejs, og det vil uden tvivl sætte skub i forskningen omkring proteinets opløselighed. Beskyttet/forsæbet fedt er på markedet, og det vil vi komme til at høre mere om. Det er blot et par eksempler på nyheder, som rådgiveren nødvendigvis må kende og forstå baggrunden for, hvis han skal være i stand til at vejlede kvægbrugeren.

Men nøgleordene for kvægbrugeren vil fremdeles være: planlægning, styring, kontrol, analyse. Der vil derfor i høj grad være behov for den bedriftsorienterede og koordinerede rådgivning, der i dag betegnes tværfaglig rådgivning. Derudover vil der naturligvis være behov for almindelig rådgivning vedrørende problemer af enhver art indenfor kvægbrug.
Desuden kan man tænke sig enkelte store bedrifter, hvor ejeren forestår den almindelige planlægning og kontrol og kun efterspørger faglig viden i særlige tilfælde, men til gengæld på et fagligt højt niveau, evt. blot en gang imellem ønsker at diskutere driften med en person udefra.
Og vi må ikke glemme deltidslandmændene, som vi vil få flere af. Nogle af dem vil holde kødkvæg, og de har krav på rådgivning ligesåvel som malkekvægholderne.
Alt i alt vil den nærmeste fremtid byde på store udfordringer for kvægbrugsrådgivningen. Kvægbruget er i gang med tilpasning af malkeproduktionen til forbruget i EF, og det er klart, at det er de mest effektive, der vil være tilbage i erhvervet efter denne tilpasning. Samtidig vil der være mulighed for en forøgelse af den "selvstændige" kødproduktion, men det forudsætter, at den er konkurrencedygtig overfor andre driftsgrene.

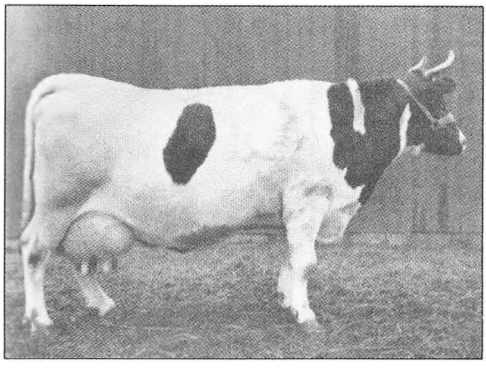

Dyrskueko, 1924.

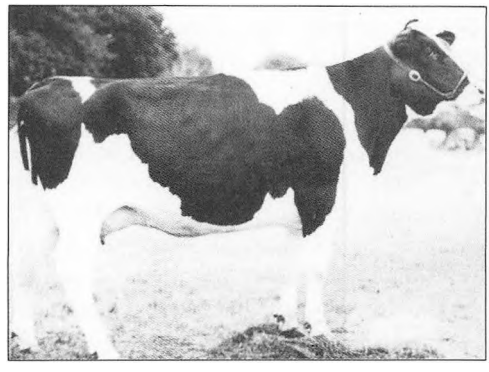

Dyrskueko, 1987.

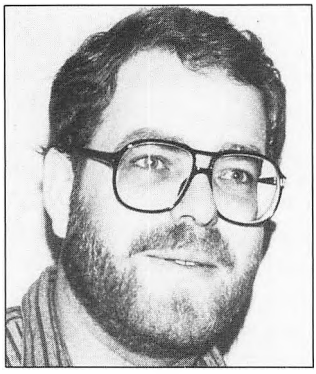

Svineproduktion

Af svineproduktionskonsulent Bjarne L. Hansen

Svineproducenterne i Videbækegnens Landboforening måtte frem til begyndelsen af 80'erne, før man fik rådighed over en specialiseret svineproduktionskonsulent. Et samarbejde med Hedeboernes samvirkende landøkonomiske Foreninger om at dele en konsulent førte til, at man i juli 1982 ansatte konsulent Kjeld Hansen og en måned senere Søren Jespersen til at indsamle produktionsdata til effektivitetskontrollen hos svineproducenterne i Videbæk.

Effektivitetskontrollen blev frem til 1984 kørt via LEC i Århus. Herefter gik man sammen med Hedeboerne om at køre på egen mikrodatamat i Aulum. Dette samarbejde udviklede sig. I marts 1986 kunne Hedeboerne ansætte en yngre agronom Bjarne L. Hansen, der sammen med Kjeld Hansen skulle varetage den faglige rådgivning, mens Hans Jørgen Lorentzen tog sig af alt EDB-arbejdet for både Videbæks og Hedeboernes medlemmer. Karl Gregersen fortsatte som ledende konsulent i Aulum. Det gik nu ikke helt som planlagt, idet Kjeld Hansen i juli 1986 rejste til Grindsted.

Vanskeligheder med at finde en ny konsulent samt udviklingen indenfor rådgivningsområdet førte til, at man i foråret 1987 dannede et fællesudvalg samt et forretningsudvalg for de to foreningers område. Samtidig lykkedes det at få ansat konsulent Mogens M. Bækgård fra 1. september 1987 som ledende konsulent for det fælles svineproduktionskontor.

Effektivitetskontrollen

Videbæk-Hedeboernes svineproduktionskontor har i dag ca. 96 besætninger med i effektivitetskontrollen, disse besætninger aflægges 1-4 besøg årligt. Hertil skal lægges et antal producenter, som har aftale om et par besøg årligt. En stor del af disse besætningsbesøg udføres sammen med dyrlæger.

Ved hjælp af de produktionsdata, der indsamles til effektivitetskontrollen, kan man i dag via mikrodatamaten udtrække ca. 20 forskellige detaljerede specialanalyser vedrørende de forskellige produktionsfaktorer. Med disse analyser kan producenten planlægge, styre samt kontrollere produktionsniveauet.

Produktionsniveauet for området var i gennemsnit i juli kvartal 1987 på 19,6 grise/årsso for sobesætningerne, mens slagtesvineproducenterne opnåede 678 gram daglig tilvækst og et foderforbrug på 3,03 Fes/kg tilvækst.

Optimering - effektivisering

De lave priser på svinekød tvinger producenterne til at effektivisere deres produktion mest muligt. Det har fået mange til for alvor at anvende alternative fodermidler såsom ærter, raps, solsikkeskrå, tapiokamel, valle og fedt som erstatning for de traditionelle byg/sojaskråblandinger. Denne udvikling stiller store krav til en korrekt sam-

mensætning af de forskellige enkelte fodermidler, et arbejde som mikrodatamatens foderoptimeringsprogram gør til en rutine.

Foderoptimeringsprogrammet giver mulighed for at sammensætte en hvilken som helst foderblanding, så der både tages hensyn til næringsindhold og prisen pr. Fes. Der kan foretages løbende ændringer i sammensætningen ud fra priserne på enkelte fodermidler, mens næringsindholdet fastholdes på det ønskede niveau; en mulighed der anvendes af de producenter, der selv blander deres svinefoder. Samtidig anvendes programmet, når der skal sammenlignes ens foderblandinger, idet det er muligt at sætte krav til næringsindhold og ud fra dette finde den billigste blanding, der netop opfylder disse krav. Det sidste års tid har kontoret også samarbejdet med lokale foderstofvirksomheder om sammensætning af svinefoder. Et samarbejde, der medvirker til, at svineproducenterne får en vis garanti for, at netop disse blandinger opfylder de gældende normer og krav til fodersammensætning og næringsværdi.

Produktionstilpasning

Produktionsstyring og foderoptimering via EDB giver producenterne gode muligheder for at optimere produktionsforholdene. Kombineres dette med et godt avlsmateriale, skulle det være muligt at opnå en optimal økonomisk produktion.

I starten af 1970'erne kom der gang i krydsningsforsøgene med Landrace og Yorkshire, hvilket har resulteret i, at man snart på hundyrsiden anvendte krydsningsdyr. Som sidste ornerace brugte man så Yorkshire. Ønsker om større og mere kødfyldte slagtekroppe bevirkede, at man i begyndelsen af 1980'erne for alvor fik interesse for de mere kødfulde racer, Duroc og Hampshire, som sidste ornerace. Hampshire dog oftest i form af en krydsning med Duroc.

Ny produktionstilpasningsforsøg på danske slagterier viser desuden en merfortjeneste for svineproducenterne ved at bruge Duroc frem for Yorkshire som sidste ornerace. Med de seneste ændringer i kødpro-

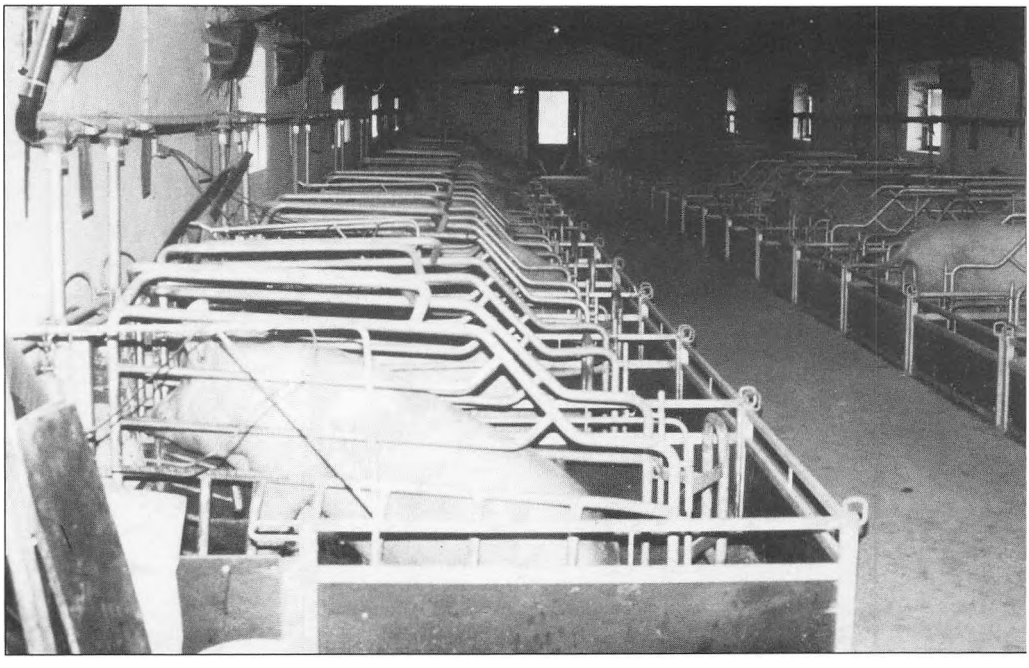

Moderne faresti-indretning, 1987.

centbetalingen, hvor grænsen for merbetalingen er hævet fra 53 til 54% kød, er det nødvendigt at fokusere yderligere på slagtekvaliteten og dermed avlsmaterialet.

Fremtiden

Dannelsen af et fælles svineproduktionsudvalg for Videbæk-Hedeboerne lægger op til en helt ny struktur for den faglige vejledning i området.

Ved at samle alle faciliteterne under ét opnåes en bedre udnyttelse af ressourcerne både mandskabsmæssigt og teknisk. Samtidig åbnes der mulighed for en vis specialisering af medarbejderne, hvilket er nødvendigt, hvis man også fremover skal følge udviklingen indenfor svineproduktionsområdet.
Den nye struktur skulle bevirke, at det både er muligt at styrke de nuværende faglige aktiviteter, intensivere efteruddannelsen af både svineproducenter og medhjælpere, samt tage nye aktiviteter op. Det kan for eksempel være forholdene omkring staldklima, staldindretning, arbejdsmiljø, produktionsudvikling, alternative produktionssystemer med mere. Målet er at kunne tilbyde en kvalificeret rådgivning til såvel de mindre som de mest specialiserede producenter.

Moderne faresti-indretning, 1987.

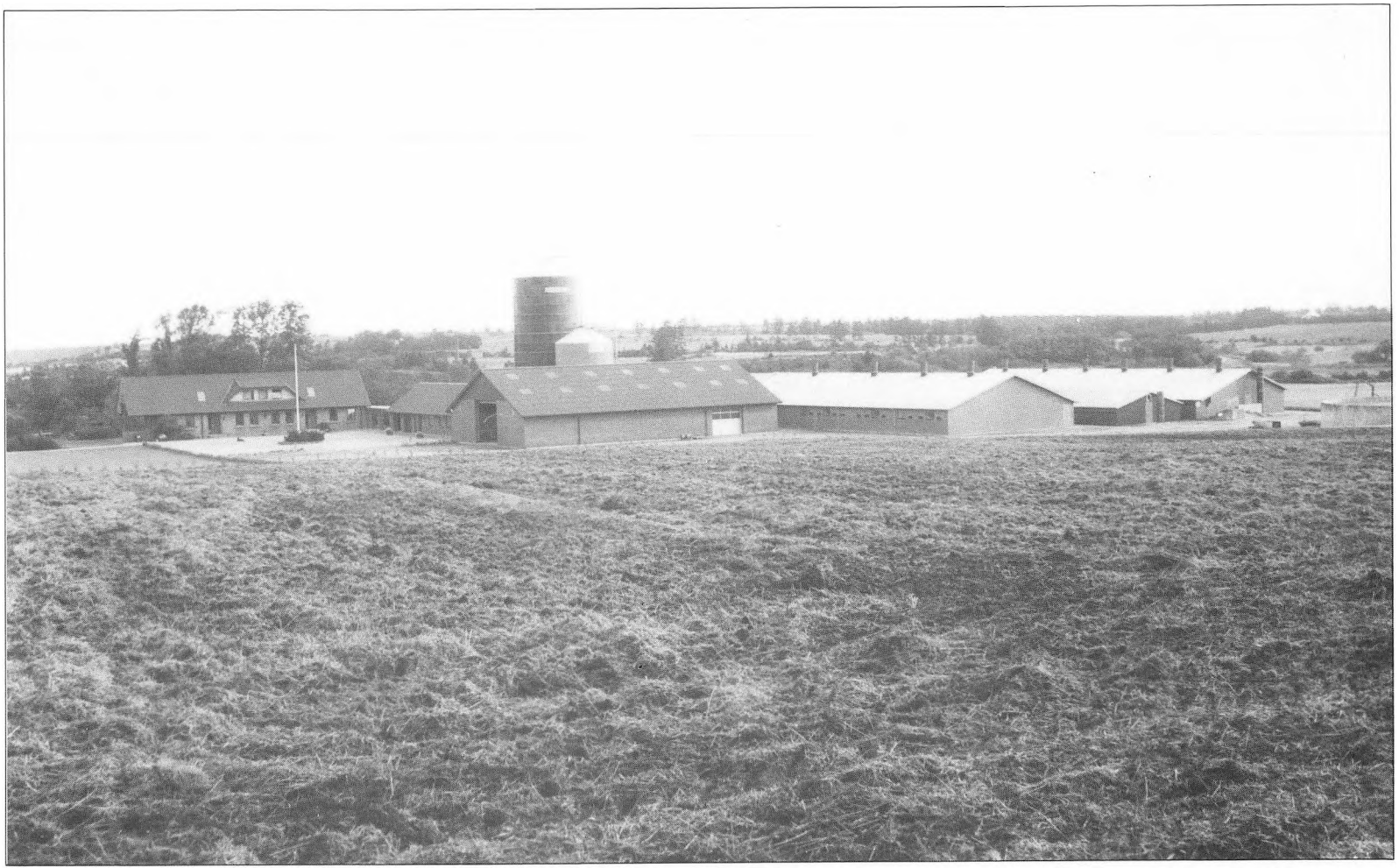

Svineproduktionsejendom, 1987. Ejer: gdr. Verner Ørskov, Nr. Vium.

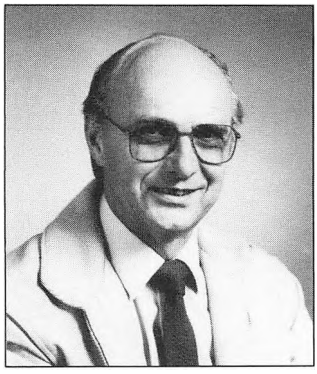

Maskiner og bygninger

Af maskin- og bygningskonsulent
Immanuel Møller

På Maskin- og Bygningskontoret i Vildbjerg er der 8-10 konsulenter og teknikere ansat til at rådgive medlemmerne i amtets landbo- og husmandsforeninger.

Denne rådgivning har igennem årene forsøgt at tilpasse sig landbrugets udvikling, hvor maskinkonsulentens arbejde for 25 år siden startede med landboforeningerne og senere udviklede arbejdet til også at omfatte husmandsforeningerne og endelig blev De landøkonomiske Foreningers Bygningskontor i Holstebro sammenlagt med Maskinkontoret, så man bedre kunne koordinere den tekniske service til medlemmerne.
Det væsentlige i denne rådgivning er:

Maskinrådgivningen

Dette omfatter medlemmernes mulighed for at få råd vedr. køb og salg af maskiner samt maskinernes rigtige kørsel og pasning med videre.
Et væsentligt rådgivningsområde er at få maskinerne rigtigt sammensat og udnyttet, så man har mulighed for at udnytte den nye teknik på en "miljømæssig" måde.
Derfor afholdes også flere demonstrationer og laves undersøgelser om bedre fordeling af såvel husdyr- som handelsgødning, ligesom mest effektive jordteknik undersøges.

Traktorkontrollens arbejde igennem 25 år med afprøvning af over 15.000 traktorer her i amtet er også et væsentligt erfaringsgrundlag. Vi erfarer også med tilfredshed, at flere og flere firmaer og værksteder udnytter disse resultater, hvilket vil gavne landmændene. I denne tid med megen ny elektronik m.v. er det også nødvendigt at følge dette op og stille krav til firmaerne om rigtigt og sikkert udstyr.
Også høst af korn og frøafgrøder samt tørring og opbevaring har igen krævet større vejledning, både på grund af ændrede dyrkningsformer og ny behandlingsteknik.

De alternative energiformer og udbygning af vandingsanlæggene interesserer os også meget, fordi vi kan være med til at skabe ny udvikling med mere driftsikkert materiale.
I øvrigt består konsulentarbejde ikke kun af rådgivning, men også i at undersøge og være igangsætter for mange nye firmaer, altsammen baseret på behov og erfaring hos amtets landmænd.

Bygningsrådgivningen

Dette er betydelig mere arbejdskrævende end maskinrådgivningen, fordi den jo også skal omfatte mange bygningsforslag med videre.
Da arbejdet omfatter både rådgivning med nye bygninger samt ombygninger og tilpasninger til varierende produktioner kræves også et godt samarbejde med medlemmerne, så man på enkel og sikker måde kan tilpasse sig tidens krav. Derfor kan man heller ikke prioritere en bestemt staldtype og størrelse, men rådgivningen må ske ud fra bedriftens størrelse og økonomi med videre.

Det kan nævnes, at der igen er meget vejledningsarbejde med "familiebruget", hvor besætningsstørrelsen ofte er 50-60 køer eller 100 søer med opdræt.

Bygningskonsulentens arbejde kan også være at medvirke ved brandopgørelse. Erfaring med en hurtig og effektiv assistance samt økonomikonsulentens ønsker om rådgivningsassistance vedr. personlige forsikringer har resulteret i, at amtets landboretsudvalg har ansat en forsikringsrådgiver, som nu er i gang med at koordinere dette arbejde.

Miljørådgivningen

Miljørådgivningen har været meget aktuel i flere år. Her i amtet startede man forholdsvis tidligt med samarbejde til kommune og amt, hvilket også har resulteret i en bedre og hurtigere miljøplan for de enkelte landbrug. Beklageligt er det så, at erfaringerne herfra ikke endnu har haft effekt nok ved politikerne på Christiansborg, blandt andet hvor godt mange af medlemmerne har formået at udnytte husdyrgødningen, men uanset denne politiske skuffelse skal arbejdet med miljøvenlig anvendelse fortsat fremmes.

Fremtiden

Mange opgaver skal fortsat løses på Maskin- og Bygningskontoret. Her vil hele den elektroniske teknik til bedre styring og kontrol af mange arbejdsprocesser kræve undersøgelser og instruktioner. For eksempel bedre udnyttelse af traktorerne under arbejdet, større ensartethed ved fordeling af gødninger, vejeudstyr på mejetærskere til markkontrol, lettere styring af fodertildeling og kontrol i staldene, fjernsynskontrol og meget andet.
Skal det lykkes at udvikle og udnytte disse ting kræves et fortsat godt samarbejde med landmændene og andre fagkonsulenter. Hertil vil vi gerne medvirke, og håber det kan blive til gavn for landbofamiliens trivsel og landets miljø.

Slagtesvinestald, 1987.

Fortid - nutid - fremtid

Af gårdejer Folmer Tarpgaard, Opsund
Formand for Videbækegnens
Landboforening 1985-

En betingelse for at Videbækegnens Landboforening har kunnet bestå i hundrede år er, at foreningen har en solid og trofast medlemskreds.
Der kan da også læses mellem linierne i både gamle og nye protokoller, at der gennem årene altid har været en solid medlemskreds.
Arrangementer og generalforsamlinger har været velbesøgt, og der har også altid været medlemmer, som var villige til at påtage sig det stykke frivillige arbejde, som bestyrelses- og udvalgsarbejde er.

Æresmedlemmer

Mange har arbejdet i foreningens tjeneste gennem en lang årrække som bestyrelsesmedlem eller som ansat, og der er sikkert mange, der havde fortjent at blive æresmedlem af landboforeningen. Vestjysk mentalitet og beskedenhed har gjort, at det kun er blevet til tre medlemmer i de hundrede år.
I 1940 blev pens. lærer A. C. Vestergaard, Nr. Omme Skole, udnævnt til æresmedlem for sin store indsats som leder af ungdomsafdelingen og i læplantningsarbejdet.
I efteråret 1946 blev gdr. Ole Østergaard, Nr. Omme, udnævnt til æresmedlem som tak for 31 års dygtigt arbejde på formandspladsen i Brejning-Hover-Nr. Omme Landboforening.
I 1985 blev planteavlskonsulent L. Hangaard Nielsen, Videbæk, udnævnt til æresmedlem. Hangaard Nielsen har været foreningens dygtige og meget afholdte konsulent og sekretær gennem omkring 40 år, og han har absolut været en nøgleperson indenfor foreningens arbejdsområde. Alle, der har med foreningens virke at gøre, glædede sig derfor meget over den store og fortjenstfulde hyldest, han fik ved sin fratrædelse l. april 1984.
Det samme var tilfældet ved Hangaard Nielsens udnævnelse som æresmedlem, hvor det blandt andet blev nævnt den grundige og resolutte måde, foreningens opgaver løstes på. Ligeledes fremhævedes hans menneskelige egenskaber, som har været medvirkende til, at hans familie er blevet knyttet nært til mange af foreningens medlemmer.

Udviklingen i foreningen

Der er en stor forøgelse i aktiviteter siden foreningens start - hvor det vigtigste var afholdelse af dyrskuer - til, at foreningen i dag råder over et kontor med 27 medarbejdere. Herfra ydes faglig rådgivning, regnskabsføring, forsøgsarbejde med mere. Det er da heller ikke nogen tilfældighed, at det er et foto af kontorbygningen, der er valgt som motiv på omslagssiden. Vi må erkende, som tiden har udviklet sig, at foreningens vigtigste opgave er, at der står et velfungerende kontor med en stab af dygtige medarbejdere til medlemmernes rådighed.
Det er min overbevisning, at der også fremover vil være brug for den uvildige rådgivning, hvor retningslinierne er udstukket af landmænd, deres organisationer og konsulenter i fællesskab. En organisations- og

rådgivningsform, der er speciel for Danmark og som af vore nabolande betragtes som enestående.
En del rådgivning på fodrings- og planteavlsområder udbydes i dag fra anden side som værende gratis og kan således være et fristende alternativ til foreningens rådgivning. Fremtidens unge landmænd, som er særdeles veluddannede, lader sig næppe friste af reklame, men slutter i stedet op om deres egen organisation, hvor der ikke hersker nogen form for firmainteresser, men hvor rådgivningen kun gælder landmandens interesse.

Udviklingen i landbruget

For to hundrede år siden, da Stavnsbåndet blev ophævet, gav det frihed til den enkelte bonde. Hvordan det ellers så ud dengang, vil der blive forsket en del i og skrevet meget om her i 1988, hvor to hundrede års jubilæum for ophævelse af Stavnsbåndet kan fejres.

For hundrede år siden var det dannelse af foreninger og fællesvirksomheder, der gav landbruget et skub fremefter. Det skete ved forædling og afsætning af gode danske landbrugsvarer langt ud over grænserne, ikke mindst til industrisamfundet England. Udviklingen i landbruget har været kolossal i de hundrede år, der er gået. Forskellen er stor på den landmand, der dengang høstede hø og korn med le, og til nutidens landmand, som høster med selvkørende mejetærsker og som sidste nyt kan have dataudstyr, der er i stand til at oplyse kornets vandprocent og mængden af det høstede med mere. Noget har landmændene

Høstarbejde med le.

fra dengang og nu alligevel tilfælles.
Glæden over og forventningen til - en nysået mark om foråret - afgrøderne der spirer frem og gror til - dyrenes trivsel og i det hele taget årets gang samt den nære tilknytning og afhængighed af naturen og dens lune. Evnen til at se og glæde sig over disse ting er nok også en af de væsentligste grunde til at mange, trods en alt for lille indtjening i forhold til indsats, fortsætter som landmand.

Den ringe indtjening har desværre også medført, at mange landmænd er kommet i en alvorlig økonomisk situation. Netop fordi landbruget er så afhængig af naturens lune vil udbyttet med mellemrum blive endda betydeligt mindre end ventet. Som for eksempel i tørkeårene i halvfjerserne eller en våd og kold sommer som i 1987, hvor flere arealer især med ærter og rug gik tabt på grund af vejret.
Landbrug egner sig ikke til at arbejde med lånt kapital, - i enkelte tilfælde op til hundrede procent af handelsværdien - og da slet ikke med den høje rente, der har været de senere år.
Det er en vigtig opgave for landboforeningen at medvirke til en forbedring på dette område, så landbruget igen kan blive velkonsolideret og hermed tåle de naturlige svingninger i indtjeningen uden at skulle øge gældsætningen.

Landbruget er i dag i en situation, som ikke er kendt tidligere i historien. Priser på mange landbrugsvarer fastsættes i EF, hvorimod prisen for at fremstille varerne er bestemt af det indenlandske omkostningsniveau, og det er som bekendt højt her i landet.
Dette sammen med en vis overproduktion af fødevarer gør situationen vanskelig.

Nytænkning

Mange af landbrugets følgeindustrier - mejerier, slagterier med flere - som blev oprettet i første del af de hundrede år, der her omtales, er i dag enten nedlagt eller sam-

Høst med selvbinder, 1947.

menlagt til større enheder - en udvikling på godt og ondt. Der findes mange fordele ved stordrift på disse områder, som landbruget ikke kan undvære, men der er også gået noget tabt. Færre blander sig i debatten om udviklingen, fordi der føles langt til toppen, hvilket kan bevirke, at solidariteten for samarbejde svækkes.
Som noget positivt er det i flere foreninger og virksomheder blevet mere almindeligt, at medarbejdere er repræsenteret i bestyrelsen og hermed med til at træffe beslutninger - en spændende udvikling der kan bygges videre på, og som kan give medarbejdere større arbejdsglæde og interessse for virksomhederne.

I landbrug med medhjælpere er det også blevet mere almindeligt, at medhjælperne inddrages i den teoretiske del af driften, enkelte steder også i den økonomiske i form af forskellige bonusordninger. Der er i vor medlemskreds oprettet nogle få landbrug som interessentskaber, hvor to familier eller far og søn sammen driver et eller flere landbrug.
Måske vil vi fremover se faste medhjælpere som medejere af landbrug.
Andre former for samarbejde kan tænkes. Nytænkning er der brug for - ikke mindst hos de unge, der skal drive landbrug fremover, for et produktionsdygtigt landbrug vil der være brug for trods den senere tids kraftige debat om miljø og marginalisering af store dele af landbrugsjorden her i det vestjyske. Meget af den jord, der for hundrede år siden ikke var opdyrket, er i dag frugtbar agerjord. Dygtige brugere gennem tiden har drænet, kalket, gødet og kultiveret jorden, som herved er forbedret ved god landmandsgerning, og oftest i samråd med landboforeningens konsulenter.

I et moderne landbrug, hvor alting går hurtigt ikke mindst i spidsbelastningsperioderne, er man meget afhængig af servicevirksomheder såsom - smede - foderstoffer - elektrikere - mekanikere - vognmænd - maskinstationer med flere. Her i området kan vi glæde os over, at der findes en række af disse virksomheder, som altid står til rådighed, når der er brug for dem. For at bevare alle disse serviceorganer er det utroligt vigtig at landbrugsproduktionen i området opretholdes. Udviklingen, hvor flere landbrug sammenlægges samtidig med at der bliver flere deltidslandbrug, fortsætter formentlig.
Dette sammen med en øget specialisering gør, at spredning og behov indenfor rådgivning og serviceydelser bliver endnu større.

Det skal være mit ønske, at det må lykkes landboforeningen at udfylde dette behov, så alle medlemmer kan få de serviceydelser, der måtte være behov for, og at fremtidens landmænd trods forskellig faglig interesse fortsat vil finde styrke i at stå sammen i landboforeningen.

Høst med mejetærsker.

Medarbejdere i foreningen pr. 1. oktober 1987

Stående fra venstre: Karin Nielsen, Videbæk, kontorassistent, Niels Jørgen Jensen, Finderup, økonomikonsulent, Jonna Christensen, Troldhede, kontorassistent, Johannes Jensen, Nøvling, økonomikonsulent, Anne Marie Hansen, Vorgod, kontorassistent, Olav Vind Ebbesen, Herborg, økonomikonsulent, Søren Jespersen, Videbæk, registreringsassistent, Tove Martinsen, Videbæk, kontorassistent, Mads Bjerre, Fiskbæk, kvægbrugskonsulent, Else Nielsen, Videbæk, kontorassistent, Bjarne Hansen, Holstebro, svineproduktionskonsulent, Marie Jørgensen, Borris, planteavlstekniker, Lars Jensen, Snejbjerg, regnskabstekniker, Birthe Clemmensen, Videbæk, rengøringsassistent, Gerda Kongsgaard, Ørnhøj, kontorassistent, Bennet Nielsen, Videbæk, kvægbrugskonsulent, Ingrid Jensen, Spjald, foreningssekretær, Ole Nielsen, Videbæk, regnskabstekniker, Elna Pedersen, Videbæk, kontorassistent, Lillian Hemdorff, Videbæk, kontorassistent, Ilse Nielsen, Videbæk, kontorassistent, Anne Katrine Pedersen, Videbæk, kontorassistent, Poul Hillerup, Velling, planteavlskonsulent, Birte Agerbo, Ringkøbing, kontorassistent, Grete Hansen, Videbæk, kontorassistent, Leif Tange, Grønbjerg, planteavlskonsulent.

Foreningens bestyrelse 1988

Siddende fra venstre: Gdr. Folmer Tarpgaard, Brejning, (formand), gdr. Egon Clausen, Barde, (kvægbrugsudv.), gdr. Frede Vistisen, Nr. Vium, (økonomiudv.), gdr. Knud Søndergaard, Videbæk, (økonomiudv.), gdr. Arne Kjærgaard, Nr. Vium, (svineprod. udv.), gdr. Erik Hvas Andersen, Nr. Vium, (planteavlsudv.). Stående fra venstre: Gdr. Gravers Kjærgaard, Grønbjerg, (svineprod. udv.), gdr. Christian Bjerg, Hover, (kvægbrugsudv.), gdr. Jens Anton Nørremark, Herborg, (kvægbrugsudv.), gdr. Chr. Emil Mikkelsen, Ørnhøj, (planteavlsudv.), gdr. Tage Møller, Brejning, (svineprod. udv.), gdr. Jørgen Nielsen, Abildå, (økonomiudv.), gdr. Børge Hansen, Barde, (kasserer), gdr. Evald Færge, Brejning, (planteavlsudv.).

Hermed en tak til nedennævnte for økonomisk støtte til udgivelse af dette jubilæumsskrift:

Ringkjøbing Bank A/S, Videbæk
Sparekassen SDS, Videbæk
Midtbank A/S, Videbæk
Ringkjøbing Landbobank A/S, Spjald
S. A. Skaks Fond, Videbæk
Kreditforeningen Danmark
Nykredit
Vorgod Andelskasse, Vorgod
Dansk Landbrugs Realkreditfond
Byggeriets Realkredit Fond

Jubilæumsskriftet er redigeret af:

Gdr. F. Tarpgaard, Opsund
Gdr. G. Kjærgaard, Grønbjerg
Gdr. B. Hansen, Barde
Sekretær I. Jensen, Spjald

Trykt i Videbæk Bogtrykkeri

